ଫଳଂ ଫଳେ ଫଳାନି

ଶ୍ରୀ ଗୋରଚନ୍ଦ ମିଶ୍ର

ଶାରଦା ଭବନ *

ପ୍ରକାଶକ:
ଶାରଦା ଭବନ—
ବାଲୁବଜାର, କଟକ-୨

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ
ସେପ୍ଟେମ୍ବର—୧୯୬୧

ଦୁଇଟଙ୍କା ସତାଅଶୀ ନୂ: ପ: ମାତ୍ର—

ମୁଦ୍ରାକର:
ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ମିଶ୍ର—
ଛାତ୍ର ପ୍ରେସ, ବାଖରାବାଦ, କଟକ-୨

ମୁଖବନ୍ଧ

‘ମୁଖ ବନ୍ଧ’ କହିଲେ ମୁଁ ବୁଝେଁ ପାଠକଙ୍କ ‘ମୁଖ ବନ୍ଦ’ କରିବାଲାଗି ଗୋଟାଏ ପାରଂପରିକ କଟକଣା । ତଥାପି ଲେଖିବାକୁ ପଡୁଛି ।

ଏ ବହିରେ କେତୋଟି ଗଳ୍ପ ଅଛି, କେତେ ପୃଷ୍ଠା ହୋଇଛି, ଅନ୍ତତଃ ଏଇତକ ଲେଖିଲାବେଳେ, ଜାଣିନ । ମୁଁ ନିଜେ ପ୍ରୁଫ୍ ଦେଖେନି, ବନ୍ଧୁ ମହେଶ୍ୱର ମୂଳିଆଙ୍କୁ ବଢ଼େଇ ଦିଏ, ସେ ପ୍ରୁଫ୍ ସଂଶୋଧନ କଲାବେଳେ ଗଳ୍ପର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ପଢ଼ି ପଢ଼ି ତାର ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରେ କେଜାଣି, ମୋ ମୁହଁକୁ ଅନେଇ ମୁରୁକି ହସା ଦିଏ । ସେ ଗଳ୍ପରୁ ରସ ଗ୍ରହଣ କରେ, ମୁଁ ତାର ହସରୁ ରସ ପାଏ ।

ଏଥିରୁ ପାଞ୍ଚ, ଛଅ ଟି ଗଳ୍ପ ଆଗରୁ ଆସନ୍ତାକାଲି, ତରଣୀ, ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର, ମୌସୁମୀ ଆଦିରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । କେତୋଟି ଗଳ୍ପ ଆରଡ଼ିଓ ଷ୍ଟେସନରେ ପଢ଼ା ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶେଷ ଗଳ୍ପ ତିନି ଗୋଟେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂଆ······ ।

କେଉଁଟି ଭଲ କେଉଁଟି ଖରାପ, ଆଗେ ଯେଉଁ ଗଳ୍ପଟି ଦିଆଯାଇଛି ସେଇଟି ଅନ୍ୟ ଗଳ୍ପ ଅପେକ୍ଷା ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ହୋଇଥିବ—ଏ ଧାରଣା କରିବା ଭୁଲ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ପରଂପରାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାଲାଗି ପଛ ଗଳ୍ପଟିର ନାଁ ଅନୁଯାୟୀ ବହିଟିର ନାମ କରଣ କରିଛି ।

ଲେଖକ

ଡ଼କ୍ଟର
ହରଶଙ୍କର ତାରସିଆଙ୍କ
ହାତରେ

ସୂଚୀ

ଡାର୍ଜିଲିଂ ରୋମାନ୍ସ	୧
କୁମାରୀ ହେମାନାହାକ	୮
ତ୍ରୀବେଣୀ	୧୫
ଛନ୍ଦାର ଛନ୍ଦ	୨୪
ତୃଷ୍ଣାପ୍ତ ପୁରୁଷ	୨୭
ଲତା ଓ ଗୀତା	୩୨
ମାଲମା	୪୨
ରଙ୍ଗବଣାର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ	୫୧
ଲୀଳା ଦେବୀକ କଳା	୬୦
କୁମାରୀ ନଗ୍ନି ଦେବୀଙ୍କ ଘଷା	୭୧
ପୁଣର ଭୂତକୋଠି	୮୦
ହ୍ୱାଇଟ ଅଏଲ୍	୯୩
ମୁଁ ତାକୁ ଡ଼ାକେ ଆରତିନାମ୍ନି	୧୦୩
ଫଲଂ ଫଲେ ଫଳାନ	୧୨୦

ଦାର୍ଜିଲିଂ ରୋମାନ୍ସ

ଦାର୍ଜିଲିଂ ।

ଡିସେମ୍ବର, ତୁଷାରପାତର ଆରମ୍ଭ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଆକାଶ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନିର୍ମଳ ।

ଅବସର ବିନୋଦନ ଲାଗି ଆସିଥାଏ ବିନୋଦ । ବିନୋଦ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ । ଗଲାବେଳେ ପଚାରିଥିଲି— କିରେ, କିଏ ସିନା ଦାର୍ଜିଲିଂ ଖରାଦିନେ ଯାଏ, ତୋର ଶୀତଦିନଆଁ ସଫର କାହିଁକି ?

ଉତ୍ତର ମିଳିଥିଲା ଖରାଦିନଆଁ ରୋମାନ୍ସ ଜୀବନରେ ବହୁତ କରିଚି; କିନ୍ତୁ ଶୀତଦିନଆ ରୋମାନ୍ସ ··· । ରୋମାନ୍ସ କଟକ କିମ୍ବା ପୁରୀରେ ହୁଏନା, କରିବାକୁ ଥିଲେ, ଆସ ସିମଲା ନଚେତ୍ ଦାର୍ଜିଲିଂ । ହାତରେ ବେଶୀ ପଇସା ଥିଲେ ଚାଲ ଡେରାଡୁନ୍ ।

ବିନୋଦ ଦାର୍ଜିଲିଂରୁ ଫେରିଲା । କ'ଣ ରୋମାନ୍ସର ଆସ୍ୱାଦାନ ପାଇଲା କେଜାଣି ଘରକୁ ଆସି ମତେ ଦେଖା ଦେବାକୁ ସେ ଲୁଚେ ।

ଥରେ ହିନ୍ଦ୍ ସିନେମା ପାଖରେ ପଛରୁ ପକଡ଼ି ନେଲି ବିନୋଦକୁ—କିରେ ! ରୋମାନ୍ସର କାହାଣୀ କ'ଣ ଶୁଣାଇଲୁ ନାହିଁ ଯେ······ସିନେମା ଦେଖା ବନ୍ଦ ରହିଲା । ଯୋବ୍ରା ପୋଲ ଉପରେ ବସି ସେ କହିଗଲା ଏକ ନୂତନ ସିନେମା ।

ହୋଟେଲର କୋଠରୀ । ଦରଜା ଖୋଲି ମୁଁ ବସିଥାଏ, ହାତରେ ଖବର କାଗଜ । ଦୂରର ସବୁଜ ବଣଜଙ୍ଗଲ, ପାହାଡ଼ର ସାରି ସାରି କ୍ଷେତ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସି ଆସେ । ଆଗରେ ବୋଇଲେ ଏକବାରେ ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଷ୍ଟକାଟିଆ କୋଠାଘର । ଘରର କବାଟ ଝରକା ଖୋଲା । କେବଳ ପରଦା ଝୁଲୁଥାଏ । ମୋ ଘରେ ମଧ୍ୟ ପରଦା । ପରଦା ଥରେ ପବନରେ ଉଡ଼ି ଉପରକୁ ଉଠେ, ପୁଣି ତଳକୁ ଖସେ ।

ହଠାତ୍ ଦେଖିଲି ଆଗ ଘରର ପରଦା ଖୋଲିଲା । ପ୍ରଥମେ ଗୋଟାଏ ହାତ ଦେଖାଗଲା । ଗୋରା ଗୋରା ଏକ ନରମ ହାତ । ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଚେହେରା । ମତେ ଚାହିଁ ରହିଲା ବହୁତ ସମୟ ଧରି । ମୁଁ କଣ ଛାଡ଼େ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅନେଇ ରହିଲି ବୁଦ୍ଧୁମ୍ଭ ଭଳି । କିଛି ସମୟ ପରେ ଆଖିମଲି ଦେଖେତ ଚେହେରା କୁଆଡ଼େ ଲୁଚି ଗଲାଣି । ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପରଦା ଉଠୁଛି ପଡୁଛି । ମୋ ଆଖିରେ ସୁନ୍ଦରର ଚମକ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେମିତି ଅନେଇ ରହିଚି ବହୁକ୍ଷଣ ଧରି ।

ଝିଅଟି ପୁଣିଥରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ହାତରେ ଚାହାକପ୍ ।

ଆକାଶ ପୂର୍ବପର ନିର୍ମଳ । ତଳେ ସଡ଼କରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ଖେଳ କୁଦର ଆବାଜ । ପାସିଂ ଟାକ୍ସିର ଆବାଜ । ହୋଟେଲରେ ଥାଳି ଠଣ୍ ଠାଣ୍ ଶବ୍ଦ; କିନ୍ତୁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଚାହିଁ ରହିଚୁ ଅପଲକ ଚକ୍ଷୁରେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ଏହି ଚେହେରାଟି ଏହି ଦୁଆର, ବାରଣ୍ଡା, ଝରକା ତଳକୁ ଆସେ, ମତେ ଅନାଏଁ ଇମିତି ଘଣ୍ଟାଏ କାଳ ତାପରେ ହଠାତ୍ ଗାଏବ । ଆଜି ଦେଖା ମିଳେନା ।

ରାତ୍ତିରେ ସହରର ତମାମ ବଜୁଳି ଆଲୁଅ ଜଳି ଉଠିଲେ, ଏଣ୍ଡି ଚେହେରାଟି ବଜୁଳି ଭଳି ପୁଣି ଝଟକେ ଉଠେ ଝରକା ପାଖରେ । କମିତି କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଆକର୍ଷଣ ଲାଗିଲେ ମୋ ପ୍ରାଣରେ । ଚେହେରାଟା ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ କଟକର ସେଇ ଝିଅଟା ଭଳି ଆମେ ଯାଙ୍କୁ କଲେଜରେ ନର୍ଗିସ ବୋଲି କହୁଁ । ଗ୍ଲୋଟ ଗ୍ଲୋଟ ଦାଇଟା ଆଖି, ପତଳା ପତଳା ଓଠ, ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବାଳ କିନ୍ତୁ ମୁହଁରୁ ମନେହେଉଥିଲା ଯେମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ବିଷର୍ଣ୍ଣତା, ଅବସାଦ ମେଳାବାନ୍ଧି ରହିଛି । ଝରକା ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ପଲଙ୍କ, ରାତ୍ତିରେ ହୋଟେଲରୁ ଏ ପଲଙ୍କଟି ବେଶ୍ ନଜରକୁ ଆସୁଥିଲା । ଅଧଘଣ୍ଟାଏ, ଘଣ୍ଟାଏ ଭିତରେ ଝିଅଟି କେତେବେଳେ ଶୋଉଥିଲା ପୁଣି ଉଠୁଥିଲା ଝରକା ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ମୋର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଥିଲା । କେବେ କେବେ ଗୋଟାଏ ଅଇନା ଆଣି ମୁହଁକୁ ଦେଖୁଥିଲା, ବାଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଡ଼ୁ ଥିଲା ଯତ୍ନ ସହକାରେ । ସବୁ ସାଜସଜ୍ଜା ସାରି ଯେତେବେଳେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଏ ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ ଗୋଟାଏ ପଥର ମୂର୍ତ୍ତି ଯେମିତି କିଏ ଆଣି ଝରକା ପାଖରେ ସେ। କେଶ ଦଦ୍ଦରେ ସଜେଇ ରଖିଚ ।

ମନେ ମନେ ପଚାରୁଥିଲି—ଝିଅଟି କ'ଣ ଚାହେଁ ? କଣ ମତେ ମୋହ୍ ବତ୍ କରିବାକୁ ତାର ଇଚ୍ଛା ? ମୋହବତ୍, ରୋମାନ୍ସ ! ସେ କଥା ଭାବିଲା ବେଳେ ମୋ ମନରେ ଯେ ପୁଲକ ଆସୁଥିଲା ତତେ କ'ଣ କହିବି ? ଅନୁଭବୀ ହେଲେ ଯାଇ ଜାଣିବୁ ।

କିନ୍ତୁ ନଜାଣି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲାଏ । ଜବାବ ମିଳେନି, ରାଗରେ ଆସି ମୁଁ ଖଟ ଉପରେ ଛେଚି ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଏ । ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଦେଖେ ଲଡ଼୍କୀ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।

ତା ଆରଦିନ ମୁଁ ବାଲକନି ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ଦେଖିଲି ସେଇ ଝିଅଟି ଚାଲିଚି ତଳ ସଡ଼କ ଉପରେ । ଦେହରେ ଗୋଟାଏ ସ୍କର୍ଟ ଆଉ କୋର୍ଟ, ଚେହେରାରେ ଗମ୍ଭୀରତା, ଚାଲିଚାଲି ଚାଲିଚି, ପଛକୁ ବାଁ କିମ୍ବା ଡାହାଣକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ଆଖି ଦିଇଟାରେ ଖାଲି ସିଧା ରାସ୍ତା । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଜୋର ଝଙ୍କାର ଛାଡ଼ିଲି, ଝିଅଟି ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ମୁଁ । ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଯାଇ ପଚାରିବି— କିନ୍ତୁ... ।

ଦିନେ ସେଇ ସକାଳେ ମୁଁ ତାର ଠିକ୍ ପିଚ୍ଛା କରି ଚାଲିଲି, ସେ ବି ଜାଣେ ମୁ ତାର ପିଚ୍ଛା ଧରିଚି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ହେଲେ ଆସକ୍ତିର ସୂଚନା ନାହିଁ, ବିରକ୍ତି ନାହିଁ । ଥରେ ଥରେ ସେ ପଛକୁ ଚାହିଁ ପୁଣି ଆଗକୁ ଚାଲେ ।

ସେ ଚାଲିଚି, ମୁଁ ବି ଚାଲିଚି । ଇମିତି ବହୁତ ବାଟ ଚାଲିଲୁଣି । ବହୁତ ଉଠାଣି ଏ ବାଟ ସବୁ । ଚାଲିବାରେ ସେ ସିନା ଅଭ୍ୟସ୍ତ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନାକେଦମ । ଡାକିବି ଡାକିବି ବୋଲି ଡାକିଲି— ହଲୋ !

ଝିଅଟିର ଆଖିରେ କ୍ରୋଧ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି; କିନ୍ତୁ କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଯାହାକୁ ହିନ୍ଦିରେ କହନ୍ତି ମୁସ୍କୁରାହାଟ—ଅର୍ଥାତ୍ ମୁରୁକି ହସା, ସେଇଥିରୁ ଗୋଟାଏ, ମୋ ମନରେ ଦମ୍ଭ ଆସିଲା ।

ପୁଣି ପଚାରିଲି—କୁଆଡ଼େ ଯିବେ ଆପଣ ?

ଝିଅଟି ନିରୁତ୍ତର, ସେଇ ଗମ୍ଭୀରତା; କିନ୍ତୁ ଆଖିରେ ଅସାଧାରଣ ଏକ ଚମକ ।

'ଆପଣଙ୍କର ଡେରି ହୋଇ ଯାଉନି ତ ?' ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

—ନାଁ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ସମୟ ଦେଇ ପାରେ ।

—ତେବେ ମୋ ସାଥିରେ ଟିକଏ ଆସି ପାରବେ ।

ସେ ଆସିଲା । ଦୁହେଁଯାକ ଏକ ରେଷ୍ଟୁରାଣ୍ଟକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଫାମିଲି ରୁମ୍ ଦଖଲକରି ନେଲୁ ।

ପଚାରିଲି—ଆପଣଙ୍କ ନାଁ।

— ରୁବି ! ଏତିକି କହି ବେଶ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ।

ପୁଣି ପଚାରିଲି—ଆପଣ କଣ ପିଅନ୍ତି, ଚାହା ନା କଫି ?

—ଟଫି ଖାଏ—

—ବୟ ! ଗୁର୍‌ଟଫି ଔର ଏକ କଫି ଲାଓ ।

ଦୁହେଁ ଚୁପ ରହିଥାଉ । ମୁଁ ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ, ରୁବିର ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ । ବୟସ ସତରରୁ ଅଧିକ ହେବନି । ଦେଖିଥିଲି କିନ୍ତୁ ଏ ଚେହେରାକୁ, ଏତେ ନିକଟରେ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି । ସେ ସତରେ ଖୁବ୍ କମ ବୟସର । ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ତାଠୁ ତ ମୁଁ ବୟସରେ ୧୫ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ । ତା ଦେହର କୌଣସି ଅଙ୍ଗରେ ମୋ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣର ସୂଚନା ନପାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ବୋଧ କରିଥିଲି । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେମିତି ତାର ଏହି ଉତ୍‌ଫୁଲ ଯୌବନ ଚାରିପଟେ ଆଇରନ କର୍ଟେନ୍ ଘେରା ହୋଇ ରହିଛି । ଚେଷ୍ଟା କଲି ଏହି ଲୌହ ପରଦାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପାଇଁ ।

ସେ ନ ପଚାରିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋ ମନକୁ କହିଲି—ମୁଁ ସେଇ ଆପଣଙ୍କ ସାମନା ହୋଟେଲରେ ରହେ । ବହୁତ ସମୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଆପଣଙ୍କ ଘର ଝରକା ପାଖରେ ଦେଖେ ।

କିନ୍ତୁ ସେମିତି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍, ସେ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ରହିଥାଏ । ମୁଁ ତାର ତନୁର ତନିମାରେ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ମୁଁ ହଠାତ୍ ଉଠିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଝିଅଟି ମୋ ହାତକୁ ଧରପକାଇ କହିଲା— ଅରୁଣ ଦା ! ମୁଁ ତ ଝରକା ଦେଇରେ ତୁମକୁହିଁ ଦେଖୁଥିଲି ବୋଧହୁଏ ?

ମୁଁ ଅବାକ୍ ! ସବୁ କହିଲି ସେତେବେଳେ କାହିଁକି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିଥିଲ ସେ ?

ମୁଁ କହିଲି ମୋ ନା ଅରୁଣ ନୁହେଁ, ବିନୋଦ !

ନା, ନା ତୁମେ ଅରୁଣଦା । ତୁମ ଚେହେରାଡ ଅରୁଣଦାର ଚେହେରା ଭଳି । ସତେ ମୁଁ ପଣ କରିଥିଲି ତୁମେ ଆରେ ମତେ ଡାକିବ । ମୋ ପ୍ରତି ତମର କ'ଣ ଟିକେହେଲେ ସ୍ନେହ ନାହିଁ, କଣ ସବୁ ଭୁଲିଗଲ ? ଘର ପାଖରେ ଅଥଚ ତୁମେ ହୋଟେଲରେ ?

ମୁଁ କହିଲି—ହଁ ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ନେହକରେ, ସେଥିପାଇଁ ତ ଗଲା ଦୁଇ ଦିନ ହେଲା ଚାହିଁ ରହିଥିଲି ପରଦା ଅନ୍ତରାଳକୁ; କିନ୍ତୁ ମତେ ଅରୁଣ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଚ ଯେ ! ମୁଁ ତ ବିନୋଦ ।

ନା, ନା ତୁମେ ଅରୁଣଦା ମତେ ଭୁଲିଉଚ, ମିଛ କହୁଛ, ରାଗକରିଚ । ଏହି ରାଗରେ ତୁମେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲ, ବାବା, ମା ସମସ୍ତେ ତୁମଲାଗି କେତେ ଯେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଜାଣେନା । ମୁଁ ଜାଣୁଚି ହୋଟେଲ ଝରକା ପାଖରେ ବସି ମତେ ତୁମେ ଚାହୁଁଚ, ଲୁହ ଗଡ଼ଉଚ, ତୁମର ନିଶ୍ଚୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିବ ମତେ ଡାକିବାପାଇଁ । ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଥିଲ ଯୁବକ ଏବେ ଟିକିଏ ବୟସ ହୋଇ ଗଲଣି ।

ଏତିକି କହୁ କହୁ, କହିବି କ'ଣ ଝିଅଟା ମତେ ଯିମିତି କୁଣ୍ଢେଇ ପକାଇଲା । ମୁଁ ହାତ ଟାଣି ନେବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା

କଲି ସତ କିନ୍ତୁ ସେ ଆହିଲ୍ଲିନ । ଘଣ୍ଟିଶୁଆ । ଖ'ଲିଚ ଚକ୍ରାର କଲ୍ଲି ଅରୁଣଦା, ଅରୁଣଦା ।

ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଲି ବହୁତ କଷ୍ଟରେ । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ଥାଏ । ହଠାତ୍ ପଛରୁ କିଏ ଡାକିଲା ରୁବ, ରୁବ !

—ବାବା ! ଡାକନା, ଅରୁଣଦା ଚାଲିଯାଉଚି ।

ବୁଢ଼ା ମତେ ଦେଖିଲା । ମୁଁ ବୁଢ଼ାଜଣକୁ ଦେଖିଲି, ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ । ବୁଢ଼ା ଜଣକ କହିଲେ—କ୍ଷମା କରିବ ବାପ । ସାତ ବର୍ଷ ତଳେ ଅରୁଣ ରେଲ୍ ଲାଇନରେ କଟି ଯାଇଚି । ସେତେବେଳେ ରୁବର ବୟସ ବାର ! ସେଇ ଦିନଠୁ ସେ ଏକରକମ ପାଗଳ ହୋଇଯାଇଚି । ସେ ଖାଲି ତା'ର ଭାଇ ଅରୁଣକୁ ମନେ ମନେ ଖୋଜି ଚାଲିଚି । ଭୋକ ଶୋଷ ତାକୁ ବାଧେନା ଯେତେବେଳେ ଅରୁଣ କଥା ମନେ ପଡ଼େ ।

ମୋ ଆଖିରୁ ମଧ୍ୟ ଲୁହ ଗଡ଼ି ଆସିଥିଲା । ତା ଆରଦିନ ଦେଖିଲି ରୁବ ଆଉ ଝରକା ପାଖକୁ ଆସୁନି । ହୁଏତ ସେ ଖାଲି ଶୋଇ ରହିଚି ଖଟ ଉପରେ । ଦାର୍ଜିଲିଂ ସ୍ରେମାନ୍‌ସର ପରିଣତି — ଏମ୍ପା ଶୁଣିଲୁ ।"

—୦—

କୁମାରୀ ହେମା ନାହାକ

କୁମାରୀ ହେମା ନାହାକ । କଟକ, ପୁରୀ, ଓଡ଼ିଶାର କିମ୍ବା ଭାରତବର୍ଷ ନୁହେଁ ସର୍ବଜନର । ମୁଁ ଯେମିତି ଜାଣେ, ତାକୁ ଯୋଗୀଭାଇ, ରଘୁ ଭାଇଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି "ସୀମନ୍ତ" ପ୍ରେସର ଗଳ୍ପପଞ୍ଜି ଗୁଡ଼ାକ ସେମିତି ଜାଣନ୍ତି । ହେମାର ଗଳ୍ପ ଡିଟେକ୍ଟିଭ ଗଳ୍ପ ଭଳି ଭାରି ରହସ୍ୟମୟ, ରୋମାଞ୍ଚକର । ସେଇ ନାତିଦୀର୍ଘ ଦେହଟା, ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଦୁଇଟା ବେଣୀ, ପ୍ରଶସ୍ତ ଗଭୀର ଦୁଇଟି ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଖି, ହସିଲା ବେଳେ ତା ଗାଲ ଭିତରର ଦୁଇଟା ଖୋଲ, ଟେବୁଲ ତଳେ ତାର ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଠିର ଇଙ୍ଗିତ···ତାର ପାଣି ପିଇବା ଢଙ୍ଗ···, ସବୁଗୁଡ଼ାକ ଯେଭଳି ଅଦ୍ଭୁତ ସେମିତି ଚମତ୍କାର ।

"ସୀମନ୍ତ" ପ୍ରେସରେ ଥାଏ ସହସମ୍ପାଦକ; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଥାଏ ମୋ ଉପରେ । ମେନେଜର ଥାଆନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାପକ ପ୍ରେସର ମାଲିକ ପଣ୍ଡିତେ । ବଡ଼ ମଜାଦାର ଲୋକ । ତାଙ୍କର ଟୁନ୍ ଟୁନ୍ କଥାର ଶବ୍ଦ ଏତେବଡ଼ ଯେ ଲୋକେ ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି ଆସି ପ୍ରେସ ଦୁଆରେ — କ'ଣ କିଛି ଗୋଳମାଳ ହେଲା କି ?

ସେ ଦିନ ଭୋର ସକାଳ । ଏକ୍ସପ୍ରେସ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ହେମା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ପାଖରେ । ସାଙ୍ଗରେ ତାର ବାପା । ମୁଁ ଭିତରେ ମୋର ଅସ୍ଥି କଂକାଳମୟ ଦେହଟାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ସମ୍ପାଦକୀୟ ଲେଖିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ମୁହଁକୁ ଟେକି ପ୍ରେସ ଭିତରକୁ

ଅନାଇଁ ଦେଖିଲ ଟୋକା କମ୍ପୋଜିଟର ଗୁଡ଼ାକ ଠିକ୍ ଖସଡ଼ାରେ ବାନ୍ଦରା ପିଟିଲା ପରି ହେଉଛନ୍ତି ।

ପିଅନ ଆସି ଡ଼ାକିଲା—କିଏ ଜଣେ ଡ଼ାକୁଛନ୍ତି ।

କହିଦେ ଭିତରକୁ ଆସିବ ।

ହେମା ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଦେଖିଲ, ପ୍ରାଣରେ ପୁଲକ ଖେଳାଇଲାଭଳି ବେଶ୍ ଗୋଟାଏ ସୁସଜ୍ଜିତ ତନୁ । ଶାଢ଼ୀ ଗୋଟିକର ଦାମ ଶହେ ଟଙ୍କାରୁ କମ୍ ହେବନି । ଆଖିରେ ଚଷମା । ଓଠରେ ଲିପିଷ୍ଟିକ । ହାତରେ ଭ୍ୟାନିଟି ବ୍ୟାଗ । ଗଳାରେ ତିନି ଭରି ଭରି ସୁନାର ଗୋଟାଏ ହାର । ରିଷ୍ଟୱାଚ । ଗୋଟିଏ ମହିଳାର ଜୀବନର ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ଯାହା ଦରକାର, ସବୁଥିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରିକ୍ସାରୁ ବୁହା ହୋଇ ଆସିଲା, ନାନା ଜିନିଷ । ଗୋଟାଏ ଟାଇପ୍‌ରାଇଟର, ଉଷା ହାଣ୍ଡ ସିଲେଇ ମେସିନ, ଲୁଗାପଟା ଭର୍ତ୍ତି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଚମଡ଼ା ସୁଟ୍‌କେଶ । ହେମାର ପ୍ରଥମ କଥା—'ସିଏ' ଏଇଠି ରହନ୍ତି, ଏଇ ଠିକଣା ଦେଇଥିଲେ, ସେଇଥିପାଇଁ ଆସିଚି । ଚିଠିଟି ଖୋଜିବାରୁ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଢ଼େଇଦେଲା । ଅକ୍ଷର ଦେଖି ଜାଣି ପାରିଲି—ସେ ଜଣକ କିଏ । ହେମା ନ କହୁଣୁ ମୁଁ ଠଉରେଇ ନେଲି, ଯୁା ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ହେଲା କିମିତି । ଯୁବକଙ୍କୁ କୌଣସି ଏକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେବାପାଇଁ ଖୋଜା ଉଠେଇ ଯାଇଥିଲେ "ସେ" ଜଣକ । ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେବେ କ'ଣ—'ସେ' ସେଇଠି ବୁଲୁଥିଲେ କନ୍ୟା ଅନ୍ୱେଷଣରେ । ସମ୍ମିଳନୀ ସରିଲେ, ଏ ବାବୁଙ୍କର ଟଙ୍କା ସରିଲା । ହେମାଙ୍କର ହେଲା ତାଙ୍କର ଆତ୍ମସମର୍ପଣ, ତାଙ୍କର ଟଙ୍କାରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବସି ସେ କଟକ ଫେରିଲେ । ଫେରିଆସିଲାବେଳେ ଗୋଟାଏ କିଛି ମସ୍ତବଡ଼ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ

ଆସିଥିଲେ, ସମସ୍ତର କଣ୍ଠ ବି ଦେଇ ଆସିଥିଲେ ଯେ ହେମା କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ କଟକ ଆସିବ ।

ହେମା ଠିକ୍ ପିଛୁଧରିଛି । ବାପା ବି ଜଣକୁ ଧରେଇଦେଲେ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବେ ବୋଲି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପରିକଳ୍ପିତ ଯୌତୁକର ସୀମା ଭିତରେ ।

ବାପା ଓଡ଼ିଆ । ଶୁଦ୍ରବଂଶୀୟ । ହେମାର ମାଆ ବି ଓଡ଼ିଆଣୀ କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ଘର ଗଞ୍ଜାମ । ସମ୍ଭବତଃ ବଡ଼ଖେମୁଣ୍ଡି । ବାପା ସିନ୍ଧି ନାହାକ ସେତେବେଳେ ଥିଲେ କୁଲି ସର୍ଦ୍ଦାର । କୁଲିଙ୍କୁ ଠକି କରି ବର୍ମା ଧରି ଯିବା ଥିଲା ତାଙ୍କର କାମ । ପଇସାକୁ ଦେଖି, ହେମାର ମା' ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ବର୍ମାକୁ । ସେଇଦିନଠୁ ସିନ୍ଧି ନାହାକର ରକ୍ଷିତା ସେ । କିନ୍ତୁ ସିନ୍ଧି ନାହାକର ନିଜ ଗାଁରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲାପିଲି ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି । ସେଦିନ ମୋଘର ଗଞ୍ଜାମ ଜାଣି ସିନ୍ଧି ନାହାକର ଯେ ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ । ସେ ଅତି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ-ଉଠିଥିଲା —ଯେପରିକି ସେ ତାର ସଯୁକ୍ତାକୁ ଏଇଲାଗେ ସମର୍ପି ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏବଂ ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ହାତରେ ।

'ସେ'ର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ମୁଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି, ହେମା ବସା ବାନ୍ଧିଲା ମୋର ବସାରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ନିଜେ ରିକ୍ସା କରିଯିବ କଟକ ହୋଟେଲ୍‌କୁ ଦଉଡ଼ିଯାକ । ଖାଇବ ଆସିବ ଇମିତି ଦୁଇଦିନ ବିତିଯିବା ପରେ ଦିନେ ଅପରାହ୍ନରେ ବାପ ଝିଅ ବାହାରିଲେ— କ'ଣ ନା ଆମେ ଚାଲିଯିବୁ । କୁଆଡ଼େ ? ଗାଁକୁ-ବଡ଼ଖେମୁଣ୍ଡି । ଦୁହେଁ ଗାଁକୁ ଗଲେ । ଦି'ଦିନ ବାଦେ ହେମା ଏକା ଫେରି ଅସିଲା । ମତେ ଆସି କହିଲା ସେ ବାପା ମତେ ହାଣି ପକାଇବା ପାଇଁ ଧମକ ଦେଉଛି, ରକ୍ଷାକର । ଅଳଙ୍କାର, ଜିନିଷ ପତ୍ର ମୋ

ସୁଟ୍‌କେଶ ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି କହିଲା, ମୁଁ ଯାଉଚି । ହେମା ଆସୁଚି, ଯାଉଚି, ତା ମନଇଚ୍ଛା ଯାହା କରୁଚି କରି ଯାଉଚି, ଆମେ ପ୍ରେସ ଗୋଟାକଯାକ ଲୋକ ଖାଲି ତାଜୁବ ହୋଇ ଅନେଇ ରହିଚୁ ।

ବୁଢ଼ିଲି ସିନ୍ଧୁ ନାହାକ ପ୍ରକୃତରେ ତାକୁ ହାଣି ଦେବା ପାଇଁ କହିଚି । ଗାଁକୁ ଯିବା ମାତ୍ରେ ଗାଁ ଲୋକେ ତାକୁ ଉତ୍‌କେଇଲେ— ତୋ ପିଲା ଗୁଡ଼ାକ ଏଠି ବରଦାଣ୍ଡ ସୁଣ୍ଢ଼ପିଣ୍ଡା ହୋଇ ଭିକ ମାଗୁଚନ୍ତି—ତୁ ଏଇ ଝିଅଟାକୁ ଦେଖା କରି ସଜେଇଚୁ—ଲାଜ ମାଡ଼ୁନି ! ଏହି ଗାଳି ଗୁଲଜରେ ସିନ୍ଧୁର ହୃଦୟ ସିନ୍ଧୁ ପାଲଟି ଯାଇଚି । କ୍ରୋଧ ତାର ଜଦାସୁ ହୋଇ ଉଠିଚି । କିନ୍ତୁ ହେମା ଯେ ଆରେକ୍ । ସୁରକ ପାଇ ଧାଇଁ ଆସିଚି କଟକ ।

ତା ଆରଦିନ ଜଣକ ହାତରେ ହେମା ଚିଠି ଲେଖି ପଠାଇଲା ଯେ ସେ ତାର "ସେ"କୁ ଖୋଜି ପାଇଚି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଜଣଙ୍କ ଘରେ । ତାର ଜିନିଷପତ୍ର ତନ ଧରି ଗଲି । ଦେଖିଲି 'ସେ' ଆଉ ହେମା ଦୁହେଁ ଏକବାରେ ଘନିଷ୍ଠ । କଥା ବହୁତ ଦୂର ଆଗେଇଲାଣି । ଖାଲି ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ମ୍ୟାରେଜ ହେବ । ମୁଁ ହେବି ସାକ୍ଷୀ । ହଁ କଲି, ସେଇଠି ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଲା ଯେ ମୁଁ ହେବି ହେମାର ଭାଇ ଆଉ 'ସେ' ହେବ ତାର ବର ! ହେମା ବିବାହ ପରେ ପାଠ ପଢ଼ିବ ।

ତା ଆରଦିନ ସିନ୍ଧୁ ନାହାକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ପ୍ରେସରେ । ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜକ୍ ଜକ୍ ତୀକ୍ଷ୍ଣ କଟୁରୀ । ଲାଲ ଲାଲ ଆଖି ! ନିଶ୍ୱାସ ଜୋରରେ ଯାଉଚି ଆସୁଚି, ଖାଲି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଝିଅଟା କୁଆଡ଼େ ଗଲା । ଦେଖିଲେ ଟିକ୍‌ଟିକ୍ କରି ପକାନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଏଇ ସମୟରେ ହେମ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସିନ୍ଧୁ ନାହାକର ଭବାନ୍ତର । କଠୋର ଚଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ହେମା ବୋଲି କୁଣ୍ଢେଇ ପକାଇଲା ଅତି ସ୍ନେହରେ । 'ସେ' ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୈଠକ ବସିଲା । କଥା ହେଲା ହବାହ ତ ହେବ, ଆଗ ହେମାର ନାଁ ଲେଖାଯାଉ ସ୍କୁଲରେ । ସେ ଓଡ଼ିଆ ପଢ଼ିବ । (ହେମା ଇଂରାଜି, ବର୍ମିଜ, ତାମିଲ, ବଙ୍ଗଳା, ହିନ୍ଦୀ, ସ୍ପଷ୍ଟ କହିପାରେ, ଲେଖି ପାରେ, ଓଡ଼ିଆ ବି ଲେଖି ପଢ଼େ) । ଗାର୍ଲ ସ୍କୁଲରେ ଜାଗା ହେଲା ନ ନାଁ । ଲେଖା ହେଲା ଷ୍ଟୁଆର୍ଟ ସ୍କୁଲରେ । ଟଙ୍କା ପଇସା ସବୁ ବନ୍ଧା ଗଲା । ହନେ ଦୁଇଦନ ରହିଛି କି ନାହିଁ, ପୁଣି ଆସି ମୋ ପାଖରେ ହାଜର । କଥା କ'ଣ ନା, ହଷ୍ଟେଲରେ ରହିବି ନ—ଏଇଠି ରହିବ ।

ଇତିମଧ୍ୟରେ ମୋ ଅଫିସବାଲା ସବୁ ଖବର ପାଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ମୋତେ ନୋଟିସ ହୋଇଥାଏ, ଏଥର ଆସିଲେ, ଜବରଦସ୍ତ ତାକୁ ଧୋକଡ଼ିବା ପାଇଁ । ଆସିବା ମାତ୍ରେ କେଲୁ ଦାସ ଦପ୍ତର କୁକୁର ଭୁକିଲା ଭଳି ଇମିତି ପାଟିକଲା ଯେ ହେମା ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ବାଟ କାଟିଲା ଅନ୍ୟ ଏକ ଜାଗାକୁ । ଗଲା ବେଳେ କହିଗଲା – ଇଇଥ କର୍ଣ୍ଣେଇକୁ ଡ଼କେଇ ପଠେଇଛି । ତୁମକୁ ସବୁ ସଜଳ କରି ଦେବ ସେ ! କଏ ସେ କକେଇ କେଜାଣି ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ହେମାର ବିଶ୍ବାସ ସବୁ ଲଭି ଲଭି ଗଲାଣି 'ସେ' ଉପରୁ । ହେମା ଯାଇ ଲାଗରେ ରହିଲା 'ବାଣୀ' ପ୍ରେସରେ । ତା ବାପାଙ୍କ ପରିଚିତ ଜଣେ ଆଇ. ଏନ୍, ଏ, କର୍ମୀଙ୍କ ଘରେ । 'ସେ' ଆସି ମୋର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ । ଖାଲି କହେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ମ୍ୟାରେଜ କଥା କେତେ ଦୂର ଗଲା ! ମତେ ଘରି ହସ ମାଡ଼େ ।

ଦିନେ ଘର ସନ୍ତର୍ପଣରେ ପ୍ରେମ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ 'ସେ' ଜଣକ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତି 'ବୀଣା' ପ୍ରେସକୁ । ଫେରିଲେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଳଆ ଧରି, ଦେହରେ ଲେଣ୍ଡା ଲେଣ୍ଡା ଛେପ । ବିବାହ ନିଶା ଛୁଟିଗଲା । ସେ ଲାଗିଲେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ । ନେତାଙ୍କ ଭିତରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା । ବୀଣା ପ୍ରେସର ମାଲିକଙ୍କୁ ଡ଼ାକି କୁହାଗଲା, ଆଜି ବାପ, ଝିଅ ଦୁହେଁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଜନତା ଗାଡ଼ିରେ କଟକ ଛାଡ଼, ନଚେତ ଭୀଷଣ ଆଞ୍ଚ ଆସିବ ।

ଏଇ ଟିକିକ ଧମକରେ ସିନ୍ଧୁ ନାହାକଙ୍କ ଛାତି ଧଡ଼ ଧଡ଼ । ସେଦିନ ଜନତା ଯିବାବେଳେ ଆମେ କେତେଜଣ ଟୋକା ଯାଉଥାଉ ହେମାକୁ ଶେଷ ଥର ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଗାଡ଼ି ଆସି-ଯାଇଥାଏ । ହେମା ଓ ତା ବାପା ଗୋଟିଏ ବଖରାରେ ବସି ଥାଆନ୍ତି । ଡ଼ବା ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇ ଦେଖିଲୁ—ହେମା ପାଖରେ ସେଇ 'ସେ' ଜଣକ । ସେହିଭଳି ଘନିଷ୍ଠ କଥାବାର୍ତ୍ତା । ହେମା ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଭରସା ଦେଇ ଚାଲିଚି । ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ମ୍ୟାରେଜ ସିନା କଟକରେ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ, କଲିକତା ଚାଲ, ସେଇଠି ହେବ । ଛେପ ଲେଣ୍ଡା ଲେଣ୍ଡା, ଅଳଆ ଫୋପଡ଼ା କଥା କୁଆଡ଼େ ଲିଭିଗଲା ।

ଧନ୍ୟ ତୁ ହେମା କହି ଆମେ ଫେରି ଆସିଲୁ—ହେମା ବୟସରେ ଛୋଟ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, ତା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ।

× + ×

ମାସକପରେ ଖବର ପାଇଲି ହେମା 'ସେ'କୁ ବିବାହ ନ କରି ବିବାହ କରିଚି ଆଉ ଜଣେ ଯୁବକକୁ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଜଣେ ଡ଼ାକ୍ତର । ବର୍ଷେ କଟିଲା । ହେମାର ପୁଅଟିଏ ହେଲା । ଏବର୍ଷ କଲିକତା ଗଲାବେଳେ ହେମାର ତଥାକଥିତ କକେଇଙ୍କଠୁ ଶୁଣିଲି—ଡ଼ାଇଭର୍ସ

କରି ହେମା ଫେରି ଗଲାଣି ଗାଙ୍ଗ୍ନ ।

ଏଇ ହେଲା କୁମାରୀ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ହେମା ନାହାକ କାହାଣୀ । ଶୁଣିଚ, ଏଇ କଟକରେ ଇମିତି କେତେ ଘଟଣା ଘଟିଚ—ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ପିଏ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପ ।

ତ୍ରୀବେଣୀ

ଠିକ ନାଁଟା କ'ଣ ଜାଣେନା । ନାୟିକାଟିକୁ କ'ଣ ବୋଲି ଡାକିବ ସେ ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟା ।

ସହଗାମିନୀ, ସହଯାତ୍ରିଣୀ ? ନାଁ, ଏଗୁଡ଼ାକ ନିହାତି ପୁରୁଣା ନାଁ । ଅଭିଧାନର ଏସବୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଶବ୍ଦ । ଗୁଡ଼ ତାଙ୍କୁ ।

ଆସ୍ମ ଡକାଯାଉ "ତ୍ରିବେଣୀ" । ଗଙ୍ଗା, ଯମୁନା, ସରସ୍ୱତୀର ସଙ୍ଗମକୁ କୁହାଯାଏ ତ୍ରିବେଣୀ । ତିନୋଟି ଧାରା—ଗୋଟିଏ କୃଷ୍ଣ, ଆରଟି ପୀତ, ଅନ୍ୟଟି ଶୁଭ୍ର । ଇଏବି ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗମ । ମୁଣ୍ଡ ବା ମଥାଟି ହେଉଛି ଏଇ ପବିତ୍ରପୀଠ । ମଥାର ପଛ ପଟକୁ ତିନୋଟି ବେଣୀ । ଦୁଇଟି ତଳେ ଝୁଲୁଥାଏ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାପ ଚେକା ଖେଳିଲାଭଳି ଲେସି ରହିଥାଏ ।

କଟକ ରେଲୱେ ଷ୍ଟେସନର ଇନ୍‌କ୍ୱାରି ଅଫିସ । ରାତି ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । ଏକ୍‌ସପ୍ରେସ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବ । ତ୍ରିବେଣୀ ଆସି ପଚାରିଲେ, ସ୍ଲିପିଂ କୋଚରେ ଜାଗା ଅଛି ? ସେ ଯାହାକୁ ପଚାରିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ନହିଁ କରିବେ । ତେଣୁ ସେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଉଣୁ ମୁଁ କହିଲି, ଖାଲି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସ୍ଲିପିଂ କୋଚ ଆସିବନି । ତା ବଦଳରେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଡବା ଆସିବ, ଯେଉଁଥିରେ କି ଡନଲପ୍ ଗଦି ନ ଥିବ ଶୋଇବାପାଇଁ । ଖାଲି ପଟା । ଆପଣ

ଯାଇ ପାରିବେତ ? ତ୍ରିବେଣୀ ମତେ ଗୃହିଁଲେ, ଟିକେ ହସିଲେ । ଏ' ହସିବା ଭିତରେ ମୋ ଦେହର ଲମ୍ବା କେତେ, ଚଉଡ଼ା କେତେ ହୁଏତ ସେ ମାପି ନେଇଥିଲେ, କହିଲେ ......

"ଯଦି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେବନି, ଉପକୃତ ହୁଅନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯଦି...... ।"

ମୁଁ ହଁ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ଧୀର ମୋ ମୁହଁକୁ ଗୃହିଁ ଏମିତି ବିରକ୍ତିଆ ମୁହଁ କଲା ଯେ, ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ହଁ କହି ପାରିଲିନି କି ନା କହି ପାରିଲି ନି, ଚୁପ ରହିଲି । ଗାଡ଼ି ଆସିଗଲା । ଧୀର ଆଗ ମୋ ବେଡ଼ିଂଟାକୁ ବିଛେଇ ଦେଇ କହିଲା —ଆବେ ଶୋ... ତା' ପରେ ଦେଖାଯିବ ।

ନିଦ ଆସୁ ନଥାଏ, ଛଳନା କରି ଆଖି ଦିଇଟାକୁ ବୁଜି ଦେଇ ମୁଁ ଚଢ଼ିଗଲି । ଧୀର ଉପର ସିଟରେ ତାର ଭୀମସେନ ହନୁମାନ ଦେହଟାକୁ ଲମ୍ବେଇ ଦେଇ ଆରମ୍ଭ କଲା ତା'ର ମେଘ ମହ୍ଲାର । ପନ୍ଦର ମିନିଟ ବାଦେ ମତେ ନିଦ ଆସିଲା, ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ।

ଯାଜପୁର ରୋଡରେ ହଠାତ୍ କଣଙ୍କର କଅଁଳ ହାତ ଗୋଟିଏ ଆସି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ବାଜିଲା । ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ି ଦେଖେତ ସେଇ ତ୍ରୀବେଣୀ । ମୁଁ ତାକୁ ଗୃହିଁଲି, ବିସ୍ମିତ ହେଲି । ଇଚ୍ଛା ହେଲା, କେତେବେଳେ ସେ ଉଠିଲେ ଜାଣିବା ପାଇଁ । ମନେ ପଡ଼ୁନି, କ'ଣ ଗୋଟାଏ ପଚାରିବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ତ୍ରିବେଣୀ କହିଲେ, ନିଅନ୍ତୁ ଏଇ ଟଙ୍କାଟା । ଆପଣଙ୍କର, ଖସିପଡ଼ିଥିଲା ।

ମୁଁ ଠିକ ଜାଣିଥିଲି, ମୋ ପକେଟରେ ପଇସେ ସୁଦ୍ଧା ନଥିଲା । ତଥାପି ସେ ଏମିତି ଅନୁନୟ ଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଭାବିଲି, ନନେଲେ ହୁଏତ ସେ କ'ଣ ଭାବିବେ । ନେଲି ।

ତା ପରେ ସେକେଣ୍ଡ ଷ୍ଟପେଜ ଭଦ୍ରକ । ପୁଣି ସେଇ ତ୍ରିବେଣୀ । ପୁଣି ସେମିତି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ । ଏଇ ଟଙ୍କାଟା ଖସି ପଡିଥିଲା । ନଅନ୍ତୁ ।

ଥାର୍ଡ଼ ଷ୍ଟପେଜ ବାଲେଶ୍ବର । ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ।

ଫୋର୍ଥ ଷ୍ଟପେଜ ଖଡ଼ଗପୁର ।

ଏଥର ଟଙ୍କେ ନୁହେଁ, ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଆଠଣି ।

ଶେଷରେ ହାଓଡ଼ା ।

ସକାଳ ପାହି ଆସିଥାଏ । ଏଥର ବାସ୍ତବିକ ଜାଣିଶୁଣି, ସେ ଦେଇଥିବା ଟଙ୍କା ଭିତରୁଁ ଗୋଟିଏ ଖସେଇ ଦେଲି । ତଳେ ଠଣକିନା ପଡ଼ିବାମାତ୍ରେ, ତ୍ରିବେଣୀ ଚିଲଭଳି ମାଡ଼ି ବସିଲେ, ଝଟକିନା । କହିଲେ, ଏ ଟଙ୍କାଟା କିନ୍ତୁ ମୋର ।

ପାଖରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣେଇ କହିଲେ, ନାଇଁ ସେ ଟଙ୍କାଟା ତାଙ୍କର । ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଚି, ସେ ଟଙ୍କାଟା ତାଙ୍କର ହାତରୁ ଖସିଚି ।

ମୁଁ ଚୁପ ରହିଥାଏ ।

ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ସହିତ ବେଶ ଗୋଟାଏ ଝଗଡ଼ା ଜମିଗଲା ତାଙ୍କର । ହଠାତ୍ ତ୍ରିବେଣୀ କହିଲେ, ମୋ ପକେଟରୁ ସାଢେ ଚାରିଟଙ୍କା ହଜି ଯାଇଚି ।

ପାଖରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରୀ ହସି ଉଠିଲେ, ବୋଧହୁଏ ମୋ ଛଡ଼ା ।

ଇଏ ଏତକରେ ରହିଲା ।

\+ \+ \+

ଦଶ ନ'ଟାରେ ମୁଁ ନାଗପୁର ଏକ୍‌ସପ୍ରେସ୍, ଧରିଲି ରାଉର-କେଲା ଯିବା କଥା । ଠିକ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ତ୍ରିବେଣୀ ପଶି ଆସିଲେ ଆମ ଡ଼ବା ଭିତରକୁ ! ସେ ଡ଼ବା ବଡ଼ ନୀରସ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଲମ୍ବା ସଫରରେ ଅନ୍ତତପକ୍ଷେ ତ୍ରିବେଣୀ ଭଳି ଜଣେ ଦରକାର । କଥାବାର୍ତ୍ତା ନହେଉ ପଛକେ, ଚାହିଁବାରେ ଟିକିଏତ ଆନନ୍ଦ ମିଳିବ । ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କି ଦେଖି, ଅନେକ ଲୋକ ଜାଗା ଛାଡ଼ିଦେଲାଭଳି ଛଳନା କ ଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ ଛଳନା କରି ନଥାଏ । କାରଣ ମୋର ଯାହା ଗୃଧା ଦେବାକଥା, ଦେଇଚି କଟକରୁ ହାଓଡ଼ା ଆସିବା ଭିତରେ ମୋ ଗୋଡ଼ ତଳକୁ ଯାହା ଜାଗା ବଳିଥିଲା ,ସେତିକରୁ ସୁବିଧା ସେ ଆପେ ଆପେ କରେଇ ନେଇଥିଲେ । ଗୋଡ଼କୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଆଉ ଦୁଇ ଗୃଖଣ୍ଡି ହେବ ଜାଗା ତାଙ୍କୁ ଦାନ ସାଙ୍ଗକୁ ଦକ୍ଷିଣା ସ୍ୱରୂପ ମଧ ଦେଇଥିଲି । ସେତିକ ଜାଗା ରେଲଡ଼ବା ଭିତରେ ଦ ଏକରରୁ ନିଶ୍ଚୟ ବେଶୀ ।

ହଁ, ମନେ ଅଛି ସେ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଥିଲି । ଆଖିରେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଜାଗା ଅଛି କି ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ମୁଁ ମଧ ତାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ମନା କରି ଦେଇଥିଲି, ନାହିଁ ବୋଲି ।

ଜଣେ ପଞ୍ଜାବୀ ଯୁବକ ବସିଥାଆନ୍ତି ମୋ ପାଖରେ । ସେ ଟିକିଏ ଯଦି ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତେ, ତ୍ରିବେଣୀ ବେଶ

ଆରାମରେ ବସି ଯାଇ ପାରିବେ । ପଞ୍ଜାବୀ ଭଦ୍ରଲୋକର ଇଚ୍ଛାଥିଲେ ତ୍ରିବେଣୀ ଏଇଠି ଆସି ବସିଲେ ଭାରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା, କାରଣ ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କ ରୂପ ତାଙ୍କୁ ଟାଣୁଥିଲା । ଶେଷରେ ଟାଣି ଆଣିଲେ, ବାଜି ଜିତିଲେ । ଜଣଙ୍କର 'ହଁ' ଜଣଙ୍କର 'ନାହିଁ' ଏଇ ଟଣା ଓଟରା ଭିତରେ ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ବେଶ ଜମିଗଲା । ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଭୟ ଲାଗୁଥିଲା ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କୁ । ଏକେତ ସମସ୍ତଙ୍କ ବେଣୀ ବନ୍ଧାଠାରୁ ତାଙ୍କ ବେଣୀ ବନ୍ଧାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ, ଉଠିବ । ହୁଏତ ଶେଷରେ ମୁଁ ଯିମିତି ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ, ସେଇ ଭଳିଆ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ମୁଁ ଆତ୍ମମନା ହେଲେ, ହୁଏତ ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀଗୁଡ଼ାକ ଟିପ୍ପଣୀ କରିବେ, ଏତେ ସୁନ୍ଦରୀ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପାଇ ଏଇଟା କରଛଡ଼ା ଦେଉଛି । ବୋକାଟାଏ, ବୁଦ୍ଧୁଟାଏ ।

ଇମିତି ଗୋଟିଏ ନାଗକନ୍ୟା ହାବୁଡ଼ରେ ଥରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ପଡ଼ିଥିଲି । ଅନୁଭୂତିଟା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଭାରି ମଧୁର ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଇମିତି ତିକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା ଯେ, ପୁଲିସ ଡ଼ାକିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି ।

କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି, ତ୍ରିବେଣୀ ଏଥର ତ୍ରିବେଣୀ ନୁହନ୍ତି, ଦ୍ୱିବେଣୀ । ହୁଏତ କଟକ ହାଓଡ଼ା ଭିତରେ, ଗୋଟାଏ ବେଣୀ କଟିଯାଇଛି । ସେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ପଞ୍ଜାବୀ ଯୁବକଙ୍କ ସହିତ, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ, ମୁହଁକୁ ବୁଲେଇ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

କେତେ କଥା—ସେ ଥରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଥିଲେ, ତାଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ଅଧଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର କଂଟ୍ରାକ୍ଟ ମ୍ୟାରେଜ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଜଣେ ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ବଡ଼

ନାହିଁ ତ ।

କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ସେ ଚିହ୍ନନ୍ତି ।

କିମିତି ?

ତୁମେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱଗତ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ପୁତ୍ର ।

ତ୍ରିବେଣୀ ସେତେବେଳକୁ ଆମଠୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ।

ତ୍ରିବେଣୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି କିନ୍ତୁ; ବନ୍ଧୁ ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି ନା ।

ନ ଚିହ୍ନିବାଟା ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ମସ୍ତ ଅପରାଧ ତାଙ୍କର, ସେମିତି ମନେ କଲେ ବନ୍ଧୁ ଜଣକ । ପରିଚିତ ହେବା ଲାଗି ସେ ଅତି ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲେ, ଠିକ୍ ଇମିତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ, ସେଇ ପଞ୍ଜାବୀ ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣଙ୍କ ଟିକିଏ ଜାଗା ଛାଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ।;

ବନ୍ଧୁ ମତେ ଟାଣି ନେଇଗଲେ ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କ ପାଖକୁ । ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳକୁ ତ୍ରିବେଣୀ ପଚାରୁଥିଲେ, ଜଣେ ଟିକେଟ କଲେକ୍ଟରଙ୍କୁ,

"ଆଚ୍ଛା ହାଓ୍ୱାଡ଼ା ଫିରନେକେଲିଏ ଗାଡ଼ି କିତ୍‌ନେ ବଜେ ?"

—ଅବ୍‌ବ ମିଲ ଜାଏଗା

ବନ୍ଧୁ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ତ୍ରିବେଣୀ ପରେ ପରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ପାଞ୍ଚଟି ଟଙ୍କା ଧାର ମାଗିଲେ । ମୋ ଠିକଣା ଟିପିଲେ, ନମସ୍ତେ କହି ପଶି ଗଲେ ମହିଳା ପ୍ରତୀକ୍ଷାଳୟ ଭିତରେ ।

ଷ୍ଟେସନରେ ସେଦିନ ସେତିକି ବେଳେ ମୋର ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହେଲା । ତାଙ୍କୁ ତ୍ରିବେଣୀଙ୍କ କାହାଣୀ କହିଲି ମାତ୍ରେ, ସେ କହିଲେ, ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ମତେ ଦେଖେଇ ଦେବୁ ।

ତାଙ୍କୁ ଦେଖେଇ ଦେଇ ଆସିଲି । ସେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ହେଲେ ମିସ୍ ଗୃଠାର୍ଜି କକ୍ଷ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ।

ମୁଁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, ତୁ ତାହା ହେଲେ ମୋଠୁ ବେଶୀ ଜାଣୁ ?

ସେ କହିଲେ, କେତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ମୋଠୁ ବି ବେଶୀ ଜାଣନ୍ତି; ବେଶୀ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ତମକୁ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନି, ତୋର ଏଇ ତ୍ରିବେଣୀ ନିଜକୁ ଜଣେଇବା ପାଇଁ ବେଶ ୧୦।୫ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବେ କିନ୍ତୁ ଏ ମେରୁଠାରୁ ସେମେରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଲ୍ ଗାଡ଼ିରେ ହେଉ ବା ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ହେଉ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ବସି ରହିବାକୁ ହେବ ।

ବିଗତ-ଗତ-ସ୍ୱାମୀ ହବା ସଧବା କୁମାରୀ ଗୃଠାର୍ଜି କିନ୍ତୁ ଚାହାଁନ୍ତି ନି, ଖାଲି ଦୃଷ୍ଟି ସାନ୍ନିଧ୍ୟର ଉତ୍ତେଜନା ଚାହାନ୍ତି । ପାଖେ ପାଖେ ବସି ସେ ପୁରୁଷ ମଣିଷର ଗନ୍ଧକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରନ୍ତି । ସେତିକିରେ ତାଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ।

— — —

ଛନ୍ଦାର ଛନ୍ଦ

ଛନ୍ଦାର ବାହାଦୁରୀ ରୂପରେ ନୁହେଁ, ରୂପଠୁ ବଳି ଆଉ ଗୋଟାଏ କିଛି। ସେ କିଛିଟା ହେଉଛି, ସେ ସହଜେ କଲେଜ ଟୋକା ଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ଛନ୍ଦ ଦେଇପାରେ। ଫାଶ ନାହିଁ, ଆଙ୍କୁଶ ନାହିଁ, ସେ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଉପାୟ।

ସେ ଯାଇ ଖାଲି ପଚ୍ଚରେ, ଭାଇ ପେନସିଲ୍‌ଟା ଦେଇ ପାରିବେ ? ତା ଆରଦିନ ନୋଟ ଖାତାଟା ଦେଇ ପାରିବେ ? ଏତିକି ହେଲା ଛନ୍ଦାର ଛନ୍ଦ।

ସେଦିନ କଲେଜ ଗାର୍ଲ୍‌ସ୍ କମନରୁମରେ ଅଲକା ପଚ୍ଚରିଥି, ଆଚ୍ଛା ଛନ୍ଦା, ତୁ ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅକ୍ତିଆର କରି ଦେଇପାରୁ କିନ୍ତୁ ନମେଇଁକୁ ପାରୁନୁ କାହିଁକି ?

ସିଏ ଟିକିଏ ସାଇ, ଲଜ୍ଜକୁଳା।

ନମେଇଁ କ୍ଲାସରେ ପ୍ରଥମ ହୁଏ, ପ୍ରଫେସର ଯାହା ଜାଣନ୍ତିନି, ତାଠୁ ସେ ବେଶୀ ଜାଣେ। ତାର ନୋଟଖାତାଟା ଭରି ମୂଲ୍ୟବାନ।

ଛନ୍ଦା କହିଲା, ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ସର୍ତ୍ତ। ତୁ ଯଦି ତାକୁ ବାହା ହେବାକୁ ରାଜି ହେବୁ, କହ। ଏହିକ୍ଷଣି ନମେଇଙ୍କୁ ଆଣି ଠିଆ କରେଇ ଦେବି।

ଅଳକା ଟିକିଏ ହସିଲା । ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଆଜି ରାତିକ ଟିକିଏ ଭାବେ । ଚିନ୍ତା କରି ନିଏଁ । ତାପରେ କାଲିକି କହିବି । ଲଭ୍ କରିବାଟା ଯିମିତି ସହଜ, ଗୋପମାସ୍ତୁ ବିବାହ କରିବାଟା ସେମିତି ସହଜ ନୁହେଁ । ପାଞ୍ଚଜଣ ଜାଣିବେ । ଲଭ୍ କରିବାକୁ ଥିଲେ, ହୁଏତ ବାପାଙ୍କୁ କହି ସିନେମା ଯାଉଛି ଛଳନା କରି ସମୁଦ୍ର କୂଳକୁ ବୁଲିଯିବ, ତୁ ହୁଏତ ନିମେଇଁକୁ ଡାକି ଆଣିବୁ । ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସିଥିବ, ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟା ହେଲା ଲଭ୍, କିନ୍ତୁ ବିବାହ ଟିକିଏ ଖୋଲାଖୋଲି । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଘର ବାନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଛନ୍ଦା କହିଲା, ତାହାହେଲେ ତୁ ନିମେଇଁର ନୋଟ ଖାତାଟା ପାଇବା ଲାଗି ଲଭ୍ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଖାଲି ନିମେଇଁକୁ ପାଇବାପାଇଁ ବିବାହ । ଏୟା ତ ?

ଅଳକା ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଝିଅ । ସେ ଔଷଧ କ'ଣ ଜାଣେ ।

ଛନ୍ଦା ଡି.ଏସ୍. ପିଙ୍କ ଝିଅ । ସେ ଛନ୍ଦ ବାନ୍ଧିବା ଜାଣେ ।

ପନ୍ଦର ଦିନ ବାଦେ ଅଳକା ଯାଉଥିଲା, ଗୋଟିଏ ଜାଗାରୁ ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଗାଡ଼ିରେ । ଲେଡ଼ିଜ୍ କମ୍ପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଭିତରେ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ଆଧୁନିକା । ଅଳକା ବସିଥାଏ ଗୋଟିଏ କଣରେ ।

ଆଗରେ ପାସୋର ଗଳିତ ।

ଅଳକାସହିତ ଛନ୍ଦାର ଯେଉଁଦିନ ଏହି ଲଭ୍ ଲଭ ବିବାହ ଫିବାହ କଥାଗୁଡ଼ାକ ହୋଇଥିଲା, ଠିକ ତା ଆରଦିନ ସକାଳେ ଛନ୍ଦା ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ, ନିମେଇଁ ଘରେ । ଛନ୍ଦା ମୁହଁରୁ ଅଳକା ତା ନୋଟ ଖାତା ଚାହେଁ ଏଇତକ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ନିମେଇଁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଛନ୍ଦା ନିମେଇଁକୁ କହିଥିଲା, କ'ଣ କରିପିବ ନିମେଇଁ ବାବୁ, ବଗୁର ଆଜି ଗାଁକୁ ଚାଲି ଯାଉଛି । ସେଠି ପଢ଼ାପଢ଼ି କରି ଆସି ପରୀକ୍ଷା ଦେବ ।

ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆଉ ୧୦ ମିନଟ ବାକି । ରିକ୍‌ସାଟିଏ କରି ନୋଟ ଖାତାଟା ଯଦି ଦେଇ ଆସି ପାରନ୍ତି········

ନମେଇଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ିଚି ଷ୍ଟେସନକୁ । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆଉ ଦୁଇମିନଟ ବାକି । ଧାଇଁ ଯାଇ ପଶି ଆସିଲା, ଲେଡ଼ିଜ କମ୍ପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଭିତରେ । ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଉପର ପାହାଚ ଉପରେ ନାୟିକା ଭିତରେ ନରଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ । ଭୀଷଣ ପାଟିତୁଣ୍ଡ । ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲା । ଅଲକା ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ରହି ସେମିତି କହି ଚାଲିଥାଏ । ଦିଅ ଠେଲିଦିଅ ।

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଚି, ସ୍ପିଡ଼ ବଢ଼ିଚି ।

ଠେଲା ଖାଇ ନମେଇଁ ତଳେ ପଡ଼ିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୃତ୍ୟୁ । ହାତରୁ ନୋଟ ଖାତାଟା ଖସି ପଡ଼ିଚି ।

ଅଲକା ଆସି ଦେଖିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ, ନଦୀ ପୋଲ ଉପରେ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା , ଅଲକା ବି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ତଳକୁ ।

ଏ ପ୍ରେମ ଗୋପନୀୟ; କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁ ଖୋଲାଖୋଲି ।

(ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟ ଘଟଣାର ଅବଲମ୍ବନରେ)

—o—

ତୃତୀୟ ପୁରୁଷ

ହଠାତ୍ ଚିଠିଟି ପାଇଲି । ନାଁ । ଠିକଣା ପଢ଼ି ଓଲଟ ପାଲଟ କରି ଦେଖିଲି—ଗୁଡ଼ିଏ ଅକ୍ଷର ଚିଠି···

ପ୍ରିୟ ଗାଲ୍ଗିକ;

ପରିଚୟର ଦାମ ନେଇ ପତ୍ର ଲେଖା ଚଳେନା । ସେ ଭଳି କୌଣସି ଦୁର୍ବଳତା ମଧ୍ୟ ମୋର ନାହିଁ । ତଥାପି ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କିଛି ମନେ କରିବେ ନାହିଁ । ଏକାନ୍ତ ନିକଟରେ ପାଇ ଯେଉଁ କଥା କେବେହେଲେ ଜଣେଇ ପାରିନି, ଆଜି ସେଇ କଥାହିଁ ଜଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁଛି । ଏ ଭିତରେ ମୋର ସ୍ମୃତି ଟିକକ ମନରୁ ଲିଭି ଯାଇ ନ ଥିବ ତୁମର । ଏଇ ସ୍ମୃତି ଟିକକହିଁ ମୋର ଭରସା । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ମୋର ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ।

ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ତୁମର ମନେ ଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । ସେଇ ହସ୍ପିଟାଲର ନାଲି କଙ୍କରମୟ ପଥରେ ତୁମ ସହିତ ମୋର ଦେଖା, ପ୍ରଥମ ଆଳାପ । ତା'ପରେ କିପରି ଗଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ସଂପର୍କ । ଆଚ୍ଛା ସେ ଦିନଟି କଥା ମନେ ଅଛି ? ସେଇ ସେଦିନ ପକ୍ଷୀର କାକଳି ଶୁଣିବା ଛଳନା କରି କାଠଯୋଡ଼ି ବ୍ରିଜର ପାଖେ ପାଖେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ହଠାତ୍ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲ—

ଭଲ ଲାଗିବା ଓ ଭଲପାଇବା ଭିତରେ ତଫାତ୍ କ'ଣ ?

ପ୍ରଥମେ ଅବାକ ହୋଇ ଉଠିଥିଲି ତୁମ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଶୁଣି । ତା ପରେ ଟିକିଏ ଚୁପ ରହି ପୁଣି କହି ଉଠିଥିଲ—"ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଥମଟି ଦୂରରୁ ମୋହ ଜଗାଏ, ଅନ୍ୟଟି ପାଖକୁ ଟାଣିଆଣି ଜୀବନକୁ ଭରିଦିଏ ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ।

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମାନି ନଥିଲି ତୁମର ଏ ଯୁକ୍ତିକୁ । ମନେଅଛି, ମୁଁ ଖୁବ୍ ଟାଣ ଗଳାରେ କହିଥିଲି—କଦାପି ନୁହେଁ—ଭଲ ଲାଗିବା ଭଲ ପାଇବାର "ଗେଟଓ୍ୱେ ।"

ଟିକିଏ ଚୁପ୍ ! ତୁମେ କହିଥିଲ, ଗୋଟାଏ ବିଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେଉଁଭଳି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଜୀବନ ନୁହେଁ ସେଭଳି ଭଲଲାଗିବା ଭଲପାଇବା ନୁହେଁ । ହୁଏତ ଏ ଦୁଇଟା ଭିତରେ କୌଣସି ମିଳନ ନାହିଁ ।

ଭାରି ଅସ୍ୱସ୍ତି ଓ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ସେଦିନ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ବୁଝିଛି ତୁମ କଥାହିଁ ଠିକ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ପାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଚ୍ଛା କହିପାର ଜୀବନଟା ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାହିଁକି ? ତୁମେ ହୁଏତ ରହସ୍ୟ କରି କହିବ ଜୀବନ ନୁହେଁ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୌବନ । ସତେ କ'ଣ ଏୟା ? ମୋର ମନେହୁଏ ଏହା କଦାପି ନୁହେଁ । ନଇଲେ ମୋର ସେହି ଛୁଡ଼ି ଆସିବା ଦିନ ଓ ଯୌବନ ଦିନମଯୂରେ କ'ଣ ବା ପାଇଲି ?

ହସ୍ପିଟାଲର ପରିଧି ଛୁଡ଼ି ଯେଉଁଦିନ ନବୀନର ହାତ ଧରି ଠିଆ ହେଲି, ଭାବିଲି ପୃଥିବୀଟାଭଳି ଜୀବନଟା ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହେଁ । ଜୀବନର ଗୋଟାଏ ଅଂଶ ବୋଧହୁଏ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଛି ପଛରେ । ମନେ ମନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି ନୂତନ କରି ତୋଳି ଧରିବି ନିଜକୁ ।

ନବୀନକୁ ନେଇ ସଂସାର କଲି । ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ ମୁଁ । ଯେଉଁ ଦୁଃଖର ତାଡ଼ନାରେ ମୁଁ ଜଳି ମରିଚି, ତାକୁ ଭୁଲିବାକୁ ଚାହେଁ ଏଥର । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ! ନବୀନ ମତେ ବଞ୍ଚିତ କଲା । ଧର୍ମକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ତାଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବିନିମୟରେ ପାଇଲି ଘୃଣା ଆଉ ଅବିଶ୍ୱାସ । ସେତେବେଳେ କୋଳରେ ମୋର ତିନି ମାସର ସନ୍ତାନ । ପୁଣି ବୁକୁଭିତରେ ସେଇ ସର୍ବନାଶିଆ ରୋଗ । ଚିକିତ୍ସା କରି ମଧ୍ୟ ଏହାର ଉପଶମ ନାହିଁ । ସୁସ୍ଥ ମନ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

......ସେଇଥିଲାଗି ତୁମକୁ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ମନେ କରୁଚି ଆଜି । ଏ ଚିଠି ପାଇବାମାତ୍ରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସ । ଉତ୍କଣ୍ଠାରେ ଦିନ କାଟୁଚି । ତୁମେ ନ ଆସିଲେ ମୁଁ ମରି ପାରିବିନି । ଇତି ।

ତୁମର—

ଋତୁ ।

ଚିଠିଟି ଶେଷ କରି ଦେଖିଲି ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ—ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଇତିମଧ୍ୟରେ । ଅନେକ ଖୋଜାଖୋଜି ପରେ ରାସ୍ତା ପାଇଲି । ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟାଏ ଗଳି । ଅନ୍ଧକାର । ଦିଆସିଲି ଜାଳି ମିଳେଇ ଦେଖିଲି ଠିକଣାଟା—ଏଇଟା ସେଇ ଘର ନୀରବ ନିସ୍ତବ୍ଧତାର ଏକ ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବେଶ । ଭାବିଲି ଫେରିଯିବି । ପାରିଲି ନାହିଁ । ଋତୁର ମୁହଁଟା ନାଚି ଉଠିଲା ଆଖି ଆଗରେ । ମନେ ହେଲା, ହୁଏତ ସତରେ ଅକଣ୍ଠ ଉତ୍କଣ୍ଠା ନେଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି ମତେ । ଦୁଆର ବାଡ଼େଇଲି ଉତ୍ତର ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଠକ୍ କରି ଆବାଜ ଶୁଣାଗଲା । ଗୋଟାଏ ଡ଼ିବିର ମ୍ଳାନ ଆଲୋକ ଭିତରୁ କିଏ ଜଣେ ଭଙ୍ଗା ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲା— କିଏ ?

ଏଠାରେ କିଏ ଚାରୁ ଦେବୀ ରହନ୍ତି ?

ହଠାତ୍ ଏକ ଅନାହତ ସ୍ୱର ଶୁଣାଗଲା   ଭିତରକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଯେଭଳି ମୁଁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ବାହାରେ ନିଶ୍ୱାସ ନେବାଭଳି ଯେଉଁ ଟିକିକ ବାୟୁ ଥିଲା; ଏଠାରେ ସେଇ ଟିକିକ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ । ଘରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ କେତୋଟି ଫଳ, ଔଷଧ ଶିଶି । ଚାରିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ଅବାକ୍, ନିସ୍ପନ୍ଦ ।

ପୁଣି ସେଇ ସ୍ୱର—ଜାଣେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ ।

ସତରେ ଭାରି ଉତ୍ସୁଖିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲି, ସେ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମଝି ମଝିରେ ଏଭଳି କ୍ଷୀଣ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ।

'କାହିଁକି ବସୁନା ଯେ' । ସ୍ପଷ୍ଟ ନାରୀ କଣ୍ଠ, କିନ୍ତୁ ଭାବି ପାରି ନ ଥିଲି ଏ ନାରୀ କିଏ—ଚାରୁ ? ହସ୍‌ପିଟାଲର ସେଇ ରୋଗିଣୀ ।

ପୁଣି କୁଟୁଟା ଖିଲ ଖିଲ ହସ—ଆରେ ଭାବୁଛ କ'ଣ ? ଚିହ୍ନି ପାରୁନା, ମୁଁ ପରା ସେଇ ଚାରୁ ।

ବସିବି ବା କ'ଣ ? ନିଜକୁ ଯେମିତି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ, ଇଏ କଣ ସେଇ ? ଯେଉଁ ଚାରୁର ଗର୍ବ ଥିଲା ରୂପ ଲାଗି, ଦମ୍ଭ ଥିଲା, ଜିଦ୍ ଥିଲା ଯୌବନକୁ ଚିର ପୁଷ୍ପିତ କରି ରଖିବା ଲାଗି । ଯେମିତି ମୋର ଭୁଲ ହେଉଛି ବୁଝିବାରେ ।

ଅସହ୍ୟ ମନେ ହେଉଛି ଏ ପରିବେଶ । କଂପିତ ଶରୀର । ମନେ ହେଲା ଯେମିତି କବରରୁ କାଢ଼ି ଅଣା ହୋଇ ଶୁଆଇ ଦିଆ ହୋଇଛି, ଏଇ ସଜୀବ ଷ୍ଟାଚ୍ୟୁଟିକ ।

ହଠାତ୍ ଚାଦର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲା ଏକ କଂକାଳସାର ହାତ । ମୋ ହାତକୁ ଧରି କହିଲା—ବସନା । ନହେଲେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲାଗିବ ।

ସମଗ୍ର ଦେହଟା ଏକବାର ଶିହରି ଉଠିଲା । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ କହିଲା ଗୁରୁ —କେଉଁ ଭବେ ଏଇ ତୁମେ ଆସିଲ । ପୁଣି କେବେ ଭବେ, ନା ତୁମେ ଆସିବନି । ବହୁତ କଥା ଶୁଣାଇବାକୁ ଅଛି ତୁମକୁ । ଆଉ ତ ସମୟ ପାଇବନି ଡ଼ାକ ଆସିଲାଣି ଉପରୁ । ଗୁରୁକୁ କ'ଣ ତୁମର ଭଲ କରି ମନେ ପଡ଼ୁନି । ଏତେ ଗଭୀର ତୁମର ଘୃଣା !

ହସି ହସି କହିଲ—ମନେ ପଡ଼େ ବୋଲି ତ ଏତେ ରାତିରେ ଆସିଲି । ଘୃଣା କରି କ'ଣ ମଣିଷ ମନକୁ ଏଡ଼େଇ ଦେଇପାରେ ?

"ତେବେ ଶୁଣ" କହି ଉଠିଲା ଗୁରୁ । ବାପ ମା ଛେଉଣ୍ଡ ଝିଅ ମୁଁ । ଯେଉଁ ଘରେ ବସିଚ, ଏ ଘର ମୋର ନୁହେଁ । ଯିଏ ଦୁଆର ଫିଟାଇଲା ସେଇ ବୁଢ଼ୀର । ଏହି ଧାଈ ବୁଢ଼ୀ ଯତ୍ନରେହିଁ ମୁଁ ମଣିଷ । ମନେପଡ଼େ ସେଇ ବନଗୁଡ଼ିକର କଥା । ସେଇ ହସ୍ପିଟାଲ । ସେଇ ନବୀନ । ସେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖା ସାଜସଜ୍ଜା । ବିବାହ କରିଥିଲି— ଭାବିଲି ଆନନ୍ଦରେ କଟିଯିବ ଜୀବନଟା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଅପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଅସୁଖରେ ପଡ଼ିଲି । ଜର ଆଉ କାଶ । ଥରେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲେଇ ଦେଲା—ତାପରେ ଗଲ ଗଲ କରି ଭିତରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ରକ୍ତ ।

ଏହି ରକ୍ତର ସୁଯୋଗ ନେଇଥିଲେ ନବୀନ ବାବୁ । କେତେ ସାହାଯ୍ୟ, କେତେ ପରିଶ୍ରମ । ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ବୋହି ନେଇଥିଲେ ସେ । ବଂଚି ଉଠିଲି । ନବୀନ ମୋ ମନ ଭିତରେ ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଘର ବାନ୍ଧି ରହିଥିଲେ । ଶୁଣିଲି ମୋର ନିଜ ଅପଦାର୍ଥ ସ୍ୱାମୀ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି ଆଉ ଜଣକୁ । ରାଗରେ ଥରି ଉଠିଥିଲା ଦେହ ସାରା । ନବୀନର ହାତ ଧରି କହି ଉଠିଥିଲି— ତୁମେ ତ ସବୁ କଥା

ଜାଣ, କରିଛ ବି ଅନେକ । ଜୀବନଟା ଯେତେବେଳେ ଫେରି ପାଇଚ—ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ତାକୁ ।

ନବୀନ ମୁହଁରେ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ଗୋଟାଏ ମ୍ଳାନ, ଅଭି-ସନ୍ଧିର ହସ । କହି ନଥିଲା ପଦେ ହେଲେ ! ଟାଣି ନେଇ ଯାଇଥିଲା କୋଳକୁ । ଭାବିଥିଲି—ଏଇଥିରେହିଁ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସାର୍ଥକତା । କିନ୍ତୁ ଅତି ପାଖରେ ରହି ସେ ଭୁଲ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା ମୋର ।

ହେବିଲି ବଂଚି ରହିବା ଲାଗି ଖାଲି ନିର୍ଭର କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ ନକରିଲେ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ମନ କଥା ଖୋଲି କହିଥିଲି ତାକୁ । ପୁଣି ସେଇ ହସ ! କହିଲେ – ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଧରିଦେବାର ଆନନ୍ଦ ମୋ.ର କମ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମାଜ ରହିଛି ଅନୁଶାସନ ରହିଛି ପଛରେ । କିନ୍ତୁ ନବୀନ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା ପରେ—ବେଶ ତୁମେ ଯଦି ସୁଖୀ ହେବ, ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏତେଦିନ ଧରି ନିର୍ଭର କରି ରହିଥିଲି, ଏଥର ବିଶ୍ୱାସ କରି ଶିଖିଲି ନବୀନକୁ । ଅତି ନିକଟରେ ହେଲୁ ଦୁଇଜଣ । ଘର ବାନ୍ଧିଲୁ ନୂତନ କରି ।

ଚୁପ୍ କରେ ସୁରୁ । ଯେଉଁଲି ନିଃସଙ୍ଗ ଦିନେ ହେଲା ନିଜକୁ । ଯେଉଁ କଥା ନଶୁଣିବା ଲାଗି ଅନଭ୍ୟସ୍ତ କାନ ଦୁଇଟା ଟିକକ ଆଗରୁ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠିଥିଲା, ସେଇ କଥାହିଁ ଯେମିତି ଟାଣି ନେଉଚି କ୍ରମଶଃ ଶେଷ ପରିଣତି ଦିଗରେ । ସୁରୁ ହାତରେ ହାତ ରଖି କହିଲି— ତାପରେ ?

"ତାପରେ ସବୁ କିଛି ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷର କଥା କହୁଚି । ଚମକି ଉଠିଲି ହଠାତ୍ ଦିନେ । ଧରିପଡ଼ି-

ଗଲି ନିଜ ପାଖରେ । ଦେହର ପ୍ରତି ରେଖାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣର ଅଙ୍କୁର । କିନ୍ତୁ ଆନନ୍ଦ କାହିଁ ? ମା ହେବା'ର ଇଚ୍ଛା ଝିଅମାନଙ୍କର ରକ୍ତର ସଂପର୍କ । ମା ନହେଲେ କ'ଣ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହୁଏ ? କିନ୍ତୁ ମୋ ମୁହଁରେ ସେ ସାର୍ଥକତାର ହସ ନଥିଲା, ଥିଲା କେବଳ କାନ୍ଦ, ଅଶ୍ରୁ । ନବୀନକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଚି, ନିର୍ଭର କରିଚି ତା ଉପରେ । କିନ୍ତୁ ତା ସଂପର୍କକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରିନି କୌଣସି ଦିନ । ହସପିଟାଲର ବେଡ଼ରେ ଶୋଇ ଦିନେ କପାଳର ସିନ୍ଦୁର ବିନ୍ଦୁକୁ ଲିଭେଇ ପକାଇଥିଲି ନିର୍ମମ ଭାବରେ । ଯେଉଁ ସ୍ୱାମୀ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇନି, ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇନି, କି ପ୍ରୟୋଜନ ତା ଲାଗି କଲ୍ୟାଣ ବିନ୍ଦୁ ଧାରଣକରି ? ନବୀନକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବା ଚଳେ । କିନ୍ତୁ ତାର ପରିଚୟ ମୋ ରକ୍ତର ସଂପର୍କକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନପାରେ । କିନ୍ତୁ କେଉଁଥିରେ କଷ୍ଟ ହେଲା ? କୋଳରେ ଫୁଟି ଉଠିଲା ସନ୍ତାନ ।

ହଠାତ୍ ଅଟକିଗଲା ବୃନ୍ଦା । ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରି ନଥିଲା ଅନେକକ୍ଷଣ ଧରି । ବୃନ୍ଦିଁ ଦେଖିଲି – ଆଖି କୋଣ ଦୁଇଟି ଅତି ନରମ । ବିରାଗ ତ ଥିଲି, ମୋର ମାୟା ହେଉଥିଲା ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ।

ବୃନ୍ଦାକୁ କୌଣସି ଦିନ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇନି ମୁଁ । ଏଭଳି କି ଗମ୍ଭୀର ହେବା ଭଳି ଅବକାଶ ବି ନାହିଁ । କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଦୁର୍ବଳତାରେ, ଗଳ୍ପ ଲେଖେ ବୋଲି ପରିଚୟ । ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରିନି । କରିନି ଦମ୍ଭ ଆଉ ଉଗ୍ରତା ଲାଗି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ।

"ତାପରେ କମିତି କ'ଣ ହୋଇଗଲା ନବୀନ । ବନ୍ଧନ ଯେମିତି ଫାଟି ଫାଟି ଆସିଲା । ନବୀନ ମୁହଁରେ କେବେ ରାଗ ଦେଖିନି ।

ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନଥିଲି । ଭୀଷଣ ଗାଳି ଦେଇଥିଲି ବଡ଼ କର୍କଶ ଗଳାରେ । ଚୁପ୍ କରି ନବୀନ ବାହାରି ଯାଇଥିଲା ଘରୁ । କିନ୍ତୁ ସେଇ ଯେ ଗଲା, ଆଉ ଫେରିନି । ଆଖି ଆଗରେ ଦୋହଲି ଉଠିଲା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟା । ଭାବିଲି, ପଥର ପରିଚୟକୁ ପଥରେଇଁ ରଖି ଦେଇଗଲା ନବୀନ ।"

କାନ୍ଦର ବେଗ ଯେମିତି ବଢ଼ି ଉଠିଲା ଶୃଙ୍ଖଳାର । ଆଉ ବିଶେଷ କିଛି କହିପାରିନଥିଲା ସେ । ମନେ ହେଲା—ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗୋଟାଏ ବିସ୍ଫୋରଣରେ ରସାତଳେ ବିଲୀନ ହୋଇଯିବ ଦୁନିଆଁଟା—ଠିକ୍ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ । କ୍ରମଶଃ ଶୃଙ୍ଖଳାର ମୁହଁଟା ବିବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଅତି ବିଭତ୍ସ । ଶୃଙ୍ଖଳା ଯେମିତି ମତେ ଟାଣି ନେଉଚି ବହୁତ ଦୂରକୁ, କେଉଁ ଅତଳ ପ୍ରଦେଶକୁ ।

କହି ଉଠିଲା ସେ—ସେହି ଦିନଠୁ କେବଳ ପରିଚୟ ଖୋଜି ବୁଲୁଚି ମୁଁ । ଗୋଟାଏ ମଣିଷ । କେବଳ ଜଣେ ପୁରୁଷର ପରିଚୟ ଚାହେଁ ଜୀବନରେ । ଯିଏ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେବନି, ବିଶ୍ୱାସ କରିବନି ଅଥଚ ମାନିନେବ ମତେ । ସେ ଭଳି ଗୋଟାଏ ପରିଚୟ ।"—ଦମ ଟାଣେ ସ୍ୱର । ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ସେ ଯେମିତି ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ଉଠିଚି ।

କ୍ରମଶଃ ଜଡ଼େଇ ଉଠିଲି ମୁଁ । ମନ ଯେମିତି ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଭାବିଲି—ଚାଲିଯାଏଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ସବୁକିଛିକୁ ଠେଲି ପେଲି ବାହାରି ଯାଏଁ ଶୃଙ୍ଖଳାର କ୍ଷୁଧାର ଅର୍ଗଳ ଭିତରୁ ।

ହାତୁଟା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା । ପୁଣି ସେଇ ଆକର୍ଷଣ । ବୁକୁ ଭିତରେ ଝଡ଼ର ସଙ୍କେତ ।

ବିଭତ୍ସ ଗୋଟାଏ ହସ...

—ନା କିଛି ନୁହେଁ —ଏଇତ ଆଜ ତୁମକୁ ପାଇଚି । ଆଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ କଥା ରଖି ପାରିବ ?

ଗଳାର ସ୍ୱର ଅଟକି ଯାଇଥିଲା । ଢୋକ ଗିଳି ପଚାରିଲି—କୁହ ।

କୁହ ନୁହେଁ—ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଇ ତୁମ ହାତ ଧରିଚି । କୋଳର ଛୁଆଟିକି ଟେକି ଦେଇଚି ଶିଶୁ-ମଙ୍ଗଳ ହାତରେ । ହୁଏତ ତା ବୁକୁରେ ଏହି ରୋଗ ବସା ବାନ୍ଧି ପାରେ । କିନ୍ତୁ ତାର ପରିଚୟ ଟିକକ ଦେଇ ପାରିବ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି । ଏମାନେ ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି, ଭୟ ଦେଖାନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଆଉ ବଂଚିବିନି କିନ୍ତୁ·····

ଏଇ ଦେଖ—ଏଇ ଯେଉଁ ସରୁଆଟା—ତାର ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ବିନ୍ଦୁ ମାତ୍ର ତୁମ ହାତରେ ଲେପି ଦିଅ ଏହି ହୀନ କପାଳଟା ଉପରେ ।

ଚମକି ଉଠିଲି ମୁଁ । ଚିତ୍ରାର ଆଖି ଦିଇଟାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲି । ବିସ୍ଫାରିତ, ଅତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୁଇଟା ଆଖି ।

ଆଉ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲିନି । ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ପାଦ ବଢ଼େଇ ଚାଲି ଆସିଲି ବାହାରକୁ ।

ଚିତ୍ରା କାନ୍ଦୁଚି । ଠିକ୍ କାନ୍ଦ ନୁହେଁ, ମନେହେଲା କାହା କବର ଉପରେ ବସି ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼ଉଚି ଚିତ୍ରା । କାନ୍ଦ ନୁହେଁ ଆର୍ତ୍ତନାଦ, ବିଳାପ ନୁହେଁ ଅଭିଶାପ ।

ହଠାତ୍ ଲିଭି ଉଠିଲା ଯେମିତି ସବୁଗୁଡ଼ାକ ଆଲୋକ । ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ଭଳି ଦେହଟାକୁ ଦୂରେଇ ନେଇ ଆସିଲି ରାଜପଥ ଉପରେ । ଚିତ୍ରା କାନ୍ଦୁଚି—କାନ୍ଦୁ ।

—————

ଲତା ଓ ଗୀତା (୧)

ମୁଁ ସେଦିନ ଡିନରରୁ ଫେରୁ ଫେରୁ ରାତି ବାର ।

ଘରକୁ ଆସି ଦେଖିଲି, ଲତା ଶୋଇନି । ଗୋଟାଏ କ'ଣ ବହି ପଢ଼ାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ମୁଁ ଶୋଇଲି, ଲତାକୁ କହିଲି ବହି ପଢ଼ା ବନ୍ଦ କର । ଶୋଇପଡ଼ । ଲାଇଟ୍ ଲିଭିଲା । ଲତାର ବହି ପଢ଼ା ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସିଲା । ଲତା କିନ୍ତୁ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ । ତା ଆଖିକି ନିଦ ଆସୁନି । ସେ ଭାବିଥିଲା ବହି ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ହୁଏତ ନିଦ ମାଡ଼ି ଆସିବ । ମୁଁ ପଚାରିଲି, ତାହାହେଲେ ନିଦର ଉପାୟ କ'ଣ ?

—ଯଦି ଗପଟିଏ କୁହ ।

ମୁଁ ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କ ଭଳି କହିଲି, ସତ କହିବି ନା ମିଛ କହିବି, ନା ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଛି ତାହା କହିବି ।

—ସତ ମିଛରେ ମୋର ଯାଏ ଆସେ କେତେ ? କୁହନା, ଯାହା ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଚ ତାକୁଇ କୁହ ।

ମୁଁ ମୋର ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇବା ଗପ କହୁଚି, ଲତା ଶୁଣୁଚି । ମଝି ମଝିରେ ଖାଲି ହୁଁ ହୁଁ ।

(୨)

ବହୁତ ଦିନ ତଳର କଥା । ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ରଜା ଥିଲେ । ଏଇ ରାଜାଙ୍କ ନାତିର ନାତି ହେଲେ ଅଷ୍ଟାଦଶ

ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଣେ ଜମିଦାର ଜମିଦାରଙ୍କ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ହେଲେ ଜମି ମାଲିକ । ଜମି ମାଲିକଙ୍କ ପୁଅ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଜି ଜମି ରହିଲା ନାହିଁ ! ଓକିଲାତି ବି କଲେନି । ଶେଷରେ କଂଗ୍ରେସ ରାଜୁତିରେ ସେ ହେଲେ ଜଣେ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର । କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ଶ୍ରୀ ପରଶୁରାମ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ । ସେ ବିବାହ କରିଥିଲେ କଲିକତାରେ, ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳୁଣୀଙ୍କୁ । ପରଶୁରାମ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ୱରପୁଅ, ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଛନ୍ଦା, ଡାକ ନାଁ । ଗୀତା । ରୂପ ଲାବଣ୍ୟରେ ଝଟକି ଉଠୁଥିଲା ତା' ଦେହ । ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ଅନିନ୍ଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦରୀ, ରୂପବତୀ !

(୩)

ଯେତେବେଳେ ତା' ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ, ସେ ଥିଲା ଛୋଟ ପିଲା । ବୟସ ଦଶ କି ଏଗାର । ମୁଣ୍ଡରେ ଚକ୍‌କଣିଆ ଗୁଡ଼ିଏ ବାଳ । ମତେ ଦେଖିଲେ ଦନୁଭାଇ କହି ଧାଇଁ ଆସେ । ମୁଁ ତା ଗାଲରେ ଚୁମାଟିଏ ଦିଏ । ସେ ହସେ । ଧାଇଁଯାଏ ସେ ବଗିଚୁ ଭିତରକୁ । ଗୋଟିଏ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଆଣି ମୋ କୋଟ ପକେଟରେ ଖୋସିଦିଏ । ତା'ର ଧାଇଁବାରେ ଗୋଟାଏ କମିତି ମାଦକତା ରହିଥିଲା । ବାପରେ, ସେ କି ହସ ! ସେ ଗୋଲାପ ଫୁଲଟି ଧରି ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସୁ ଆସୁ ମୁଁ କହେ—ଗୀତା ଟିକିଏ ରୁହ ତ ।

—କହୁରର ଠକ ।

ମୁଁ ଫଟୋ ଉଠେଇଲେ ଗୀତା ମନରେ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ । ଏକବାରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠେ ତାର ସର୍ବାଙ୍ଗ । କହେ ଦନୁଭାଇ ଏହାର ପଜେଟିଭଗୁଡ଼ାକ ଏଥର ଆସିବା ବେଳେ ଆଣିବାକୁ ଯେମିତି ଭୁଲି ନ ଯାଅ ।

—ଆମ ଘରେ ଯେଉଁ ନେଗେଟିଭଗୁଡ଼ିକ ଅଛି, ସେଥିରୁ ଗୀତାର କେତୋଟି ଜାଣ ?

ଲତା କହେ—ନା ତ !

(୪)

ଗୀତା ରହେ ମଫସଲରେ । କିନ୍ତୁ ମଫସଲ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଏମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ କମ । ବାପାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ବଣର କାଠ ବାଉଁଶ ସହିତ । କାଠ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ସେ । ବଣର କିଛି ଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ବଙ୍ଗଳୋ ଟାଇପ୍ ଘର, ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଛୋଟ ପୋଖରୀ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ନଳ କୂଅ । ବଗିଚାରେ ଫଳ ପରିବା ବୃକ୍ଷ ଢେର । ଦୁଆର ମୁହଁରୁ ଲମ୍ବିଛି ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ରଜନୀଗନ୍ଧାର ଫୁଲ କୁଣ୍ଡ; ପ୍ରାୟ ୫୦ ଗଜ ଧରି । ତଡ଼େ ତଡ଼େ ଗୁଡ଼ିଏ ଛୋଟ ଛୋଟ ନଡ଼ିଆ ଗଛ । ଗେଟ ଉପରେ ମଧୁମାଳତୀର ନିକୁଞ୍ଜ । ବ'ରଣ୍ଡାରେ ସବୁବେଳେ ଭୋ ଭୋ ଭୁକୁଥାଏ ଆଲ୍‌ସେସିଆନ କୁକୁର । ଗେଟ୍ ଆଗରେ—ସତର୍କବାଣୀର ଏକ ସାଇନବୋର୍ଡ—"ସାବଧାନ କୁକୁର କାମୁଡ଼ିବ ।" ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ କହନ୍ତି ଇଏ ଗୋଟାଏ ବଙ୍ଗାଳୀ ଘର । ଗୀତା ବାପାଙ୍କୁ ଲୋକେ ଡାକନ୍ତି ବଙ୍ଗାଳୀବାବୁ । କିନ୍ତୁ ଘରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା । ପୂଜା ପର୍ବ ପ୍ରାୟ ବଙ୍ଗାଳୀ ପାଞ୍ଜି ଅନୁଯାୟୀ । ରନ୍ଧା ବଢ଼ା ମଧ୍ୟ ସେମିତି ।

ଏହି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବିଭବଶାଳୀ ପରିବାରଟି ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ କେମିତି ଘଟିଲା, ସେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦୀର୍ଘ କାହାଣୀ ।

(୫)

ଗୀତାକୁ ମୁଁ ଖୁବ ଭଲ ପାଉଥିଲି । ଗୋଟାଏ ଅଜ୍ଞାତ ଆକର୍ଷଣ ଥିଲା ତା ପ୍ରତି । ସେ ଯାହା କହେ ମୁଁ ତା ପାଇଁ କଷ୍ଟକରୁ

ପଠାଏ । ଚିଠି ଆସେ—ନାଲି ଛୁଟ ସିଲ୍‌କେନ କନା ଗୃହଗନ୍ଧ । ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଯାଏ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାର୍ସେଲରେ । ମା ଲେଖନ୍ତି— ଦିନୁ ଏଥର ଆସିଲାବେଳେ, କଣ୍ଟ ପଠେଇଲି, ଗୀତା ହାତକୁ ମାପି ଗୃହପଟ ବ୍ରଞ୍ଜଚୁଡ଼ି ଆଣି ଥିବୁ । ପକେଟରେ ଟଲିଥା ଲେଥା ନୋଟ, ପରୁଆ ଲେଦୁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଣାଯାଏ, ଗୃହପଟ କାହିଁକି, ଏକାଥରକେ ଆଠ ପଟ । ବାପା ଲେଖନ୍ତି, କଣ୍ଟ ପଠେଇଲି ଆସିଲା ବେଳେ, ହଳେ ବାଟା ଯୋତା ନେଇ ଆସିବୁ ।

(୭)

ଶନିବାର ଦିନ ରାତିରେ ଗାଡ଼ି ଧରେ । ରବିବାର ସକାଳେ ପହଞ୍ଚେ ଗୀତା ଘରେ । ଇମିତି ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ । ହଁ, ମନେ ପଡ଼ୁଛି, ଦିନେ ସେ ଦେହରୁ ଫ୍ରକ ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ, ଭାରି ଲାଜ କରିଥିଲା ମୋ ଉପସ୍ଥିତିରେ । କହିଥିଲି, ମେଞ୍ଚଡ଼ି ପିଲାଟାର ଏତେ ଲାଜ ! ସେ ଯୋଉ ହସ । ଦିନେ ଗାଧୁଆ ଘରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଭାବରେ ପଶୁ ପଶୁ ଦେଖିଲି ଗୀତା ଗାଧୋଉଚି । ଦେହରେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ନାହିଁ କି ଫ୍ରକ ନାହିଁ । ଏକାବେଳକେ ଅନାବୃତ । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପଛକୁ ହଟି ଆସିଥିଲି କିନ୍ତୁ ସେ ଗାଧୁଆ ଘର ଭିତରୁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା—ମୁଁ ତ ମେଞ୍ଚଡ଼ି ପିଲାଟାଏ, ଏତେ ଲାଜ କାହିଁକି ? ମନେ ପଡ଼ୁଚି ଗାଧୁଆ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରି ମତେ ତୁନି ତୁନି ପଚାରିଲା—ଦିନୁଭାଇ ! ମତେ ସତରେ କଣ ଭଲପାଅ ? କହିଥିଲି—ହଁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ତତେ ଭଲ ପାଏ । ପଚାରିଥିଲା— କିମିତି ?

ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରି ନଥିଲି ।

(୭)

ଇମିତି ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଯିବା ଭିତରେ କେତେ ଯେ ସପ୍ତାହ ବିତିଗଲାଣି, ଜାଣେ ନା । ମୁଁ ଖାଲି ଜାଣେ ମୁଁ ଆସୁଚି, ଗୀତାକୁ

ଦେଖୁଚି, ପୁଣି ଫେରି ଯାଉଚି କଟକ । ଦିନେ ହଠାତ୍ ଦୂରରୁ ଦେଖିଲି ଗୀତା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଚି । କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସୁନି, ଫୁଲ ବି ଦେଉନି । ସେ ଦୁଆର ଖୋଲି ଅନାଏଁ, ପୁଣି ଲୁଚିଯାଏ । ମୁଁ ସବୁଥର ଭଳି କହେ, ଗୀତା ରୁହ ଁାଚି । ଗୀତା ମଉଳି ଯାଏ । ମୋର କ୍ୟାମେରା ଫିଲିମ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ତା ଅର ଦିନ ନିର୍ଜନରେ ତାର ଲୁଗାକୁ ଟାଣି ପଚାରିଲି –

ଇମିତି ଅଲଗା ଅଲଗା କାହିଁକି ?

•• ମା କହୁଚି, ଏଣିକି ବାହାରେ ଲସର ପସର ହନା । ତୁମେ କ'ଣ ଜାଣନା, କାହିଁକି ?

ମୁଁ ସେଦିନ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲି, ଗୀତାର ସର୍ବାଙ୍ଗଟାକୁ । ସତରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ । କାଲିର ସେ ଆଖି ଆଜି ନାହିଁ । ଆଖିର ଦୁଇଟା ମଣି କି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ! ଭ୍ରୂଲତା ଗୁଡ଼ାକ ଗାଢ଼ ଗାଢ଼ । ଯେପରି ପ୍ରାଣ ରକ୍ତରେ ଖେଳି ଉଠୁଛି ଏକ ନୂତନ ରୂପର ତରଙ୍ଗରେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଅନୁଭବ କଲି ଝିଅମାନଙ୍କ ଯୌବନ କାହାକୁ କହନ୍ତି ।

(୮)

ଗୀତା ତାନପୁରା ଧରି ଗୀତ ବୋଲେ । ଗୀତର ଝଙ୍କାର-ଭିତରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱର ଶୁଣିବାକୁ ପାଏ – "ବିନୁଭାଇ, ମୁଁ ପରା ଗୀତା ଡାକୁଚି । କେହି ନାହାନ୍ତି, ତୁମେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସ, ମୁଁ ଖାଲି ତମ କାନରେ ପଦେ କଥା କହିବି, ଶୁଣି ଯିବ ।"

ମୁଁ ମୋ ବେଡ଼ ରୁମରେ ବହୁ ଝଣ ବସିଥାଏ । ଏହି କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରର ସଙ୍କେତରେ ମୋ ପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠେ । ଠିକ ଏହି ସମୟକୁ ବର୍ଷା ପଡ଼େ । ଗୀତ ଆଉ ଶୁଭେନା······

ମୁଁ ଶୋଇପଡ଼େ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଗୀତାକୁ । ଗୀତା ଧୀର ମନ୍ଥରଗତିରେ ଆସୁଛି ସାଥିରେ ତାର ରକ୍ତାଭ ଯୌବନ । ଓଠରେ ପୀୟୂଷ, ଆଖିରେ କଟାକ୍ଷ, ପ୍ରାଣରେ ସ୍ପନ୍ଦନ । ସେ ଆସି ମତେ ଡାକେ—କ'ଣ ଆସୁ ଆସୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲଣି ? ମୁଁ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଛି । ସେ ଆଜ ମତେ ହଲାଏ ନା । ଧୀରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ନୁଆଇଁ ଆଣେ । ତା ଓଠରେ ମୋ ଓଠକୁ ମିଶାଏ । ଠିକ୍ ଏତିକ ବେଳକୁ ସକାଳ ପାହିଆସେ । ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ଦେଖେ ଗୀତା ନାହିଁ, ଲତା ଓଠରେ ମୋ ଓଠ । ମୁହଁକୁ କାଢ଼ି ନେଇ ମୁଁ ମନେ ମନେ କାନ୍ଦେ···କିନ୍ତୁ ଲତା ହସେ ।

ଲତା ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଙ୍କଶାୟିନୀ ।

ନୀଳମା

ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଟ୍ରେଲ୍ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚମଡ଼ା ଖାତା । ଖାତାରେ ଦସ୍ତଖତ ବା ସନ୍ତକ ଧାଡ଼ିକ ଧାଡ଼ି ଲମ୍ବେ । ଟ୍ରେଲ୍‌ଟି ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଏ ।

ଯୁବକ କଣ୍ଡକ୍‌ଟର ନିରଞ୍ଜନ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନଥିଲା । ଷ୍ଟେସନ ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ ଦେଖି ବା ବାଟଯାକ ଯାତ୍ରୀର ଡାକବାସ୍ ପାଇ ପଛଆଡ଼ୁ ଲମ୍ବିଥିବା ଦଉଡ଼ିଟା ଝିଙ୍କିଲାଭଳି ସବୁଦିନେ ଖାତାଟା ଉପରେ ଦସ୍ତଖତ କରିବା—ତାର ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି ।

ଟ୍ରେଲ୍‌ଟା ଗତକାଲି କେଉଁଠି ଥିଲା — ଦିନେ ଆଗକୁ ଯାଇଛି କି ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଛି ଭାବିବାର ସମୟ କାହିଁ ! ଇମିତି ମଟର ଚାଲିଥିବ, କଥା ଜମିଥିବ, ସିଏ ଭଲ । ଯାତ୍ରୀ ନ ଓହ୍ଲାଇଲେ ବି ଖାଲି ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଦସ୍ତଖତ କରିବାଲାଗି ଗାଡ଼ିଟାକୁ ଅଟକେଇ ଝଟକିନା ଆସିବା କାମଟାକୁ ସେ ବଡ଼ ଘୃଣା କରେ । ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ଲାଗେ । ତେଣୁ ଟ୍ରେଲ୍‌ର ଆଗକୁ ପଛକୁ ଯିବାର କାରଣଟା କଥା ସେ କେବେ ଭାବି ନଥିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ଦିନ ତାଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ ଉପରେ ଆସି ପୁଲିସ ଖାତାଟା ଥୋଇ ଦେଇ ଗଲା, ସେ ଦିନକୁ ବୋଧହୁଏ ମାଳମାର

ବୟସ ହୋଇଥିଲା ତେର କି ଚଉଦ । ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଜାଣି ନଥିଲା, ଫ୍ରକ ପିନ୍ଧୁଥିଲା । ବେଣୀ ବାନ୍ଧିବା ବା ଯୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିବା ଲାଗି ବାଳ ଗୁଡ଼ ନଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ଥିଲା ବାବୁରୀ ବାଳ ଭଳି ଗଣ୍ଡିଏ ବାଳ ।

ଖୁବ୍ କଡ଼ା ସ୍ୱରରେ ପୁଲିସ୍‌କୁ କହୁଥିଲା, କାହିଁକି ଥାନା କ'ଣ ନାହିଁ, ଆମରି ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆରେ ଆଣି ଟ୍ରକ୍‌ଟା ଏଇ ଖାଡ଼ାଟା ଥୁଆ ହେବ । ସବୁଦିନେ ବସ୍ ଯାତ୍ରୀମାନେ ଆସି ଜମାହେବେ । ବାଲି ଧୂଳି ଉଡ଼ିବ ! ବସ୍‌ର ଘୋର ଗର୍ଜନା ! ନାଁ ବାପା, ମନା କରିଦିଅ—ଆପତ୍ତି କରି ସେ ବାପାଙ୍କୁ ଗୁହାରି କରିଥିଲା ।

ବାପା ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜଣେ ପୋଲିସ ଅଫିସର, ମନା କରିନଥିଲେ, ବରଂ ଆଗ୍ରହରେ ପୋଲିସବାଲାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ, ଏଇଠି ରଖ । ବସ୍‌ଟା ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ରହିବ, ସୁବିଧା ତ ଟିକିଏ ହେବ । ଡ୍ରାଇଭର ପଇସା ଦେଲେ ରମ୍ଭାରୁ ମାଛ ଆସି ପାରିବ, ହାଟରେ ଶଠେପଣ ମଧ୍ୟ ଦିଆନିଆ ହୋଇ ପାରିବ, କେତେ ସୁବିଧା । ପୋଲିସ ଅଫିସର, ପୁଣି ବ୍ରିଟିଶ ବେଳର । କେତେ ଅକଲ ମାଲୁମ ।

କେତେ ମଟରର କେତେ କଣ୍ଡକ୍ଟର ବଦଳୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏଇ ବସ୍‌ଟାର କଣ୍ଡକ୍ଟର ଟ୍ରାନ୍ସପୋର୍ଟ କମ୍ପାନୀର ଜନ୍ମବେଳୁ ସେମିତି ରହିଛନ୍ତି । ସେଇ ପୁରୁଣା ଚମଡ଼ା ବ୍ୟାଗଟା, ହାତରେ ସେଇ ଷ୍ଟେଟ ଲେଡ଼ଜ୍ ଓ୍ୱାଚଟା, ବୟସ ଚବିଶ କି ପଚିଶ, ବଳିଷ୍ଠ ଚେହେରା । କଣ୍ଡକ୍ଟର ୟୁନିଫର୍ମ ଡ୍ରେସଟାକୁ ଝାଙ୍କି ଝୁଙ୍କି ପିନ୍ଧି ଯେତେବେଳେ ସେ ବାହାରି ପଡ଼େ ନା, ଦେଖାଯାଏ ଠିକ କମାଣ୍ଡର ଜାନାବଣ ଭଳି ।

ପ୍ରତିଦିନ ଦସ୍ତଖତ କରି ବସ୍‌କୁ ଫେରିବା ବେଳକୁ ବଗିଚା ପୁଲିସ ଅଫିସରଙ୍କ ଡାକପଡ଼େ, ବାବା ନିରଞ୍ଜନ, ଏ ଦିନେ ରମ୍ଭାରେ ଭଲ କଙ୍କଡ଼ା ମିଳେ । ପଇସା ନେଇଥାଅ, କାଆଲି ଆସିଲାବେଳେ ଆଣିଦେବୁ । ନିରଞ୍ଜନ ନାହିଁ କରି ପାରେନା ।

ଇମିତି ମାସକେ ୧୫ଦିନ ପଇସା ମିଳେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ ବାଲୁଗାଁ, ରମ୍ଭା ବା କଣ୍ଟକରୁ କିଛି ନା କିଛି ଆସେ । ପଇସା ନଦେଲେ ବାକି ପନ୍ଦରଦିନ ବଗିଚା ହାକିମସାହେବ କହିଦେଇ ଥାଆନ୍ତି, ବାବା, ତୁ ଆଣିଦେଇଥିବୁ କି ଏଇଠି ପଇସା ଦେଇଦେବି । ଜିନିଷ ଆଣି ହାଜର କଲାବେଳେକୁ ହାକିମ ଘରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନଥାନ୍ତି । ଚାକର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଶିଖିଥାଏ, 'ବାବୁ ନାହାନ୍ତି ।'

ଦିନେ ମାଳମାର ପାଳଟିଗଲା ଏଇଟିକ କହିବା ପାଇଁ ।

ସେଦିନ ଡ୍ରାଇଭର ପରିହାସ କରି ବାଲୁଗାଁଠି କହିଥିଲା, କରେ ନିରଞ୍ଜନ, ଭଲ ଆଖୁ ମିଳୁଛି । ଥୋଡ଼ା କିଣ । ହାକିମଙ୍କୁ ଦେବୁ ।

ନିରଞ୍ଜନ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ଅଛା କରନା ଭାଇ ! ଆଜିକି ପନ୍ଦର ଦିନ ହେଲା ପଇସା ପଦେ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ ଚାକର ହାତରେ ଚଢ଼ା ହାଜର କରାଯାଉଛି । ଆଜି ଗୁଡ଼ାଖୁ ତ କାଲି ପିଆଜ, ଆଳୁ, କୋବି । ଆଜି ଆଉ କିଛି ହେବନି ।

ବସ୍ ଆସି ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ନିରଞ୍ଜନ ଗଲା ସନ୍ତକ କରିବା ପାଇଁ । ତଳମହଲରେ ହାକିମ ସେହିଁଠି ଆରାମ ଚଉକିରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେଇ ମୁହଁକୁ ଲୁଚେଇ ବସି ଥାଆନ୍ତି, ଠିକ ସେଇ ଅଡ଼କ ଗୋଟାଏ ଉଗ୍ରଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ଫେରି ଆସୁ ଆସୁ ଉପର ଘରୁ ଶୁଣାଗଲା, କଣ୍ଡକ୍ଟର ବାବୁ, ବାପା ନାହାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ମୋର ପଇସା କେବେ ମିଳିବ ?

ପଇସା ? ମାଳମା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ବାପା ତାହାହେଲେ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଘରେ ରହି ମଧ୍ୟ ନରହିଲା ଭଳି ବାହାନା କରୁଛନ୍ତି ।

ପୁଲିସ ଓ ଡାକ୍ତର ପରିବାରରେ ବାବୁ ଥିଲେବି ନାହିଁ କରି ପଠେଇବାଟା ଗୋଟାଏ ପୁଣ୍ୟକାମ । ଅଭ୍ୟାସଗତ ପେଶା । ତେଣୁ ମାଳମା ମୁହଁରେ 'ନାହାନ୍ତି' କହିବା ଭାଷାଟା ନୂଆ ନୁହେଁ । ପିଲାଟିଦିନୁ ସେ ଦବୋଟି କଥା କହି କହି ଏଇ ଶବ୍ଦଟାକୁ ଯେମିତି ଆୟତ୍ତ କରି ନେଇଛି । ଯେଉଁଠି ଝିଅ ପଇସାର ଆଶା ନାହିଁ ସେଠି ରୁହନ୍ତୁ, ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ, ଆଜି ହେବନି, କାଲିକି ଆସିବେ— ଇମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଅଭିଧାନରେ ନଥିବା କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ପଇସା ଦେଇଯିବାଲୋକର ଗୁଣ୍ଡ ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ବାବୁ ଖାଇବା ଥାଳି ଛାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ହାଜର ହୁଅନ୍ତି—ଏଇଠି ଭାଷା ବାହାରେ—ଆଜ୍ଞା କହିବା ହୁଅନ୍ତି !

ଏଇମିତି କାରବାରରେ ମାଳମା ନାହାନ୍ତି ଶବ୍ଦଟାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରେନା । କିନ୍ତୁ ବାପା ଯେ ଜଣଙ୍କ ସରଳତାରୁ ସୁଯୋଗ ଉଠେଇବା କାମରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏତେଦିନ ଧରି ସେ ବୁଝିପାରି ନଥିଲା ।

କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ସେଦିନ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ପାଇଁ ଦେଖିଲା ମାଳମାକୁ । ନାଲି ନାଇଲନ୍ ଶାଢ଼ୀଭଳି ଏକ ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶୀତଳ ଚେହେରା । ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁଦିନ ସେ ଖାତା ଦିହରେ ପ୍ରଥମ ଫଟକ କରିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦେଖିଥିଲା ମାଳମା ଥିଲା କିଶୋରୀ, କିନ୍ତୁ ଢେର ଉଗ୍ର । ବାପାଙ୍କୁ ଧମକେଇ ସେ ପଚାରିଲା ପଚାରିଲା ଗୁଡ଼ାଏ କ'ଣ

କହିଗଲା— କିନ୍ତୁ ବୁଝିନପାରି ସେ ଖାଲି ହସି ଦେଇ ଚଢ଼ିଯାଇଥିଲା ବସ୍ ଉପରକୁ । କିନ୍ତୁ ଆଜିର ମାଳମା ସେଇ ଆଠ ବର୍ଷ ତଳର ସେଇ ଛୋଟ ବୟସର ମାଳମା ନୁହେଁ । କୈଶୋରର ମାଳମା ପଛକୁ ପଛ ହଟି ଯାଉଛି, ଯୌବନର ମାଳମା ତା ଦେହ, ଆଖିପତା ଭିତରେ ଯେମିତି ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।

ମାଳମା ପଚାରିଲା—ପଇସା, କେତେ ପଇସା ?

ନିରଞ୍ଜନ ନିର୍ବାକ । ନିସ୍ପନ୍ଦ । ଡ୍ରାଇଭରର ଥଣ୍ଡା ଚାହାଣି ଏପରିକି କ୍ଲିନରଟାର ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସରେ ବିଂଭବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ନିରଞ୍ଜନ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲା – ଆଜି ପଇସା ମାଗିବ । ୧୨ ତାରିଖରୁ ଆଜି ଆସି ହେଲା ୨୭ ତାରିଖ । ପ୍ରତିଦିନ ଦୁଇଟିନ ଟଙ୍କାର ଉପଢୌକନ । ହାରାହାରି ହିସାବ କଲେ, ୩୦ ଟଙ୍କାରୁ କମ ହେବନି । ଛୋଟ ଭଣିଜାଟା ସେଦିନ କେତେ ଅଳି ଲଗେଇ କହୁଥିଲା—ମାମୁଁ ମୋ ପାଇଁ କଟକରୁ ରିବନ୍ ପାଞ୍ଚ ଗଜ ଆଣି ଦେବ । କ'ଣ ଆଣି ପାରୁଛି ? ମନେ ବା ପଡ଼ୁଛି କେତେବେଳେ ? ରାତି ୧୨ରେ ଯାଇ ବସ ପହଞ୍ଚିବ, ପୁଣି ସକାଳ ୬ରୁ ଉଠିବି ।

କାହାର କଥା ମନେପଡ଼ୁନି, କିନ୍ତୁ ହାକିମ୍‌ଙ୍କ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ାକ ଆଣିଲା ବେଳକୁ ଠିକ୍ ମନେପଡ଼ି ଯାଉଚି ।

ମାଳମା କେତେ ନମ୍ରସ୍ୱରରେ ପଚାରିଥିଲା । ନିରଞ୍ଜନର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଖାଲି ନିଷ୍ପଲକ ନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହି ଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ପରେ ଦେଖାହେଲେ କଥା କହି ପାରିଲାନି କି ମନ ଭରି କ୍ଷଣେ କାଳ ମଧ୍ୟ ଚାହିଁ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଡ୍ରାଇଭର ଦୂରରୁ ହର୍ଣ୍ଣ ଦେଲା – ବସ ଭିତରେ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ କୋଳାହଳ ଗାଳି, ଗୁଲଜ, ଡାକ ଚାଲିଥାଏ —କଣ୍ଡକ୍ଟରବାବୁ, ବାବୁ

ଶୀଘ୍ର ଆସ । କଏ କହୁଚି, ଏତେ ଲେଟ୍ ! ମାଛଗୁଡ଼ାକ ଆସିଲ ସିନା, ଗଲବେଳକୁ ଆଉ କ'ଣ ଥିବ ? ଏକାବେଳକେ ପଚି ଗଲଣି । ଏପୋ ଖସନା, ଦଣ୍ଡିକୁ ପଚପାଚ ଏକାବେଳକେ ନଷ୍ଟ । ବସ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ଆଉ ସାତ ଆଠ ମାଇଲ ବାଟ । ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇଚି ନିରଞ୍ଜନ । ତା ଆଖିରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ କ୍ଷଣିକର ସ୍ମୃତି । ମନରେ କେତେ କଳ୍ପନା । ଭାବେ, ତାହାହେଲେ ଟ୍ରଲିଟା ଏଥିପାଇଁ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଘୁଞ୍ଚେ । ଯୁଗ କେତେ ବଦଳି ଯାଇଚି । କ'ଣ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ? ସବୁ ସମ୍ଭବ । କନ୍ଦର୍ପ ପରି ପିଲା ତ ପୁଣି ଗୁଣ ଦେଖି ସବର୍ଣ୍ଣ ଚେହେରାର ପିଲାକୁ ଭଲ ପାଏ, ରଜାଝିଅତ ପୁଣି ସର୍ବହରା ଧନ ଦରିଦ୍ର ଯୁବକର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରେ । ଇତିହାସର କେତେ ରୂପକଥା, କେତେ ସିନେମାର କେତେ କାହାଣୀ ତା ମନରେ ଢେଉ ଭାଙ୍ଗେ ।

ଇମିତି ନିତିର ଯାଉଛି, ଆସୁଛି ।

ନିରଞ୍ଜନ ଏତେଦିନେ ବୁଝି ପାରିଲା ଟ୍ରଲିଟା ଆଗକୁ ଆଗକୁ କାହିଁକି ଘୁଞ୍ଚେ । ପ୍ରଥମେ ଟ୍ରଲିଟା ଥିଲା ଘର ବାରଣ୍ଡାର ତିନି ଗଜ ଦୂରରେ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ସେ ଦେଖିଲା ହଠାତ୍ ଯାଇ ପଡ଼ୁଛି ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ।

ସେଦିନଠୁ ନିରଞ୍ଜନ ମନଟା କାହିଁକି କେଜାଣି ଏକବାରେ ଉଦ୍‌ବେଳ, ଆଉ ରୁକରହାତରୁ ଚିଠା ମିଳେନା, ହାକିମଙ୍କଠୁ ବରାଦ ଆସେନା । ଏତେ ବଡ଼ କୋଳାହଳଟା ଯେମିତି ହଠାତ୍ ନିସ୍ତନ, ଫୁଲଷ୍ଟପ୍ । କିନ୍ତୁ ନିରଞ୍ଜନର ପୂର୍ବ ଅଭ୍ୟାସର ମାତ୍ରା ବଢ଼ିଲା ସିନା, କମିଲା ନାହିଁ । ପରିବା ବ୍ୟାଗର ଓଜନ ବଢ଼େ । ଦସ୍ତଖତ କରିସାରି, କାଠ କୁଣେ ବ୍ୟାଗଟା ରଖି ଦେଇ ଆସେ ।

ଆଖି ବାଇଥା ତାର ବହୁତ ଖୋଜେ । ନମ୍ବର ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ଝରକା ଫାଙ୍କ ବାଟରେ ଦେଖେ ସେହି ମାଳମାର ମାଳ ମାଳ ଦୁଇଟି ଆଖି । ଆଖିରେ ଆଖି ପଡ଼ିବାମାତ୍ରେ ଝରକା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସେ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ଶେଷ କିରଣ ଭଳି ମାଳମା ମୁହଁରେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ମୃଦୁକ ହସ ।

ଉଲ୍ଲାସରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠେ ତାର ଅଣଓସାରିଆ ବୁକୁତଳଟା । ମଟରର ହର୍ଣ୍ଣ ତା କାନକୁ ଶୁଭେନା । ଖାଲି ସେମିତି ଘୁରିବୁଲୁଥାଏ, ଝରକାଟା ଆଜି କ'ଣ ଖୋଲିବନି ? ଖୋଲେନି, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସରୁଗଳାରୁ କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱର ଶୁଣିବାକୁ ପାଏ—ଟଇସା ନେବେନି ?

ନିରଞ୍ଜନ ମୁହଁଟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆସେ, କିଛି କହେନା । ମନେହୁଏ ତାର ସବୁ ହିସାବ ସେମିତି ଏ ଗୋଟିକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଏକାବେଳକେ ଛୁଟି ଯାଇଛି ।

ଥରେ ଥରେ ଖାତାରେ ଦସ୍ତଖତ କଲାବେଳେ ନିରଞ୍ଜନ ଭାବେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ଲେଖିଦେଇ ଯାଆନ୍ତା ସେ—କିନ୍ତୁ କ'ଣ ଯେ ଲେଖନ୍ତା ସେ ଭାବି ପାରେନା ।

ପ୍ରତିଦିନ ଟ୍ରଲିଟା ଇଞ୍ଚେ ଦୁଇଇଞ୍ଚ କରି ଘର ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ । ଟ୍ରଲିଟା ଯେତିକି ଘୁଞ୍ଚି ଆସେ, ମାଳମାର ସାନିଧ୍ୟ ପାଇଁ ନିରଞ୍ଜନର ବ୍ୟାକୁଳତା ସେତିକି ବଢ଼େ ।

କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଦିନ ଟ୍ରଲିଟା ଏକାବେଳକେ ଘର ଭିତରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଥିଲା, ସେଦିନ କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ନିରଞ୍ଜନ ଅନୁପସ୍ଥିତ । ଅନ୍ୟ ଏକ ରୁଟରେ ତା ପାଳି ପଡ଼ିଥାଏ । ସେଦିନ ସେଥିରେ

ଯେତେବେଳେ ବାଜା ବାଜୁଥିଲା, ଭୋଜି ଭାତ ହୋଇଥିଲା, ବନ୍ଧୁଲୋକଙ୍କ ସମାଗମ ହୋଇଥିଲା । ଡ୍ରାଇଭର ଏସବୁ ଦେଖି ନିରଞ୍ଜନ ଲାଗି ଦୁଇଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଦେଇ ସେଇଠୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ କଣ୍ଡକ୍ଟର ସାଥିରେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରକୁ ଯାଇ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଆସିଥିଲା ଝରକା ଫାଙ୍କରେ ସେଇ ଦୁଇଟା ଆଖି ।

ଡ୍ରାଇଭରଙ୍କୁ ଦେଖି ମାଳମା ସେଇ ସରୁ କ୍ଷୀଣସ୍ୱରରେ ପଚାରିଥିଲା, କଣ୍ଡକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ?

ଆକ୍‌ସେଣ୍ଟ ।

ମାଳମାର ବିବାହ ଆଜି ଶେଷ ହେଲା ଜଣେ ବଡ଼ ଇଞ୍ଜିନି-ୟରଙ୍କ ସହିତ । ଆଉ ତିନିଦିନ ବାଦେ ସେମାନେ ଚାଲିଯିବେ ହାଇଦରାବାଦ ।

ଡ୍ରାଇଭରଙ୍କଠୁ ଖବର ଶୁଣି ତା ଆରଦିନ ବାହୁଲଙ୍କ ଭଳି ଧାଇଁ ଆସିଥିଲା ନିରଞ୍ଜନ । ଦେଖିଲା ପୂର୍ବପରି ଟ୍ରଲ୍‌ଟା ଆସି ଥିଆ ହୋଇଛି ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରୁ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଗଜ ଦୂରରେ ।

ମାଳମାର ନାଳଆଖି ଦୁଇଟା ସେ ଝରକା ଫାଙ୍କ ଆଉ ଦେଖାଯାଉନ । ସବୁ ଯେମିତି ଖାପଛଡ଼ା । ହାକିମ ହାକିମାଣୀଙ୍କ ସ୍ୱର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । କୁକୁର ଭୁକୁନି । ଦାଣ୍ଡବଗିଚାର ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଦେହରୁ ବାସନା ଛୁଟୁନି । ହସ ଲିଭି ଯାଇଚି ।

ଚାକର ଆଣି ଦେଲା, ଏଇ ଦେଲ୍ଲାଙ୍କ ଚିଠି ।

ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଲଫାଫା । ଅଫିସମାନଙ୍କରୁ ଆଦେଶନାମା, ଡ଼ିସମିସ ଅର୍ଡ଼ର ଆସିଲେ ଏଇମିତି ଲଫାଫା ଦେହରେ ଆସିଥାଏ ।

ନିରଞ୍ଜନ ଚିଠି ଚିର ଦେଖିଲା, ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବା ତାଲିକା। ସେ ଯେଉଁ ଦିନଠୁ ଯାହା ଆଣି ଘରେ ଦେଇ ଯାଇଛି ତାର ଠିକ ନିଖି ହିସାବ, ତା ସାଙ୍ଗରେ ଗୁଡ଼ାଏ ନୋଟ। ଏକଶହ ଚଉଁତିରିଶ ଟଙ୍କା ଆଠଣା। ଶେଷରେ ଗୋଟାଏ ବେଦନାବିଦଗ୍ଧ ଧନ୍ୟବାଦ।

ଖଣ୍ଡିଏ ମାତ୍ର ଚିଠି।

ନିରଞ୍ଜନ ବାବୁ, ତୁମ ବସର ଯାତ୍ରୀ ହେବି ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ଚିନ୍ତା ସୁଦ୍ଧା କରିନଥିଲି। ତୁମ ଆଗରୁ ମୁଁ ଟିକଟ କାଟି ସାରିଥିଲି ହାଇଦ୍ରାବାଦ ବସରେ। ତୁମେ ଯେଉଁଦିନ ମୋର ସାମନା ସାମନି ହୋଇ ଥାଆନ୍ତ, ସେହିଦିନ ଏଇ ନୋଟ ତକ ଆଉ ଏଇ ହିସାବଟା ଦେଇ ତୁମକୁ ବିଦାୟ କରିଦେଇଥାଆନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ତୁମେ ସେହିଦିନ କରି ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲ। ଏଇ ତୁମର ହିସାବ ଓ ଟଙ୍କା। ଜୀବନରେ ଆଉ କେବେ ଏମିତି ଉପୁରେକମ୍ବା ପ୍ରଲୋଭନରେ ପଡ଼ି ନିଜକୁ ନିଜେ ଠକେଇବନି। ଇତି।

ମାଳିନୀ

— — —

ରଙ୍ଗବତୀର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ

ସନିଆ ରିକ୍ସା ଟାଣେ । ରାତି ସାରା । ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତରୁ ସକାଳ ପାଞ୍ଚ ଯାଏ । ସେ ଦିନ ରାତି ବାର । ସେକେଣ୍ଡ ସୋ ସିନେମା ଭାଙ୍ଗିଲା । ହିନ୍ଦ୍ ସିନେମା । ଜଣେ ଯୁବକ ଆସି ପଚାରିଲେ 'ରିକ୍ସା ଯାଏଗା' ?

'ହଁ ବାବୁ, ଯାଏଗା'··· ହିନ୍ଦିରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ସନିଆ । ସେ ଦେଖିଲା ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ବାଳିକା । ସେ ବି ଯିବେ ତା ରିକ୍ସାରେ । ଭଡ଼ା ନ ଛିଡ଼େଇ ସେ କହିଲା, 'ବାବୁ ବୈଠୋ' ।

ସନିଆର ରିକ୍ସା ଛୁଟିଛି—ଯୋବ୍ରା ପାର ହୋଇ ଜେ ଯ୍ୱାର-ଓ୍ୱେଦର ବେଡ଼ରେ, ମହାନଦୀର ଶୀତଳ ପବନ ଶିରି ଶିରି ବହି ଚାଲିଛି । ସନିଆ ସମୟେ ସମୟେ ଚାହୁଁଛି ପଛକୁ । ତାର ଇଚ୍ଛା କହୁଛି ରାତିରେ ଝିଅଟି ମୁହଁ କେମିତି ଦିଶୁଚି ଦେଖିବ । ପଛରେ ଲାଇଟ ଲିଭିଚି କି ଜଳୁଚି ଦେଖିବାର ଛଳନା କରେ ସନିଆ । ମଠେଇ ମଠେଇ ରିକ୍ସା ଟାଣେ । ମହାନଦୀ ପାର ହୋଇ ଚଉଦ୍ୱାରରେ ସେ ଛାଡ଼ି ଆସିବ—ଆହୁରି ବହୁତ ବାଟ । ଦୂରତା ଲାଗି ତା ମନରେ ବିରକ୍ତି କିମ୍ବା କ୍ଳାନ୍ତି ନାହିଁ । ପେଡ଼ାଲ୍‌କୁ ଦବାଇ ଦବାଇ ସେ ମଝିରେ ମଝିରେ ମନ ମତାଣିଆ ଗୀତ ଗାଉଛି 'ରମାୟା ଓ୍ୱସ୍ତା ଯା ।'

ନଙ୍ଘ ପାରହେବାକୁ କଟୁବାଟ ଅଛି, ସନଆ ପଛକୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଚାହିଁଲା-ଝିଅଟି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଢଳି ଆସୁଚି ଯୁବକଟିର କୋଳକୁ; ଯୁବକଟିର ଆଙ୍ଗୁଠି ପହଁରି ଯାଉଛି ଝିଅଟିର ସ୍ନିଗ୍ଧ ବାଳ କେରାକ ଉପରେ ।

ମନଟା ଉଛୁଳି ଉଠିଲା ସନଆର । ଦେହଟା ଯାକରେ ଶିହରଣ । ପେଡ଼ାଲ ଉପରୁ ଗୋଡ଼ଟା ଖସି ଖସି ଯାଉଛି । ତାର ଇଚ୍ଛା ଥରକୁଥର ସେ ଚାହାଁନ୍ତା । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଦେଖନ୍ତା ଏହି ଲଜ୍ଜାହୀନ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ପ୍ରେମକୁ । ଯୁବକ ସେ । ବିବାହ କରିଛି । ଘରେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ରଙ୍ଗବତୀ । ଏକାକିନୀ । ସ୍ତ୍ରୀ ସାଥିରେ ରାତିରେ ଘଡ଼ିଏ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ତାକୁ ସମୟ ମିଳେ ନା । ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ପାଇଁ ରାତିସାରା ସେ ଅନିଦ୍ରା ରହେ । ପାସିଞ୍ଜର ନମିଳିଲେ ବି ଗଳିର ଛକମୁଣ୍ଡରେ ସେ ଗାମୁଛା ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ରିକ୍ସା ଉପରେ ଶୋଇ ରହେ । ଆଗରେ ଘର । ଛକକୁ ଦି' ପାହୁଣ୍ଡ ବାଟ । ତଥାପି ରଙ୍ଗବତୀ ଶୋଇଥାଏ ଏକୁଟିଆ । ସନଆ ରିକ୍ସା ଉପରେ ରଙ୍ଗବତୀକୁ କେବଳ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ—ବାଉଳା ହୁଏ । ପାସିଞ୍ଜର ଡାକିଲେ ତାର ନିଦଭାଙ୍ଗେ—ପେଡ଼ାଲ ଉପରେ ଗୋଡ଼ଦିଏ । ତା ଆଖିରେ ଖାଲି ବାଟ ବାଟ । ପିଚୁରାସ୍ତା—ଗଳିର କାଦୁଅ ରାସ୍ତା—ଏ ଛକ, ସେ ଛକ, ଏଗଳି, ସେଗଳି । ରୋଜଗାର ଦଶ'ଣା କି ବାର'ଣା । ଭଡ଼ାକେ ଟଙ୍କାକରୁ ଅଧିକ କେବେ ସେ ପାଇନ ।

ରିକ୍ସା ଗଡ଼ି ଚାଲିଚି । ରିକ୍ସାରେ ତାର ମଧୁଶଯ୍ୟା । ଏହି ମଧୁସ୍ୱପ୍ନପୁର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ସନଆ ମନରେ ଈର୍ଷା ହେଉଛି । ସେ ଭାବୁଚି ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଧନବତୀ, ରୂପବତୀ ଝିଅ ତା

ବୁକୁ ଉପରେ ଢ଼ଳି ଯାଆନ୍ତା କି ! ସେ ଖୋଜୁଛି ତା ରଙ୍ଗବତୀ ତା ପାଖରେ ଆଜି ଏ ଜୋଛ୍ନାଭରା କଳା ରାତିରେ ଏଇ ନଈପଠାରେ ଥାଆନ୍ତା କି !

ହଠାତ୍ ରିକ୍ସା ଯାଇଁ ଧକ୍କା ଖାଇଲା ପଥର କାନ୍ଥି ଦେହରେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗାଲରେ ଶକ୍ତ ଗୃପୁଡ଼ା । ହଁ, ସେ ଦୋଷ କରିଛି—ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେମରେ ବାଧା ଦେଇଛି— ମନେ ମନେ ମାନିନେଲା ସନିଆ । ଦେଖିଲା ରିକ୍ସାଟା ଠିକ୍ ଅଛି । ଧକ୍କା ଖାଇଲା ତା ମନ, ରିକ୍ସା ନୁହେଁ ।

ଫେରିଲାବେଳେ ମହାନଦୀର ସେଇ ସଡ଼କ ଉପରେ ସନିଆ ଭାବୁଚି ରିକ୍ସାରେ ତାର ଯେମିତି ଦୁଇଟି ଯୁବକ ଯୁବତୀ ବସିଛନ୍ତି । ପରସ୍ପର ଉପରକୁ ଢ଼ଳି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ନିଶା ଘାରିଚି । ସନିଆ ଆଖିରେ ପୂର୍ବର ସ୍ୱପ୍ନ । ରିକ୍ସା ଖାଲି କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଜନିଆଁ ଲାଗୁଚି ।

ଥାଉ ଆଜିକ ଭଡ଼ା—ଏଇ ତ ଦେଢ଼ଟଙ୍କା ହେଲଣି ! !

ରଙ୍ଗବତୀ ତା ଆଖିରେ ନାଚୁଛି । ସେ ଫେରିଲା ।

ରାତି ଦୁଇ- ଆକାଶରେ ଖଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡି କଳା ବଉଦ । ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ର । ସନିଆ ଦୁଆର ଠକ୍ ଠକ୍ କଲା ।

"ରଙ୍ଗ ଦୁଆର ଫିଟା..."

ନିଶବ୍ଦ ରାତି — ସବୁ ଶୂନଶାନ୍ ।

କିଛି ଉତ୍ତର ମିଳିଲାନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ରଙ୍ଗ ନିଦଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଚି । ବଡ଼ରୁ ପୁଳାଏ ଧୂଆଁ ଶୋଷିନେଇ ଜୋରରେ କବାଟ ବାଡ଼େଇଲା ସନିଆ ।

ଘର ଭିତରେ କଣ ଶବଦ ଶୁଭିଲା । ତା ପରେ ରଙ୍ଗର ପାଟି "କିଏ ?" ରସିକତାକରି ସନିଆ କହିଲା, "ଡ଼ିବି ଲଗାଇ ଦେଖ’ ତ କହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ଦେଖାଯିବନି ”

ଦୁଆର ଖୋଲିବାକୁ କାହିଁକି କେଜାଣି ଡେରିହେଲା । ଡେରିରେ ଡ଼ିବି ଲଗାଇ ଦୁଆର ଖୋଲିଲା ରଙ୍ଗବତୀ । ଭିତରେ ପଶି ସନିଆ କହିଲା, "ଆଜି ଆଉ ଭଡ଼ା ନାହିଁ । ତୁ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ରିକ୍‌ସାରେ ବସ କମ୍ପୁଁ ତତେ ବୁଲାଇ ନେବି ମହାନଦୀ ଆରପାରିକି ।"

ହାତରୁ ଡ଼ିବିଟା ପଡ଼ି ନିଭିଗଲା । ସନିଆ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲା ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଦୁଆରବାଟେ ବାହାରିଗଲା । ରାତିର ଝାପ୍‌ସା ଆଲୁଅରେ ସନିଆ ଦେଖିଲା ଖାଲି ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଗୁଇ– ପାଦର ଦପ୍ ଦପ୍ ଶବ୍ଦ । ସେ ପଚାରିଲା, "କିଏ କିଏସେ ଗଲା ?"

ରଙ୍ଗବତୀ ପଚାରିଲା, "କାହିଁ କିଏ ମ ?"

"ଏଇ ଯେ ଏଇ ବାଟେ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇଲା ।"

"ତମ ମୁଣ୍ଡ ଭରମ ଖାଉଚନା କଣ ମ ? କାଉ ପକ୍ଷୀ ଖଡ଼ ଖଡ଼କଲେ ତମର ଭୟ !"

ଆଉ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ରଙ୍ଗବତୀ । ଆଲୁଅ ଜଳିଲା । ପୁଣି ନିଭିଲା । ଆଦର ସିନେହରେ ରଙ୍ଗବତୀ ଟାଣି ନେଲା ସନିଆକୁ, କହିଲା, "ଶୁଅ ମ ! । ରାତି ଅଧ ହେଲାଣି । ଏତେ ଦିନରେ ଗୋଟାଏ ରାତି ଯେ । "

ଶେଯ ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ସନିଆ ପଡ଼ିଚି । ରଙ୍ଗବତୀକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନି । ଖାଲି ଗୋଟାଏ

କଥା—ସେ ଲୋକଟା କିଏ ? ରଙ୍ଗବତୀ ହାତରୁ ଡ଼ିବଟା ପଡ଼ିଗଲା କାହିଁକି ? ସନିଆ ମନରେ ଖାଲି ସନ୍ଦେହ—ସେ ରାତିରେ ଆସୁନି ବୋଲି କଣ ରଙ୍ଗବତୀ ଏଇ କାରବାର କରୁଚି !! ରଙ୍ଗବତୀର ସବୁ ସ୍ନେହ କଣ ମିଛ !

+ + +

ସକାଳ ପାଇଲା । ଖ୍ରେଦୁଅ ସକାଳ । ସନିଆ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସି ଦେଖିଲା ଖରା ପଡ଼ିଲାଣି । କିନ୍ତୁ ବଇଷମ ଆସିନି ଶିକ୍ସା ନେବାକୁ । ଚାରି ରାତି, ଆଜି ବଇଷମର ଦିନ ଶିକ୍ସା । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଭାଗ । ବଇଷମ ତାଠୁଁ ଛୋଟ । ଏକ ଗାଁର । ବଇଷମଟି ରଙ୍ଗବତୀର ଭାରି ଶରଧା । ଭେଣ୍ଡିଆ ଯୁଆନ । ଧୋବ ଶିରି ଦେହ । ଫୁଲୁକା ଫୁଲୁକା ଗାଲ । ରଙ୍ଗବତୀର ସେବନ୍ତା ଦିଅର ସେ । ଏକା ରକ୍ତର ନ ହେଲେ ବି ଏକା ଗାଁର—ସ୍ୱାଙ୍କ ଲଜ୍ଜିତଙ୍କ ତାଙ୍କ ଗୁଲରେ ମାଡ଼େ । ଫଳ ଖାଁ'ନ୍ତି ଦି ଘରଯାକ । ବଇଷମର ମା' ମଲାବେଳେ କହି ଯାଇଥିଲା—ପର ବୋଲି ଭାବିବୁନି ବଇଷମକୁ ରଙ୍ଗ—ସେ ତତେ ଲାଗିଲା ।

ସନିଆ ସାଥିରେ ବଇଷମ ଶିକ୍ସା ଟାଣି ଆସିଥିଲା ସହରକୁ । ସନିଆ ଘରକୁ ଟଙ୍କା ପଠାଏ । ରଙ୍ଗବତୀ ଗାଁରେ ଏକୁଟିଆ । ଦିନେ ବଇଷମ ଜିଦ୍ କଲା, "ସନିଆରେ ! ନୂଆଭଉଜକୁ ନେଇଆ । ଏକାଠି ରହିବା । ଗଳିରେ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଘର ଦେଖିଚି ।"

ବାରମ୍ବାର କହି କହି ଯାଇ ବଇଷମ ନେଇ ଆସିଥିଲା ରଙ୍ଗକୁ । ସନିଆ ତାକୁ ମା' ପେଟର ଭାଇ ଭଳି ସ୍ନେହକରେ ।

ଗଲା ତିନ ବର୍ଷ ହେଲା ଏକାଠି ଖାଉଥିଲେ । ଦିନେ ସେ ଆସି କହିଲା, 'ସନଆଇ ମୁଁ ବାହାରେ ଖାଇବ ।'

ସନଆ ପ୍ରତିବାଦ କଲାନି କିନ୍ତୁ ବଇଷମ ପ୍ରତିଦିନ ତା ଘରକୁ ଆସେ । ନୂଆ ବୋଉଠୁଁ ଚରି ଚକୁଲି ଖାଇଯାଏ । ନୂଆ ବୋଉ ପାଇଁ ଅଳତା, ରିବନ୍ ଆଣି ଦେଇଯାଏ । ରଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗରେ ଲଗାଏ ଇସ୍କୁଲ ଝିଅଙ୍କ ଭଳି ଦୁଇଟା ବେଣୀ ଛନ୍ଦିବାକୁ । ଘର ଅର୍ଦ୍ଧେଟ ତାର । ସବୁ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛି ସନଆ । ପିଲାଟିଏ ବୋଲି କୋଉଥିରେ ହେଲେ ବାଧା ଦେଉନି । ଏମିତି କରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ କଟି ଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ବଇଷମ ଆଜି ଗଲା କୁଆଡେ ? ରାତିରେ ସେ ସାମନା ଚୌଧୁରୀଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ଶୁଏ । କାହିଁ ସେଠି ନାହିଁ ତ !

ରଙ୍ଗବତୀକୁ ପଚାରିଲା । ରଙ୍ଗବତୀ କହିଲା, ମୁଁ ତ କାଲି ରାତିରୁ ତାକୁ ଦେଖିନି । ସିନେମା ଯାଇ କୁଆଡେ ଶୋଇଥିବ— ଆସିବ ଯେ !"

କିନ୍ତୁ ଦିନ ଆସି ନଟା ହେଲାଣି, ତାର ଦେଖା ନାହିଁ । ମନ ବ୍ୟସ୍ତରେ ସନଆ ଉଠିଲା । ହେହପା, ତାର ଅସୁଖ ହେଲାନି ତ ! ବାପ ମାଆ ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଟା ।

ରିକ୍ସା ଝିଙ୍କିକି ଧରି ଖୋଜି ବୁଲିଲା ବଇଷମକୁ । ଯାତ୍ରୀ ଡାକିଲେ କହୁଛି, "ନାଇଁ ବାବୁ—ନାହିଁ ଜାଏଗା ।" ଗୋଟାଏ ପାନ ଦୋକାନରେ ଦେଖିଲା ବଇଷମ ଝଡ଼ ଫୁଙ୍କୁଚି । ତାକୁ ଦେଖି ଲୁଚିଗଲା ମୂତନଳାରେ । କିନ୍ତୁ ଲୁଚି ପାରିଲାନି ସନଆ ଆଖିରୁ । ତାକୁ ସେ ଡାକୁଚି କାହିଁକି ?

ପାନ ଦୋକାନ କୋଣରେ ଯାଇ ଦେଖିଲା ବୈଷମ ତାକୁ ଦେଖି ଭିତରେ ଲୁଚି ଯାଉଛି । ବଡ଼ ପାଟିରେ ନା'ଧରି ଡାକିଲାରୁ ଶୁଣିଲାନି— ଗଳିରେ ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

ରିକ୍‌ସା ଫେରାଇ ଭାବିଲା ସନିଆ ବୈଷମ ତ ତାକୁ କେବେ ଡରେନି । ଆଜି ଡର କାହିଁକି ? କଣ ଦୋଷ କରିଛି କି ! କାଲି ରାତି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଡିବି ଜଳିଲା 'ଆଉ ପଡ଼ିଯାଇ ନିଭିଗଲା । ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଛୁଇ ଆଉ ପାଦ ଶବଦ ।

ହଁ, ଏଇ ବଇଷମ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନୁହେଁ । ରାଗରେ ଜଳି ଉଠିଲା ସନିଆ । ସାମନାରେ ପଡ଼ନ୍ତା କି ହାତରେ ଟିକି ଟିକି କରି ଦିଅନ୍ତା, ଦଳି ଦିଅନ୍ତା ତାର ଦାନ୍ତର ପଣିଆକୁ ।

\+ + + +

ଇମିତି ଚାରିଟି ଦିନ ବିତି ଗଣିଲା । ବୈଷମ ଆଉ ଦେଖା ଦେଉନି । ରାତିଦିନ ରିକ୍‌ସା ଟାଣୁଛି ସନିଆ । ଆଗରୁ ସେ ଧାଉଁଥିଲା ପଇସା ସଞ୍ଚିବା ପାଇଁକି । ରଙ୍ଗବତୀ କୋଳରେ ପିଲା ହେବ । ସେଥିଲାଗି ପଇସା ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଚାରି ଦିନ ହେଲା ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛି । ସେ ଖାଲି ବଇଷମକୁ ଖୋଜୁଛି । ରଙ୍ଗବତୀ ଉପରେ ତାର ବେଶୀ ରାଗନାହିଁ । ତାର ଧାରଣା ସବୁ ମାଇକିନିଆ ଗୁଡ଼ାକଙ୍କର ବୋଧହୁଏ ଏଇ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଗୁଣ, ପାପ ।

କଟକର ଟ୍ରେନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା—ଠିକ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ । ବାକ୍‌ସ, ପେଟେରା—ଲୋକ ଗହଳି—ସବୁ ଦେଖୁଛି କିନ୍ତୁ

କାହାକୁ ଡାକୁନ । ଦୁଇ ତିନି ଜଣ ଡାକି ଗଲେଣି । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି ଚାଲିଚି— ନେହିଁ ଜାଏଗା !

ପାଖରୁ ସବୁ ରିକ୍‌ସା ଖାଲି—ଏକା ସନିଆ । ଆଜି ଯାତ୍ରୀ ନାହାଁନ୍ତି । ଟ୍ରେନ ନାହିଁ । ପେଟ, ଅଣ୍ଟା ସବୁ ଖାଲି । ମନଟାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ପ୍ରଶ୍ନ । ବଇଷମକୁ ଦେଖନ୍ତା କି !

ରାତି ଗୋଟାଏ—ବିବର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶ । ବାତୁଳ ହୋଇ ଚାଲିଚି ସନିଆ । କାଠଯୋଡ଼ି ପାରି ହୋଇ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରାସ୍ତାରେ । ତାର ଇଚ୍ଛା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବହୁଦୂର ସେ ଚାଲିଯିବ । ରଙ୍ଗବଙ୍ଗ ମୁହଁ ଦେଖିବ ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ପେଡାଲ୍ ଜୋରରେ ଘୂରିଲା । ଛିପ୍ର ଗତି ରିକ୍‌ସାର । ତାର ମନେ ହେଲା ବଇଷମ ତା ଆଗେ ଆଗେ ଧାଇଁଛି—ସଡ଼କ ମଝିରେ ମଝିରେ । ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଛି ସନିଆ —ହାତରେ କାତି — ରାଗରେ ଦେହ ଜଳି ଉଠୁଛି ।

ହଁ ତ—ଏଇ ତ ବୈଷ୍ଣବ । ପାଖେଇ ଗଲା ସନିଆ । କିନ୍ତୁ ଧରି ପାରିଲା ନାହିଁ ତାକୁ । ନିଜେ ଚଳି ପଡ଼ିଲା ସଡ଼କର ଗୋଟିଏ ଧାରରେ । ମଟର ଧକ୍‌କାରେ ତା ରିକ୍‌ସା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ମଟର ମଧ୍ୟ ପାଖରେ ପଡ଼ିଚି ଅଚଳ ହୋଇ ।

ତା' ଆରଦିନ ଖବରକାଗଜ କାଟ୍‌ତି ବଢ଼ିଛି । ଘର ଗଳି କନ୍ଦରେ ସବୁରି ହାତରେ ଖବରକାଗଜ । ଦୁଇଟି ଯୁବକ ଯୁବତୀଙ୍କ ଫଟୋ । ଗୋଟିଏ କୁମାରୀ ବାଳିକାର ହରଣଚାଲ କେଶ୍ । ରାତି ଅଧର ଗୋପନ ପ୍ରଣୟ ପାଇଁ ଛୁଟିଥିଲେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ରାସ୍ତାରେ—ହୁଏତ କେଦାରଗୌରୀ ମନ୍ଦିର ପାଖକୁ । ସନିଆ ମରି

ଯାଇଛି ଜନ୍ମ ଧରି ପକେଇ ଦେଇ ଯାଇଛି ଦୁନିଆ ଆଗରେ ଏହି ଅବୈଧ ଦୁଃସାହସିକ ପାପ ପ୍ରଣୟକୁ । ସେ ମଲା, କେହି ଜାଣିଲେନି ସେ କାହିଁକି ମଲା ; ତା'ନା ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ତା ଘର କେଉଁଠି ଖୋଜା ହେଲାନି । ସେ ମଲା ପରେ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ସଧବା ରହିଲା କି ବିଧବା ହେଲା କେହି ଦେଖିଲେ ନାହିଁ ।

ସନିଆ ବଇଷମ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଛି । ହାତରେ କଟୂରି – ମନରେ ସନ୍ଦେହ ।!

---ഀ---

ଲୀଳାଦେବୀଙ୍କ କଳା

ସାହିତ୍ୟ ସଭାର ଅଧିବେଶନ, ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିଳ୍ପୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଛି । କେହି ବୈଜ୍ଞାନିକ, କେହି ବା ଦାର୍ଶନିକ । ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । କୁମାରୀକାଠାରୁ କାମରୂପ – ଆଲୋଚନାର ଅଶ୍ୱ ବଲ୍‌ଗାହୀନ ହୋଇ ଯେମିତି ଦୌଡ଼ୁଛି । ପୋଥିଗତ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ପୁଞ୍ଜି ସରିଯିବା ପରେ ସମସ୍ତେ ନିରୁପାୟ । ସବୁକଥା ଶେଷ ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ଶେଷ କଥାଟି କୁହାଯାଇନି । ହଠାତ୍ କେହି ଜଣେ କହି ଉଠିଲେ – ଲୀଳାଦେବୀ, ଏଥର ଆପଣ କିଛି କୁହନ୍ତୁ ।

ସଭାର କଳରବ ମଝିରେ ଲୀଳାଦେବୀ ନୀରବ । ଏପରି ଅତର୍କିତ ଆକ୍ରମଣ ଲାଗି ସେ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

ପୁଣି ସେଇ ଅନୁରୋଧ—କିଛି କୁହନ୍ତୁ ।

ଲୀଳାଦେବୀ ସମସ୍ତଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସତ କିନ୍ତୁ ସେ ବହୁତ ଦୂରର ମଣିଷ । ସଭାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧିବେଶନରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ରସର ତୃଷ୍ଣା ତାଙ୍କର ଅପରିମେୟ । ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଜଣ ମହିଳାଙ୍କପରି ସେ ଶାଢ଼ୀ, ଗାଡ଼ି, ଗହଣା ଓ ହରେକ ଭ୍ୟାନିଟୀ ବ୍ୟାଗର ଚଳନ୍ତା ବିଜ୍ଞାପନର ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ନୁହଁନ୍ତି । ସେ କାହାର କନ୍ୟା, କାହାର ବଧୂ, କା'ର ମାତା, କା'ର ଭଗ୍ନୀ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଦ, ଆଖି, ସୀମନ୍ତ

କେଉଁଠି ହେଲେ ଅଳଙ୍କାର, ଶଙ୍ଖା ବା ସିନ୍ଦୂରର ପରିଚୟ ନାହିଁ । କେଶ ବାସ କେଉଁଥିରେ ହେଲେ ନାହିଁ ପ୍ରସାଧନର ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା । ସେ ଶ୍ରାବଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ନିଶୀଥ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ନିଃସଙ୍ଗ ରଜନୀଗନ୍ଧା, ଚମ୍ପା, ବକୁଳ, ଗୋଲାପ ନୁହନ୍ତି – ଖାଲି ଲୀଳାଦେବୀ । ଲୀଳାଦେବୀ ଲଜ୍ଜାଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ମୁଁ ବା କ'ଣ ଜାଣେ ? ଆପଣମାନେ ଯାହା କହିଲେ, ତାଠୁ ବେଶୀ କହିବା ଅତିଶୟୋକ୍ତି ।

ଜଣେ କିଏ ଟିପ୍‌ପଣୀ କରି କହିଲା—ଯାହାହେଉ କହିବାକୁହିଁ ପଡ଼ିବ ।

ଲୀଳାଦେବୀ ଉତ୍ତରିଲେ ତତ୍ପରେ । ଅନେକ ଦିନର ପୁରାତନ ପାତାଳଗର୍ଭରେ ଗୁପ୍ତଧନ ଥିଲାପରି, ମନେ ହେଲା ଲୀଳାଦେବୀଙ୍କ ଭିତରେ ସେମିତି କିଛି ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଲୀଳାଦେବୀ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ—

"ଖାଲି କଥା, ରୂପ ନାହିଁ, ତେଣୁ ମନେହେବ ରୂପ୍ କଥା—ଅଧ୍ୟାପକ ବିନୟ ବାବୁଙ୍କ ଇତିହାସ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୃତୀଛାତ୍ର ଥିଲେ ସେ । ତାଙ୍କର ବାପା ଥିଲେ ନୈଷ୍ଠିକ ହିନ୍ଦୁ । କିନ୍ତୁ ବାପା ହଠାତ୍ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବାଦରେ । ଶୁଣିଲେ ବିନୁ ଗୋଟିଏ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ପରିବାର ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ସମ୍ପର୍କଟା ଗୋଟିଏ ଝିଅ ସହିତ । ଏହି ସମ୍ବାଦ ପାଇବା ଦିନଠୁ ବାପାଙ୍କର ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । କୁଳ, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସବୁ ଯିବ । ଯଦି ବିନୁ ହଠାତ୍ ଏ ଝିଅଟିକି ବିବାହ କରେ ସର୍ବନାଶ । ବାପ କେବେ କେବେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ପୁଅ ବିନୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଗୁଡ଼େଇ ହୋଇ ଯାଉଛି, ନାଗିଣୀର

ନାଗପାଶରେ ।

ତିନିମାସ ପରେ ବାପା ଚିଠି ଲେଖିଲେ—'ବିନୁ ତୋର ପରୀକ୍ଷା ସରିଲାଣି - ଏଣିକି ସହରରୁ ଚାଲିଆ ।'

ବିନୁ ଉତ୍ତର ଦିଏ—"ଆଉ କିଛିଦିନ ପରେ ଯିବି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆହୁରି ବହୁତ କାମ ବାକି ଅଛି ।"

ମାସକ ପରେ ପୁଣି ଚିଠିଟିଏ ପହଞ୍ଚିଲା "ଖବର କାଗଜରେ ତ ତୋ ନାଁ ବାହାରି ଗଲାଣି—ଏଥର ଚାଲିଆ ।"

ଉତ୍ତର ଗଲା, "ଭଉଣୀର ନାଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରି ନି ।"

ଲଫାପା ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ବାପା ଦେଖିଲେ ଚିଠି ନୁହେଁ— ଚିଠି ଭିତରେ କେତୋଟି ଅଗ୍ନିକଣା । ପଚାରିଲେ "ତୋର ଭଉଣୀ ? ତୋ ମା'ର ଝିଅ ତ ନାହିଁ କି ବା ଆଉ ହେବାର ଆଶା ନାହିଁ । କାହା ସହିତ ତୋର ଭଉଣୀ ସମ୍ପର୍କ ?" ପୁଣି ବାପାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ । ଉତ୍ତର ମିଳିଲା—"ମା'ର ଝିଅ ନୁହେଁ, ମାଉସୀର ଝିଅ— ସମ୍ବନ୍ଧ, ଆନ୍ତରିକ ।"

ଏହା ପରେ ଆସିଲା ଚରମ ପତ୍ର, "ମୋର ବିବାହ— ଅମୁକର ଝିଅ ସଙ୍ଗେ । ସବାନ୍ଧବେ ଆଗମନ କରନ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି ।"

ଅବାକ୍ ବିଦଗ୍ଧ ବାବୁ । ଏମ୍. ଏ. ପାସ୍ କରି ଖ୍ୟାତିସମ୍ପନ୍ନ ଲେଖକ ସେ । ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ । ତାର ମତ ନ ନେଇ ବିବାହ ? ଅସମ୍ଭବ । ବଦଳ ଯୁଗ—ବାପା ଆଧୁନିକ ନୁହନ୍ତି, ମରହଟ୍ଟୀ । ପୁଅ ବୋଲି କ'ଣ ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରହିବ ନି ? ମାନସୀ ନିର୍ବାଚନରେ ଯୌବନର ଅଧିକାର, ଚିରନ୍ତନ । ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆକାଶ । ସେ ହେଲିକେପ୍ଟରରେ ଉଡ଼ିବୁଲିବାକୁ

ଗୃହେଁ । ବାପା ବସି ରହିଥାଆନ୍ତୁ ସେହି ବଳଦ ଗାଡ଼ିରେ—ସେହି ପିତୃ-ଭୂମିର ଗ୍ରାମପଥରେ ।

ପୁଣି ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା – "ଶୀଘ୍ର ଆ – ଲଗ୍ନ ଗୋଧୂଳିରେ- ବରାନୁଗମନ······"

ଉତ୍ତର ଗଲା ଏକ ବଡ଼ ଲଫାପାରେ ୯ରଜିଷ୍ଟ୍ରୀର ମ୍ୟାରେଜର ଦଲିଲ—ରେଜେଷ୍ଟ୍ରୀ ଡାକରେ ।

ପିତାଙ୍କର ଶେଷ ପତ୍ରରେ ଲେଖାଥିଲା, "ଯାହାକୁ ଭଉଣୀ ବୋଲି କହୁଥିଲୁ— ତାକୁଇ ବିବାହ କଲୁ ?"

ବିନୟ ବାବୁଙ୍କ ଉତ୍ତର—' ଆଚ୍ଛା, ବାପା ! ଯାହା ସହିତ ବିବାହ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ତାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଉଣୀ ବୋଲି ଡାକିଲେ କ'ଣ ଖରାପ ହେବ ?"

ବାପା ଏତିକିରେ ସାବାଡ଼ । ମର୍ମକ ଛୁଟିଲା ପିଞ୍ଜରୁ । ବାପା ଏହି ଜବାବ କଥା ଭାବି ଭାବି ଶେଷରେ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ ।

ବିନୟ ଓ ସୁଲତାର ଜୀବନ କିନ୍ତୁ ସୁଖମୟ ହୋଇ ରହିଲା ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଖାଲି ଚାଲିବା ହିଁ ସାର ଥିଲା । ଚାଲୁ ଚାଲୁ କେଉଁ ଗୋଧୂଳି ଲଗ୍ନରେ ସ୍ୱପ୍ନପୁରୀର ପ୍ରାସାଦଦ୍ୱାରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବେ – ତା'ର ଠିକଣା ନ ଥିଲା ବୋଲି ସମ୍ମୋହନ ହେଲା ଦୁର୍ଜୟ, ଆକର୍ଷଣ ଦୁର୍ବାର । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେସବୁ ଶେଷ ହୋଇଗଲା; ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ମୁଖା ମୁଖି ହେବା ମାତ୍ରେ ଶିହରି ଉଠିଲେ ଆତଙ୍କ । କାଲି ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ଅମରତ୍ୱର ଦାବୀ ନେଇ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ଆଜି ତାର ସକରୁଣ ଆକସ୍ମିକ ଅପଘାତ ମୃତ୍ୟୁ !

ବିନସ୍ତର ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଭୁଲ୍ କରିଚ ସେ । ସୁଲତା ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଧ୍ୟାନ କରିଥିଲେ ତାର ଆବିର୍ଭାବ ଅସମ୍ଭବ । ନିରୂପାୟ ହୋଇ ନିଜର ସମାଧି ରଚନା କରି ଗୃଲିଛନ୍ତି—ଦର୍ଶନ, ଲଳିତକଳା ଓ ଇତିହାସର ସ୍ତୂପ ତଳେ । ସେଦିନ ସାଇପଡ଼ଶା କୌଣସିଠି ସ୍ୱରଶବ୍ଦ ସୁଦ୍ଧା ନାହିଁ । ନୀରବ ନିଶୀଥ । ବିନସ୍ତ ବାବୁ ଖୋଲି ବସିଛନ୍ତି ଇଟାଲି ଦାର୍ଶନିକଙ୍କ ବହି "ନନ୍ଦନ ତତ୍ତ୍ୱ ।" ପୃଷ୍ଠା ପରେ ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟା ଗୃଲିଚ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ? ଶିଳ୍ପ କ'ଣ; ଏହି ଜିଜ୍ଞାସା ନେଇ ଗୃଲିଚ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଅଖଣ୍ଡ ଯୁକ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ । ସବୁ ମନେ ମନେ । ହଠାତ୍ ଛିଣ୍ଡିପଡ଼ିଲା ଚିନ୍ତାର ଜାଲ । ଦୁଆର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଚି ସୁଲତା—କହିଲା,"ଆଉ କେତେ ପଢିବ ? ବହୁତ ରାତି ହେଲାଣି । ଶୋଇବାକୁ ଆସ ।" ଚମକି ଉଠିଲା ବିନସ୍ତ । ସୁଲତାର ସର୍ବାଙ୍ଗରେ ରୂପସଜ୍ଜା । ବେଣୀର ଭଙ୍ଗୀ, ଚକ୍ଷୁର ଇଙ୍ଗିତ, ଓଠର ସଙ୍ଗୀତରେ ଗୋଟିଏ ଆହ୍ୱାନ—ପ୍ରଥମ ନାରୀ ପୁରୁଷକୁ ଯେଉଁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲା ନନ୍ଦନ କାନନରେ—ସେହି ଆହ୍ୱାନ । "ନନ୍ଦନ ତତ୍ତ୍ୱ"ରେ ଏହାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ବିନସ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ସମଗ୍ର ଶରୀର ବିତୃଷ୍ଣାରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ରୂପରାଗର ଅପମୃତ୍ୟୁ କ'ଣ ଘଟେ ନା ରାତିରେ ?

ବିନସ୍ତ ବାବୁ ହେବେ ରତିସୁଖବିମୁଖ ପ୍ରଜାପତି । ଯେଉଁ ଫୁଲଶଯ୍ୟା ପଥରେ ପୁଣି ଉଠିବେ, ସେହି ଫୁଲ ଉପରେ ପକ୍ଷ ବିସ୍ତାରି ସେ କରିବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ବିଶ୍ରାମ । ନିଶୀଥର ଝିଲପଦ ସେ ।

କିନ୍ତୁ ସୁଲତା—ରକ୍ତ ଓ ମାଂସର କନ୍ୟା ତାର କ୍ଷୁଧା ସନ୍ତାନ ଲାଗି ।

ଅଧ୍ୟାପକ ମାର୍କସ କଠୋର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ବିରକ୍ତ କରନା ସୁଲତା ; ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟସ୍ତ"

କାନ୍ଦକୁ ଚାପିଦେଇ ସୁଲତା ମିନତି ଜଣାଇଲା, "ତୁମର ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଯିବ ।"

ବନସ୍ପ ବାବୁ ରାଗି ଉଠିଲେ, "ଦେହକୁ ଯିଏ କେହି ସ୍ନେହ କରୁଥାଏ, ଆପତ୍ତି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ଆତ୍ମା ।"

"ତାହାହେଲେ ଶରୀରର ମିଥ୍ୟା ବିଡ଼ମ୍ବନା କାହିଁକି ?" ସୌମ୍ୟ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱରରେ ବନସ୍ପ ବାବୁ କହିଲେ, "ସୁଲତା ! ମୁଁ ଅମୃତ ଲାଗି କ୍ଷୁଧିତ ! ମତେ ମାଫ୍ କର ।"

ପାଖଘରେ ସୁଲତା ହତାଶ କ୍ଷୋଭରେ ବକ୍ଷବିଦ୍ଧ ହୋଇ କାନ୍ଦେ, ଆଖି ଲୁହରେ ଶେଯ ଭିଜିଯାଏ । ତାର ସମଗ୍ର ଅନ୍ତର ହାହାକାର କରି ଉଠେ । ବିଶ୍ୱର ଚରମ ଅଭିଶାପ ପ୍ରତିଭା ପ୍ରେମ, ତାରି ଉପରେ ଆସି ଲଦା ହୋଇଛି ।

ଭିରି ଭିରି କାନ୍ଦେ ସୁଲତା ।

କଲେଜର ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ବସୁ ଥିଲା ତାର ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରଥମ । ଇଣ୍ଟରମିଡ଼ିଏଟ୍ ପାସ୍ କରି ଯେତେବେଳେ ସେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସି ବସେ—ତା ଆଗରେ ଦେଖାଗଲା ବୀଥିକା । ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ତାର ଚରିତ୍ରଗତ ଅହଙ୍କାର ନେଇ ଉପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ବୀଥିକାକୁ । ତା ମନରେ ବୀଥିକା ଖାଲି ଜଣେ ଝିଅ । ତାଠାରୁ ଅଧିକ କିଛି ନୁହେ । କିନ୍ତୁ ତାର ଏ ଭୁଲ୍ ଭାଙ୍ଗିଲା ଯେତେବେଳେ ସେ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲା ବୀଥିକାର ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା ।

ଅଧାପକ ବିନୟବାବୁ ବୀଥିକାକୁ ଟିଉସନ କରନ୍ତି । ବୀଥିକା ଆସେ ବିନୟ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ପଢ଼ିବାପାଇଁ । ଦିନେ ସୁଲତା ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା, ସେ ଜାଣିପାରିଲା ବିନୟ ବାବୁ ବୀଥିକା ଲାଗି ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ । ଦିନ ପରେ ଦିନ, ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘଣ୍ଟା ଗୋଟିଏ ନିର୍ଜନ ଘରେ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାବ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଖାଲି କ'ଣ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଦୀପ ଜଳୁଛି ? ତାର କ'ଣ ଆଉ କୌଣସି ଶିଖା ନାହିଁ ? ସଂଶୟ ଓ ଈର୍ଷାରେ ସୁଲତାର ବଞ୍ଚିତ ବୁଭୁକ୍ଷିତ ନାରୀ-ହୃଦୟ ବିଷାକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଦିନେ ସେ କହି ପକାଇଲା, "ନା—ଝିଅ ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଏତେ ପଢ଼ାଶୁଣା ଭଲ ନୁହେଁ ।"

ବିନୟବାବୁ ଅବାକ; "ବୁଝିପାରୁନା ସୁଲତା !"

ସୁଲତା ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା,—"ଛାତ୍ରୀ ହେଉ ବା ଯେ କିଏ ହେଉ—ବୟସ୍କା ଝିଅ-ବିବାହ କରନି । ତୁମ ସହିତ ଏକାକିନୀ ଗୋଟିଏ ଘରେ ଖୋଲି ଖୋଲି କବିତାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ଦେବିନି ।"

ବିନୟ ବାବୁ ହସି ହସି କହିଲେ, "ତୁମେ ଜାଣ ନା ସୁଲତା—ବୀଥିକା କିଏ ?"

"ହିଁ, ଜାଣେ ନା କାହିଁକି, ଭଲକରି ଜାଣେ, ଚତୁର୍ଥ ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରୀ । ସୁନ୍ଦରୀ, ତରୁଣୀ—ସମସ୍ତେ ତା'ର କଥା ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି—"

"ସମସ୍ତେ ବୋଇଲେ ?"

"ଏହି ଶ୍ରୀକାନ୍ତ—ଆହୁରି ଅନେକ ।"

"କ'ଣ କହନ୍ତି ?"

"କହନ୍ତୁ···ନା—ତୁମ୍ଭରେ ଧରି ହେବ କି ।"

"ସେମାନେ ବାଥିକୁ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ; ବାଥି ମୋ ପାଖରେ ଖାଲି ଝିଅ ନୁହେଁ—ରକ୍ତ ମାଂସର ଭକ୍ତମାନେ ତାକୁ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତୁ ପଛେ, ସେ ମୋର ଅନ୍ବେଷଣର ଅବସାନ ।"

"ସତେ ?"

"ଜାଣ—ସେ ଅଯୋନି ସମ୍ଭବା କନ୍ୟା । ପ୍ରକାଶ ହିଁ ତାର ପରିଚୟ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ ।"

ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ସୁଲତା କହେ, "ହାୟ-ଶେଷରେ ତୁମେ ଯିବ ମନର ଚିକିତ୍ସା ଲାଗି ?"

ସକରୁଣ ହସ ହସି—ବିନୟ ବାବୁ ଜବାବ୍ ଦିଅନ୍ତି—"ମହାଭାରତର କବି, କୋଣାର୍କର ଶିଳ୍ପୀ, ଏଲୋରାର ଭାସ୍କର—ସମସ୍ତଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଏହି ବଥିକାଉପରେ । ତାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ କଳଙ୍କ ନାହିଁ । ତାକୁ ଭଲ ପାଇ କେହି ମାଟିର ଘର ବାନ୍ଧି ପାରେ ନା—ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ—ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।"

ମୁହଁରେ ଲୁଗାକାନି ଦେଇ ସୁଲତା କହେ, "ଏହାଠୁଁ ବଳି ଆଉ କଳଙ୍କ କ'ଣ ଥାଇପାରେ ? ଧିକ୍ ତୁମର ଶିକ୍ଷାକୁ !"

ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା—ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନାର ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ବାଥିକାର ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତା ରୂପରେ ଜମି ଉଠିଛି ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶୁଭ୍ର ଜ୍ୟୋତି । ବଥିକା, ବିକଟତା—ଅନନ୍ୟା ।

ଗୋଟିଏ ଅବସନ୍ନ ଅପରାହ୍ଣ । ହଠାତ୍ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଦେଖାଦେଲା ଶ୍ରୀକାନ୍ତ । ସୁଲତା ତାକୁ ଜଣାଇଲା ସାଦର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ।

ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ପଚାରିଲା; "ସାର୍ କମିତି ଅଛନ୍ତି ? କ'ଣ ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି, କଲେଜକୁ ଯାଉନାହାଁନ୍ତି ଯେ ?"

ଶୁଖିଲା ମୁହଁରେ ସୁଲତା କହିଲା –"ସୁଖର ମାୟା ବଢ଼ି ଯାଇଛି ଶ୍ରୀକାନ୍ତ । ଆଚ୍ଛା ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ! ତୁ ତ ଯୁବକ, ଗୋଟିଏ ମହତ୍ ବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ କରି ପାରିବୁ ? ଦେଶଲାଗି ତୁମେମାନେ ହସି ଫାଶୀ କାଠରେ ଝୁଲୁଛ - ମରୁଛ ଦ୍ୱୀପାନ୍ତରରେ — ଉନ୍ମାଦ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼ଉଛ ନିର୍ଜ୍ଜନ କାରାଗୃହରେ ? ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଣ୍ୟ କାମ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ?"

"କ'ଣ କୁହ ତ ?"

"ମୁକ୍ତି! ବନ୍ଦିନୀ ନାରୀର ମୁକ୍ତି । ମଧ୍ୟଯୁଗର ନାଇଟ୍‌ଭଳି ଏକ ଦୈତ୍ୟପୁରୀର ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ରାଜକନ୍ୟାର ଉଦ୍ଧାର—"

ଶ୍ରୀକାନ୍ତକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ, କିନ୍ତୁ ଭୟ କରେ ସେ । ଧୀରେ ଧୀରେ କହେ, "ରାଜପୁତ୍ର ତ ନାହିଁ । ରାଜପ୍ରସାଦ ? ସେ ବି ନାହିଁ—ରାଜ କନ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନେ ନି । ସମସ୍ୟାଟା କ'ଣ ? କ'ଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?"

"ହାତଆର ନେଇ ଆ – ଠିକ୍ କାଲି ।"

ତା ଆରଦିନ ।

ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଜାଣେ ନା ତାକୁ କ'ଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କେବଳ ଜାଣେ ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟାଏ କଠିନ ସଙ୍କଟ । ସେହି

ସଙ୍କଟର ଆବର୍ତ୍ତ ଭିତରୁ ହୁଏ ତ ଦେଖା ଦେବ ମୃତ୍ୟୁ—ନଚେତ୍ ନୂତନ ଜୀବନ । କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା ସେ କରିପାରେ ନା ।

ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ସୁଲତା । କବରୀରେ ରକ୍ତମନ୍ଦାର । ଶ୍ରୀକାନ୍ତକୁ ଘରଭିତରକୁ ଡାକିନେଇ ଚୁପଚୁପ କହିଲା—"ପ୍ରସ୍ତୁତ ?"

ବିନତ ବାଳକଟି ଭଳି ସେ ଜବାବ୍ ଦେଲା—"ହଁ"

"ତେବେ ଆ ।"

ବିନୟବାବୁଙ୍କ ପଠନ କକ୍ଷ । ଭିତରେ ଆବୃତ୍ତି ଚାଲିଛି ଗାୟତ୍ରୀଗାଥା । ତା'ପରେ ଶେଲିଙ୍କ Hymn to Intelleotual beauty—କାଳିଦାସଙ୍କ ଉର୍ବଶୀ । କବିତା-ଆବୃତ୍ତି ଶେଷରେ ବିନୟ ବାବୁ କହନ୍ତି, "ତୁ ରକ୍ତ ନୋହୁଁ—ମାଂସ ବି ନୋହୁ, ତୁ ନାରୀ ପୁରୁଷର ମନ ଓ ହୃଦୟରେ ବିପୁଳ ଆଲୋଡ଼ନ । ତୁ କନ୍ୟା—ଅଯୋନି-ସମ୍ଭବା ! ଇତିହାସର ପ୍ରତି ପୃଷ୍ଠାରେ ତୋର ପଦ-ଚିହ୍ନ ।"

ତା'ପରେ ? ସେ ସ୍ୱର ଅଗ୍ନିଶିଖାଭଳି ଥରିଥରି କୁଆଡ଼େ ନିଭିଗଲା··· ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଦୁଆରର କବାଟଖୋଲି ପର୍ଦ୍ଦାକୁ ଆଡ଼େଇ ସୁଲତା ଶ୍ରୀକାନ୍ତକୁ ଡାକିଲା, ଦେଖିବାପାଇଁ । ଦେଖାଗଲା—ବିନୟ ବାବୁ ତୁଳିନେଇ ଛବି ଆଙ୍କୁଛନ୍ତି । ସମ୍ମୁଖରେ ବୀଥିକା, ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ—ସଜ୍ଜା ନାହିଁ—ହୁଏ ତ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନ ବି ନାହିଁ ।

ସୁଲତା ଶ୍ରୀକାନ୍ତକୁ କହିଲା—"ଦେଖ, ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ! ଋଷି ଏବଂ ଉର୍ବଶୀଙ୍କୁ ଦେଖ ।"

ଶ୍ରୀକାନ୍ତର ରକ୍ତ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ତୋଫାନ୍ । ସେ ଚିନ୍ତା ସୁଦ୍ଧା କରି ନଥିଲା--ସାର୍ ଓ ବଥିକାର ସଂପର୍କ ଏତେ ଜଘନ୍ୟ । ରିଭଲ୍‌ଭରର ଘୋଡ଼ା ଟିପିଲା ଶ୍ରୀକାନ୍ତ--ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ଠିକ୍ ବଥିକାର ବୁକୁ...ତାପରେ ସବୁ ଶେଷ ।

ଲୀଳାଦେବୀଙ୍କ ଭାଷଣ ସରିଲା । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ତୃପ୍ତି ରି ଶେଷନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କହି ଉଠିଲେ-- ତା'ପରେ ?

ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ଲୀଳାଦେବୀ କହିଲେ, "ତାପରେ ? ମୋ ରୂପକଥାର କବର ଉପରେ କେବଳ ରହିଛି ଝବରର ଘାସ । ଅଧ୍ୟାପକ ବିନୟ ବାବୁ ଆଉ ଉଠି ନାହାନ୍ତି ସେଇ ନିଦ୍ରାରୁ । ଚିକିତ୍ସକମାନେ ରାୟ ଦେଲେ--ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡର ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା...। ଶ୍ରୀକାନ୍ତର ମୃତ ଶରୀର ମିଳିଲା ଏକ କୂଅଭିତରୁ । ସେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମାସକପରେ ବିବାହ କଲା ଆଡ୍‌ଭୋକେଟ୍ ଦାସଙ୍କୁ ।

"ସେ ପୁଣି କିଏ ?"

"ବଥିକାର ଜଣେ ମାମୁଁ । ଏ ବିବାହବେଳେ ବଥିକା ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା ।"

ସମସ୍ତେ ସମସ୍ୱରରେ କହି ଉଠିଲେ, "ବଥିକା ତ ଶ୍ରୀକାନ୍ତର ଗୁଳିରେ ମଲା-- ପୁଣି ସେ ?"

ଲୀଳା ମୁହଁରେ ହସ । କହିଲେ, "ନା--ଗୁଳି ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ବାଜିଲା ଅଲମାରି କାଚ ଦେହରେ । ବଥିକା କେବେ ମରିପାରେ ? ସେ ଯେ ଅଯୋନିସମ୍ଭବା ?"

"ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ? କାହା ସହିତ ବିବାହ ହେଲା ତାର ?"

"ତାର ବିବାହ ? ତାର ବିବାହ, ବିନୟ ବାବୁଙ୍କ ଆତ୍ମା ସହିତ । ପ୍ରେମିକର ପ୍ରାଣ ଚିରକାଳ ଲାଗି କାନ୍ଦି ମରେ । ବିନୟ ବାବୁଙ୍କ ସେଇ ଛବି ଚିରକାଳ ଲାଗି ଅଙ୍କା ନ ହୋଇ ରହିଗଲା— ।"

ଜଣେ କିଏ କହି ଉଠିଲା "ଅଯୋନିସମ୍ଭବା କନ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ? ତା'ଘର କେଉଁଠି ? ଫୋନ ନମ୍ବର ?"

ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ସେ କହି ଉଠିଲେ, "ମୁଁ ଯଦି କହେଁ, ତାର ନାମ ଲୀଳା ଦେବୀ, ଆଶାକରେ ଆପଣମାନେ କ୍ଷମା କରିବେ । ଆଚ୍ଛା ମୁଁ ଯାଉଛି । ରାତି ବହୁତ ହୋଇଗଲାଣି । ନମସ୍କାର··· ।"

କୁମାରୀ କଣିଦେବୀଙ୍କ ଭାଷା

ହେମନ୍ତର ଏକ ଉଲଗ୍ନ ସନ୍ଧ୍ୟା ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶଡ଼ଆଖାନା । ଜଳାଶୟର କାଠବ୍ରିଜ ଉପରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ହଠାତ୍ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ପଛରେ ଏକ କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠ ସ୍ୱରରେ । ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ଜଣେ କ୍ଷୀଣାଙ୍ଗୀ ଷୋଡ଼ଶୀ । ଉଚ୍ଛଳ ଯୌବନା । ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚମଡ଼ା ସୁଟକେଶ୍ । ପଛକୁ ଚାହିଁବା ଭିତରେ ଝିଅଟି ଦୁଇତିନିଥର କହି ସାରିଥିଲା । ଭାଷା ଦୁର୍ବୋଧ । ତେଲୁଗୁ, ତାମିଲ ବା କନ୍ନଡ଼ ଭାଷା ଜାଣେନା । ମୁଖ ଭଙ୍ଗୀରୁ ଜାଣିଲି, ମତେ ସେ କ'ଣ ପଚାରିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ପ୍ରଥମେ ଅଭଦ୍ରାମି ହେବ ଭାବି କିଛି ନ ପଚାରି ନ ବୁଝିଲା ପରି ଚାହିଁରହିଲି । ଶରୀରର ପରିଧାନ, ମୁଖର ସୌଷ୍ଠବ, ଚକ୍ଷୁର ଭ୍ରୂଲତା ମତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ପରିଚୟ ପାଇବାପାଇଁ ମନରେ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଅପେକ୍ଷା କୌତୁହଳ ଥିଲା ଅଧିକ । ତେବେ ନା। ପଚାରିବା ଭୁଲ ହେବ । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସହର । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଝିଅ ହୋଇଥିଲେ ପରିଚୟ ବଦଳରେ ହୁଏତ ମତେ ଗାଳି ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ, ନଚେତ ଚପ୍ପଲ ।

କିଛି ନ ପଚାରି ଆଗକୁ ଚାଲିଲି । ପୁଣି ସେଇ ବାଧା । ଅଭିସାରିକା ରାଧାପରି ସେ ମୋର ଅନୁଗାମିନୀ । ବ୍ରିଜର

ଆରପଟକୁ ପାର ନ ହେଉଣୁ ହଠାତ୍ ଅନୁଭବକଲି ମୋ ଡାହାଣ ହାତ ଉପରେ ତା ହାତ ।

ପ୍ରଥମେ ପଚାରିଲି ଇଂରେଜୀରେ, "କ'ଣ ଚାହଁ ?"

ମଥା ହଲେଇ ଝିଅଟି କହିଲା, "କିଛି ନୁହେଁ ।"

"ତେବେ ?"

"ମୁଁ ଖାଲି ତମର ପଛରେ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ--ତୁମେ ଯୁଆଡ଼େ ଯିବ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଏତେ ଜଲ୍‌ଦି..."

"ମୁଁ କଟକ ଯିବି ?"

" କଟକ ?"

"ହଁ କଟକ, ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକ ମୁଁ "

ପରେ ପରେ ଝିଅଟି ସ୍ପଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆରେ କହିବା ଆରମ୍ଭ କଲା । ଅବାକ୍ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ମନେହେଲା କିଛି ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଏହା ପଛରେ ରହିଛି । ସେ ମୋର ହାତଟାଣି ଏକ ଘାସ ପହିଆରେ ବସିବାକୁ କହିଲା । ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୌବନା ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅର ସାନ୍ନିଧ ଓ ସ୍ପର୍ଶପାଇ ତରୁଣ ମନରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେଉଁ ପୁଲକ ଆସିବା କଥା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ ଦେହରେ ସେମିତି କିଛି ଆସି ନଥିଲା । ମନରେ ଆଶଙ୍କା, କୌତୁହଳ କ୍ରମଶଃ ବଢ଼ି ଉଠିଲା ।

ଚମଡ଼ା ସୁଟକେଶଟି ଫିଟାଇବାରେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦେଖିଲି ସୁଟକେଶରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସିଲ୍‌କେନ ଶାଢ଼ୀ ଦର୍ପଣ, ପାଉଡର ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ାଏ କାଗଜ ।

"ଦେଖନ୍ତୁ ତ ଏଥିରେ କ'ଣ ଲେଖା ହୋଇଛି" ସେ କହିଲେ ।

"ଏଇତ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି"

"ଚିଠି ନୁହେଁ କେତୋଟି ମିଠା କଥା"

"ତୁମ ମିଠାକଥାର ଆସ୍ୱାଦନ ମୁଁ ଚାହେଁ ନା"

ବହୁ ଅନୁରୋଧ ପରେ ଚିଠିଟି ପଢ଼ିଲି । ଲେଖାଥିଲା— "ନଶି ! ଚିଠି ପାଇବାମାତ୍ରେ ତୁ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଚାଲିଆ । ମୁଁ ଏଠି ଚାକରି ପାଇଛି । ଚକ୍ଷୁଆଖାନାରେ । ଦରମା ମାସକୁ ୨୫୦ । ଏତେଦିନ ଅପେକ୍ଷା ପରେ ମୁଁ ଜାଣେ, ତୋ ମନ ଭାଙ୍ଗିଯିବଣି । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୋହାଗ, ସମ୍ପଦ ତ୍ୟାଗକରି ତୁ ମତେ ଚାହିଁରହିଚୁ । ଚାରି ବର୍ଷ ତଳେ ମନେ ପଡ଼ୁଛି ସେଦିନ ବିଦାୟର ବିଦାୟ । ତୋ ଆଖିର ଲୁହ ପୋଛିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଥର ହାତ ବଢ଼ାଇଛି । କିନ୍ତୁ ହାତ ଯାଉ ନଥାଏ । ପାଖରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତୁ ବହୁଦୂର ରହିଥିଲୁ । ଭାବିଲି, ଖାଲିହାତରେ ଲୁହପୋଛି ହୁଏନା, ସେଥିଲାଗି ଗୁଡ଼ାଏ ନୋଟ ଦରକାର । ମନେପଡ଼ୁଛି ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବାବେଳେ ଦୁହେଁ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ ଦୂର ପାହାଡ଼ର ସବୁଜ ଶଯ୍ୟାକୁ ଚାହିଁ ରହି । ଗୋଟାଏ ଘର ହୁଅନ୍ତା—ସୁନାର ଘର । ଦୁହେଁ ଏକାଠି ରହନ୍ତେ, ମୁଁ ଗୀତ ଗେଇଁନ୍ତି-ତୁ ସୁର ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ବେହେଲା ବଜାନ୍ତି-ତୋର କଂକଣୀ ବାଜଉଠନ୍ତା ତାଳେ ତାଳେ—ତୁ ନାଚନ୍ତୁ, ଉପଭୋଗ କରନ୍ତେ ଜୀବନକୁ ଜୀବନପରି । ପେନ୍‌ସିଲ ଧରି ଜ୍ୟାମିତି କଷୁ କଷୁ ତୁ ସେହି ସୁନାର ଘରର ନକ୍‌ସା ଆଙ୍କୁଥିଲୁ । ମୁଁ ଭୁଲ ଦେହରେ ତୋର ସେହି କ୍ଷୀଣ ରେଖାକୁ ମୋଟେଇ ଦେଉଥିଲି ।

"ମୋର ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନରେ ସେହି ଲେଖାଗୁଡ଼ାକ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରଗୀଢ଼ପରି ପ୍ରଖର ଯାଉଥାଏ, ଆଉ୍ସ୍ମାରର

ପୃଥିବୀବିଖ୍ୟାତ ବଟବୃକ୍ଷର ଓହଳପରି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସାରା ଶରୀରରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । କେତେଥର ବ୍ୟେଗଚ୍ରସ୍ତ ହୋଇଛି— ସେଦିନ ରାତ୍ରୀରେ ।"

"ତାପରେ···ବିଗ୍ରହରକଲି ନାଁ । – ଚଡେ ପାଇବାପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦରକାର । ଗୃହକର୍ମ କରିବି । ଓଡ଼ିଶାରେ ନୁହେଁ···ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ । ଚୋଟ୍ ବିଦାୟ ନେଲି ସେଥିପାଇଁ । ଏଠିକି ଆସି ଫୁଟ୍‌ପାଥରେ ବହୁତ ଦିନ ବୁଲିଛି । ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେଖାଇ ମନ ବିବ୍ରତ ହୋଇଯାଉଛି । ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ଯାଉଛି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାପାଇଁ । କିନ୍ତୁ ଅନନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଓ ନୀଳିମା ଦେହରେ କି ମହିମା ଅଛି କେଜାଣି-କୂଳରେ ପହଞ୍ଚି ଭୁଲିଯାଏ କାହିଁକି ଆସିଛି । ବସି ବସି ଭାବେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ । ପୁଣି ଫେରିଆସେ କୋଳାହଳ ଭିତରକୁ । ଅନନ୍ତ ନୀଳିମା ଭିତରେ ଯାହାକୁ ଭୁଲିଯାଏ କୋଳାହଳ ଭିତରେ ତାକୁ ଫେରିପାଏ ।"

"ଏମିତି ବହୁଦିନ କଟିଗଲା । ଶେଷରେ ଗୃହକର୍ମ ପାଇଲି— ପ୍ରଥମେ କଫି ହୋଟେଲରେ-ପରେ ଜଣେ ଦରଜି ପାଖରେ— ତାପରେ ଯାଇ ଏଇଠି । ପ୍ରଥମ ମାସରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରଥମଥରପାଇଁ ଦରମାଟଙ୍କା ଗଣିବସେ – ଭାବିଲି କଳ୍ପନା ନିଶ୍ଚୟ ବାସ୍ତବ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏତେବର୍ଷ ପରେ ନିଶିକାନ୍ତ ବିବାହ ନ କରି ରହିଥିବ ? ହୁଏତ କେଉଁ ଅଳିଅଳି ରାଜପୁତ୍ର କୋଳରେ ଚନ୍ଦନର ମଧୁର ସ୍ପର୍ଶରେ ଆଜି ନିଶି ନଟିଅର ବିଳାସ ଭୋଗୁଥିବ ।"

"ମୋ ଶଠି ବୃଥା । ଖାଲି ମନର ତୃଷ୍ଣା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ଲେଖିଯାଇଛି, ଯଦି ପାଅ ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିବ ।"

"ନଳିନି ! ଯଦି ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅବିବାହିତା ରହିଥାଉ—ମତେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଉ – ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଆ··· । ମୋର ଆଉ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଫେରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ବାପା ମାଆଙ୍କ ତାଡ଼ନାରୁ ମୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇ-ଯାଇଛି । ଯଦି ତୁ ନ ଆସୁ ମୋ କଳ୍ପନା ସୌଧ ଝଟିଯିବ । ମୁଁ ହୁଏତ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଫୁଟପାଥରେ ଝିଅଟାବାଲାଙ୍କ ଭଳି ମାତାଲ ହୋଇ ସାମୟିକ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ରହିବି । ନଚେତ୍ ଇମିତି ଖାଲି ଚିଠି ଲେଖି ଲେଖି ପ୍ରାଣର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଗ୍ନିକୁ ଉଦ୍ଦୀପିତ କରି ରଖିବି । ଶେଷରେ ପୋଡ଼ିଯିବି ।"

ତୁ କିନ୍ତୁ ଆସିବୁ ବୋଲି ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ସ୍ନେହ ନେବୁ ।

ତୋର

ଅ. ବ. ନ."

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଚିଠିଟି ପଢୁଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି ବାଳିକାଟିର ଆଖିରେ ଦୁଇଧାର ଲୁହ । ମୋ ମନରେ ଖାଲି ସହାନୁଭୂତି କିନ୍ତୁ ନିରୁପାୟ ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ କଲିକତା ମେଲ ଛାଡ଼ିବ ଠିକ୍ ରାତି ଆଠଟା ପଚିଶରେ । ଷ୍ଟେସନକୁ ଆସିବାପାଇଁ ମୁଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାଳିକାଟି ମୋ ପଛେ ପ ଛି । ମୋ ପ୍ରତି ବହୁଲୋକଙ୍କର ବିଦ୍ରୂପ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଲଜ୍ୟାଳୁରେ ମୁହଁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବାଲାଗି । ଷ୍ଟାଣ୍ଡ୍‌ପ୍ଲମ ପାର ହୋଇ ଆସିଲି ମୁର ବଜାର ।

ବାଳିକାଟିର ଅନୁଗମନ ସେମିତି ଲାଗି ରହିଛି ।

ପ୍ରାଣରେ ଦୟା ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଜନକର ଆଓ୍ୱାଗ ହୋଇ ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଭଳି ଦୁଃସାହସ ମୋର

ନ ଥିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଉଥାଏ ବାଳକାଟି ଗୃଳଯାଆନ୍ତା କ ରକ୍ଷା ପାଇଯାଆନ୍ତ । କନ୍ତୁ ସେ ମିଶିଯାଏ, କଥା କହେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁଭଳ ।

ଷ୍ଟେସନର ଗୋଟିଏ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ଅମେ ଦୁଇଜଣ ବସିଲୁ—ହୁଏତ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ନଚେତ୍ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଭଳି । ବହୁତ ବୁଝାଉଥାଏ । ଏମିତ ଖଣ୍ଡିଏ ଚଠିରେ ଘ୍ରପିଯାଇ ଓଡ଼ିଶାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଗୃଲଆସିବା ତୁମର ଭୁଲ ହୋଇଚ । ଘରେ ବାପ ମା ଗୃହିଁଥିବେ — ଫେର ଯାଅ ।

"ନା ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ଆବନ ନଷ୍ଟପ୍ରୁ ଏଥ୍ର ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଅଛୁ ।"

"କନ୍ତୁ ଚଢ଼ଆଖାନାରେ ସେ ନାହାନ୍ତ—ତେବେ କେଉଁଠି ?"

"ହୁଏତ ଚଢ଼ଆଖାନାରୁ ଯାଇ ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସିଠି ଗ୍ଭକଣ କରୁଛୁ ।"

"ତମକୁ ଜଣାଇ ଥାଆନ୍ତେ ତ"

"ଚଠି ମିବାବେଳକୁ ମୁଁ ହୁଏତ ଗୃଲ ଆସିଛୁ ।"

ମୁକ୍ତିରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ ନୀରବରେ ବସି ରହୁଥାଏ । ଏକ ବଚଣ୍ଡ ପରସ୍ଥିତର ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ଭତରେ ପଡ଼ ପ୍ରକୃତରେ ମୋ ମନ ବ୍ୟତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡୁଥାଏ ।

ଗାଡ଼ ଗ୍ଭଡ଼ବାକୁ ଆଉ ଘଣ୍ଟାଏ ବାକ୍ !

ଷ୍ଟେସନର ଲେଫ୍‌ଟ ଲଗେଜରୁ ମୁଁ ମୋର ବେଡ଼ିଂ ଫେରାଇ ଆଣି ବାନ୍ଧିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ବାଳକାଟି ଧୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲା, "କିଛି ମନେ କରିବେ ନା ତ ?"

"କ'ଣ ?"

"କୋଡ଼ିଏଟି ଟଙ୍କା ଦରକାର ।"

"କାହିଁକି—ତମ ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ ?"

"ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ନାହିଁ, ଚଳିବି କେମନ୍ତ ?"

"ସହଜେ ଝିଅ ପିଲା—ଅଭାବରେ ତୁମେ ରହିବାକୁ କମିତ ସାହାସ କରୁଚ ?" ପଚାରିଲି ।

"ନାଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲ ଠିକଣା କରିଛି, ସେଇଠେ ରହିଥିବି । ଅବସର ଦେଖାହେଲେ, ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯିବ । ହାତ ଖର୍ଚ୍ଚ ଓ ହୋଟେଲକୁ ଅଗ୍ରୀମ ଦେବାପାଇଁ ଅନ୍ତ କମ୍‌ରେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଦରକାର ।" ଝିଅଟି କହି ଚାଲିଛି ।

"କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଖରେ ତ ବଳକା ଟଙ୍କା ନାହିଁ । ଟିକେଟ କାଟିବା ପରେ ବାଟ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ମୋଟେ ପାଞ୍ଚଟି ଟଙ୍କା ଅଛି ।"

"ନାଁ ମତେ ଦେବାକୁହିଁ ପଡ଼ିବ ।" ଝିଅଟିର ଜିଦ୍ କହିଲେ ନସରେ ।

"ଥିଲେ ସିନା"

"ନିଶ୍ଚୟ ଅଛି" ବାଳିକାଟିର କଣ୍ଠରେ କର୍କଶ ସ୍ୱର ।

ଦେଖିଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଖିରେ ପୂର୍ବ ସରଳ କରୁଣ ଚାହାଣି ନାହିଁ । ବକ୍ରଟ ଦୃଷ୍ଟି । ଦେଖି ଦେଖି କାଢ଼ ଉଠିଲି—ସେ ଭୋ ଭୋ ରଡ । ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ମୁଁ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

୮ ରେଲବାଇ ପୁଲିସ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ । କ୍ରମଶଃ ଲୋକ ସମାଗମ

ଅଧିକରୁ ଅଧିକ । ଭୁନଟି ହୋଇ ମୁଁ ଚୁହିଁ ରହିଥାଏ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଏହି ଚତୁର ବୟାକ୍ତ ନାଗକନ୍ୟାକୁ ।

ତାମିଲ ଭାଷାରେ ସେ ପୁଲିସକୁ କ'ଣ କହିଲା କେଜାଣି ପୁଲିସ ମତେ ପଚାରିଲା "ଆପଣ କ'ଣ ଏହାର ସ୍ୱାମୀ ?"

ହସକୁ ଚପେଇ ଉତ୍ତର ଦେଲି,
"ଏହାଙ୍କୁ ମୁଁ ଚହ୍ନେନା ।"
"ଆପଣ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ ?"
ପୁଲିସ ପଚାରିଲା ।
"ବେରହାମପୁର୍‌ରୁ" ଟିକଟ ଦେଖାଇଲି ।

ପୁଲିସ ଟିକଟ ଦେଖି ବାଳକାଟିର ଫିସାଦକୁ ଠିକ୍ ବୁଝି-ପାରିଲା । ତାକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲେ ମୋ ପାଖରୁ । ପରେ ଜଣାଗଲା ଝିଅଟିର ଫଟୋ କ୍ରିମିନାଲ ତାଲିକା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଘର ତାର ପଲସା ଆଡ଼େ । ଏହି କାରବାର କରି ଗତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଧରି ସେ ଚଳି ଆସୁଚି ! ଦିଲ୍ଲୀ, କଲିକତା ସବୁଆଡ଼େ ।

ଟ୍ରେନରେ ବସି ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଥାଏ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅଟିର କଥା । ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ହାତର ଗୁଡ଼ାଏ ଅକ୍ଷର । ବେଶ୍ ଗୋଲଗୋଲ— ଭାଷା କବିତାପୂର୍ଣ୍ଣ, ସକରୁଣ, ମଧୁର । ଝିଅଟି ସଂଗ୍ରହ କଲା କିମିତି ?

ବିଚିତ୍ର ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସହରକୁ ନମସ୍କାର ଜଣାଇ ମୁଁ ଗାଡ଼ିର ଝରକା ବନ୍ଦ କରିଦେଲି ।

(ବେତାର କେନ୍ଦ୍ର ସୌଜନ୍ୟରୁ)

ପୁରୀର ଭୂତକୋଠ

ପ୍ରଳୟ ଯେତେବେଳେ ଆସେ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସେନା, ହଠାତ ଆସେ, ହଠାତ ସବୁ ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି ଚାଲିଯାଏ । ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଇମିତି ଝଡ଼, ଶହେ ବର୍ଷ, ହଜାରେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଆସି ନଥିଲା । ବଢ଼ି ଆସିଲା ଯେ ପାହାଡ ଉପରେ ଥିବା ଘର, ରାଜଉଆସ ମଧ୍ୟ ଭସେଇ ଦେଲା ।

ନରେଶ ଯେଉଁଦିନ ହେମନ୍ତକୁ ଇମିତି କରନ୍ତି, ଛି ବୋଲି କହି ଭିତର ଘରୁ ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲା, ତାର ଠିକ ପୂର୍ବରୁ ତା ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଳୟ ଆସିଥିଲା । ଏ ପ୍ରଳୟର ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ଯୌବନର ପ୍ରଳୟ ।

ହେମନ୍ତ ଗଡ଼କଣି ଫେରିବାପରେ ରାତିସାରା ମେସ୍‌ଟାରେ ଆମକୁ ବସେଇ ତାର ଗଡ଼କଣିବାର କୌଶଳ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଚାଲିଥାଏ, ଆମେ ମନ ଓ ପ୍ରାଣର ଉତ୍ତେଜନା ସହିତ ତା କଥା-ଗୁଡ଼ାକୁ ଖୁବ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲୁ । ହେମନ୍ତଟା ଡେଂଗା ନୁହେଁ, କେବେ କେଉଁ କଥାରେ ଫୁଟାଣି କରେନା । ଯାହା କହେ ଠୋକ୍‌ଠୋକ୍, ଯାହା କରେ ଏକାବେଳକେ ସିଧା ସଳଖ ।

ହେମନ୍ତ ଥିଲା ନରେଶର ସାନ ଭଉଣୀ ସରୋଜାର ଟିଉଟର । କଲେଜରେ ନରେଶର କ୍ଲାସମେଟ୍ । ଆମେ ବାହାରେ

ଜାଣୁ ହେମନ୍ତ ସହିତ ନଗେଦର କେବେ ପଢ଼େନା । ଏ ଭଳି ତୁହା ତୁହିଁ ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତନି ।

ହେମନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ସରେଜାର ଟିଉସନ ଖୁକଣି ପାଇଥିଲା ସେତେବେଳେ ପୁରୀରେ ଟିଉସନ ବଜାରଟା ବଡ଼ ମାନ୍ଦା ଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ଝିଅପିଲା, ସେ ପୁଣି କଷ୍ଟେ ଭୁଆସୁଣୀ ଘୁଷୀଙ୍କୁ ଧରି ପାଠ ପଢ଼େଇବା ଯୁଗଟାକୁ କେହି କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା କରି ନଥିଲେ । ବଡ଼ ହେଲେ ଟିଉସନ ଖଣ୍ଡେ ଦିଖଣ୍ଡ ମିଳୁଥିଲା ସେଇ ପଣ୍ଡା ସାହିରେ । ପଚିଶ ଷାଠିଏଟା ଛୁଆଙ୍କୁ ଧରି ତିନି ଚାରି ଘଣ୍ଟା ବେତ ହଲେଇଲେ ଯାଇ ଚାରଣା ଚାରଣା ହାରରେ ମାସକୁ ଦଶ ପନ୍ଦର ମିଳେ । କେହି କେହି ନଗଦ ପଇସା ନ ଦେଇ ଶଙ୍ଖୁଡ଼ି ମହାପ୍ରସାଦ ଭୋଗ ଚାରିଅଣାର କିମ୍ବା ଡାଲି ଚାରିଅଣାର ଆଣି ଦରମା ଆକାରରେ ପରିଶୋଧ କରୁଥିଲେ । ଘରୁ ବାସି ମହାର୍ଦ୍ଧ କୁଡ଼ିଆରେ ଆଣୁ ଆଣୁ ପିଲାଏ ଅଧାଅଧି ବାଟରେ ଚାଟି ଚକାଉ ଥିଲେ ।

ହେମନ୍ତ ଭାଗ୍ୟରେ ଏ ଟ୍ୟୁସନ୍ ପ୍ରଥମେ ଜୁଟିଥିଲା — ବାଶେଲୀ ସାହିରେ । ଚାକିରି ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ଯେତେବେଳେ ପୁରୀରେ ପହଞ୍ଚି, ପଢ଼ିବା ଲାଗି ମନସ୍ଥିର କରେ, ସେତେବେଳେ ଯାହା ବା ଜୁଟିଲା ଧରିନଅ ଭାବି ସେ ଟ୍ୟୁସନକୁ ଧରି ନେଇଥିଲା । ସେଇ ବାଙ୍ଗର ହେଇ ଯୋଉ ଏଲ୍ ପି. ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଜଣଙ୍କ, ହେମନ୍ତର ନାଁ ମନେ ନାହିଁ ଆଉ, ସେଇ ଦୟାପରବଶ ହୋଇ ଏତିକି ଜୁଟେଇ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କରି ଯୋଗୁହିଁ ସେ ଏ ଟ୍ୟୁସନରୁ ସ୍ୱାସ୍ତି ପାଇଲା । କାରଣ ମାଷ୍ଟ୍ରଜଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଝିଅ ସହିତ ହେମନ୍ତକୁ ବାହା କରିବାପାଇଁ । ଯାହା ନାକରୁ ଶିଙ୍ଘାଣି ଧାର ଧାର

ହୋଇ ବନ୍ଦଯାଉଥାଏ, କାଖରେ, ଅଣ୍ଟାରେ ଦିନ ସାରା କୁତୁରୁ କାକ କଲେଇବ ଯାହା ମୁହଁରୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ହସ ବାହାରେନ, ସେଇ ଅଷ୍ଟମ ବର୍ଷୀୟା "କୁମୁ"କୁ ବାହା ହେବାପାଇଁ ସେ ବହୁତ ଟାଉଟରା କଲେ, ହାରିଗଲେ । (କ୍ଷମାଦେବେ, ହୁଏତ ମାଷ୍ଟ୍ର ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ଗାଳିଦେବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କହିରଖେ, ତା ଡାକନାଁଟା 'କୁମୁ' — ଭଲ ନାଁଟା କୁମୁଦିନୀ) । ହେମନ୍ତ, ଗାଲରେ ଗୋଟିଏ ସରୁ ଚାପୁଡ଼ା ମାରିଲା ଭଳି ମାଷ୍ଟ୍ରମୋହଦୟଙ୍କ ମନା କରିଦେଲା, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଝିଅ, ମୁଁ ତାକୁ ବାହାହେବି । କହିନା, ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବୋଲି । ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ ମାଷ୍ଟ୍ରେ, ଉପବୀତ-ଧାରୀ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଏକାବେଳକେ ଦୁର୍ବାସା । ଠିକ୍ ମନେ ଅଛି—ସେ କହିଥିଲେ—ଅର୍ବାଚିନ—ମତେ ଅପମାନ ଦେଉଚ୍—ଅଭିଶାପ ଦେଲି—ତୁ ଜୀବନ ସାରା ଜଳି ପୋଡ଼ି ମରିବୁ । ପୁଣିରେ କେଉଁଠି ଆଉଠାବ ପାଇବୁ; ଦେଖି ।

ଠିକ୍ ତା' ଆରଦିନ ହେମନ୍ତ ଦେଖିଲା ନୀରୋଜାକୁ । କଲେଜରେ ନାଁ ଲେଖେଇବାକୁ ଯାଇଥାଏ ନୀରୋଜା ସେଇଠି ଦେଖାହେଲା । ବୋଧହୁଏ ଆଗରୁ ଆଉ କ'ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଥିବେ ମୁଁ ଜାଣେନା; କିନ୍ତୁ ଏତିକି ମାତ୍ର ଜାଣେ, ନୀରୋଜା ହେମନ୍ତ ଅବସ୍ଥା କଥା ଜାଣି, ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲା, ତା ଭଉଣୀକି ସରୋଜାକୁ ଟିଉସନ କରିବାପାଇଁ ।

ବୈଜ୍ଞାନିକ ଘରରେ ଟ୍ୟୁସନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା—ଦୁଇଟା ଚୌକି । ମଝିରେ ଗୋଟାଏ ଟେବୁଲ । ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ଗୋଟାଏ ଯୌବନ, ଅନ୍ୟ ଏକ ପିଠରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କୈଶୋର ।

(ହଁ ଭୁଲି ଯାଇଚି, ଏହି ଟ୍ୟୁସନ ଆରମ୍ଭ ଦିନଠୁଁ ନିଟ ଜା ହେମନ୍ତକୁ ଆଉ ହେମନ୍ତ ବୋଲି ଡାକେନା—ଡାକେ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ବୋଲି । କ୍ଲାସରେ ମଧ୍ୟ ସେହି) ।

ସରୋଜା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ହୁଏତ ଥାଇ ପାରେ, ହେମନ୍ତ କିନ୍ତୁ ମନେ କିଛି କହିନ । ସେ କହେ ସରୋଜା ଋଷିକୁମାରୀ । ସେତେବେଳକୁ ତାକୁ ଯୌବନ ଛୁଇଁ ଆସି ଥାଏ ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯୌବନର ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି, ବୟସ ଗ୍ରନ୍ଥିର ସଲ୍ଲଜ୍ଜତା, ନମନୀୟତା, ଗତିଶୀଳତା ଓ ବ୍ୟଗ୍ରତାକୁ ଆହରଣ କରି ପାରି ନଥାଏ । ତା ହୃଦରେ ଉଚ୍ଛଳତା, ଆଖିରେ କଟାକ୍ଷ, କବରୀରେ ସାଜସଜ୍ଜା ବିଲକୁଲ ନଥାଏ । ସରୋଜା ସମ୍ଭବତଃ ଧରି ନେଇଥାଏ, ଏତେ କମ ବୟସରେ କ'ଣ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ? ହୁଏତ ଅଠର ଡେଇଁଲେ···ଯାହା ହେବ, ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ସରୋଜାର ଯାହା କହିବା କଥା—ତାର ପ୍ରକୃତି ଦିଏ ନିବେଜା । ଥରେ ଥରେ ସରୋଜାକୁ ପିଠିରୁ ନାନା ଅବାନ୍ତର କଥା କହି ଆଡ଼େଇ ନିଏ । ସେ ନିଜେ ଆସି ବସେ । ଗପ ସପ କରେ···

—ମାଷ୍ଟ୍ରେ, ଆଇ. ଏସ୍. ସି. ପରେ ଆପଣ କ'ଣ ପଢ଼ିବେ—

—ବି. ଏସ୍. ସି. ।

—ମୁଁ କିନ୍ତୁ କ'ଣ କରିବି କିଛି ଭାବିନି ।

—କାହିଁକି ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ିବ ।

—ଶୁଣିଚି, ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ିଲେ, ଝିଅଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଅସତୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

--ସେଥିଲାଗି ଲଇସେନ୍‌ସ ମିଳେ ବୋଲି ।

—ତୁ ତାହାହେଲେ, ମୁଁ ସେ ପାଠ ପଢ଼ିବ ନା । ମଣିଷର ବଡ଼ କଥା ହେଲା ଚରିତ୍ର । ସେଇଠା ଗଲେ.........

—ସ୍ୱାମୀ ପ୍ରଣବାନନ୍ଦଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖ, ସେ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିବେ । ନଚେତ ସେ ଲେଖିବେ, ତାଙ୍କର ଅମୁକ ବହିରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କିଣି ପଢ଼ ବୋଲି । (ଅନ୍ତତଃ ବହିଟା ତ ବିକ୍ରୀ ହୋଇ ଯିବ ।)

—ସେ କ'ଣ ଲେଖିବେ କ'ଣ ତୁମେ ଜାଣନା ।

—ଜାଣେ, ସେ ଲେଖିବେ, ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଲଗାଅନା, ନାଇଲନ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧନା, ବିଳାସ ବ୍ୟସନରେ ମାତନା ।

ହେମନ୍ତ ସମ୍ଭବତଃ ନବୋଜାକୁ ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ନିରେଖି ଲକ୍ଷିଥିଲା ନଚେତ୍ ଏ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଭାବରେ ସେ ଏତେବେଳେ କହି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ନବୋଜା ମୁଣ୍ଡର ବାସନା'ରେ ଘରଟା ସେତେବେଳକୁ ଚହଟି ଉଠୁଥିଲା । ନାଇଲନ ଶାଢ଼ୀ ତଳୁ ସେ ଯୌବନର ସମସ୍ତ ନକ୍ସତ ଗୁଡ଼ାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଦେଖି ପାରୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତୁଳ ନମ୍ରନାଭିଗମ ଉଦ୍ଧତ ଦୁଇଟି ବିନ୍ଦୁ । ବକ୍ଷର ମସୃଣ ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ପ୍ରାନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିର ଅଚଳ ଦୁଇଟି ପେଣ୍ଡୁ । ସୃଷ୍ଟିର କ୍ରୀଡ଼ାସାମଗ୍ରୀ । ଖେଳୁଆଡ଼ ଅଭାବରେ ଏ ଦୁଇଟିର କି ଦୁରବସ୍ଥା ! କି ଆବେଗତା', ନନ୍ଦାଘୁଣ୍ଟି ଶୃଙ୍ଗର ଅନ୍ବେଷଣ ସରିଲା, ଆଗରୁ ଏଭରେଷ୍ଟ୍ ବିଜୟ ସରିଛି; କିନ୍ତୁ ଏଥର ବିଜୟ ଏଯାଏଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇନି । ବରଫ ତରଳିବ, ଗଛରୁ ପତ୍ର ଝଡ଼ିଯିବ, ଫୁଲରୁ ପାଖୁଡ଼ା ଝଡ଼ିଯିବ—ତା ପରେ ଶୃଙ୍ଗାରୋହଣର ଆୟୋଜନ ? ବୃଥା ! ପ୍ରେରଣା ନଥିବ, ଉଦ୍ଦାମତା ନଥିବ, ସରସତା

ନଥିବ, ତାର ଭିତରେ ସ୍ଥବିର ଅଙ୍ଗରେ ଜବରଦସ୍ତି ଯୌବନର ପୃଷ୍ଠ ମଡ଼େଇ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ପାଦ ପକେଇବାରେ କି ଆନନ୍ଦ । ଟିକକ ପରେ କ୍ଲାନ୍ତ ।

ଖଣ୍ଡିଆ ଘର ଟିଉସନରୁ ହେମନ୍ତର କିଛି ଆର୍ଥିକ ଲାଭ ହେଉ ବା ନହେଉ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିକାଶ ଦିଗରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଲାଭ ହୋଇଥିଲା । ବାପ ଭଳି ଅନ୍ଧ ଆମିଷାଶୀ ପଣ୍ଡାଏ, ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଆଗରେ ବଡ଼ ମଧୁର ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବରେ ବଖାଣନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ କଠୋର ନିରାମିଷାଶୀ; କିନ୍ତୁ ଘରକୁ ଫେରିଲାବେଳେ ହାତରେ ଭାକୁର, ଇଲିସ କିଛି ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗଣ୍ଡେ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଧରି ଆସନ୍ତି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ଏତିକି ପ୍ରସାଦ ସେବନ ନ କଲେ ନ ଚଳେ । ଦୁଷମ ଖାଦ୍ୟର ସର୍ବାଂଶ ଭକ୍ଷଣ କରିବା ପରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗଠନ ସହଜେ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରୋଟିନ୍, ଭିଟାମିନ୍ ଏ. ବି. ସି.ଡ. ସବୁଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କର ଖାଦ୍ୟରେ । ତା'ନହୋ'ଇ ଥିଲେ, ବାଇଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ହେମନ୍ତର ଓଜନ ୯୮ ପାଉଣ୍ଡରୁ ବଢ଼ି ୧୪୦ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଗାଲ ଦଇଟା ଫୁଲକା ଫୁଲକା, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁପ୍ରଭ ଦଇଟା ଆଖି, ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ଛାତି, ଗୋରା ଗୋରା ଚମଡ଼ା । ବେଶ ସୁଠାମ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା ହେମନ୍ତ ।

ଏଇତ ଗଲା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ! ଅତି ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ଛାତ୍ର ନଥିଲା ହେମନ୍ତ । ଯାହା ପିଲାଦିନେ ସ୍କୁଲରେ ଅଲଗା ବନ୍ଧୁ କିଛିଟା ପଢ଼ିଥିଲା — ଅଧିକା ଜ୍ଞାନ ବୋଲିଲେ ସେଇତକ । ହେମନ୍ତର ଅପ୍ରଶଂସା ଗାନ କରିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋର କହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, କଲେଜର ସେକେଣ୍ଡ ଇଅର ଆର୍ଟସରେ ପଢ଼ି, ମାଟ୍ରିକୁଲେସନ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଜଣେ ଚଞ୍ଚଳମତି ବାଳକା ଅର୍ଥାତ୍ ସରୋଜାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼େଇବା ଭଳି ବିଦ୍ୟା ତାର ନଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ସେଥିଁ ବିଚକ୍ଷଣ

ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧିର ଅଧିକାରୀ ଥିଲ, ସେଇଟାହିଁ ତାର ;ଅଜ୍ଞାନତାକୁ ବେଶ ଭଲ ଭାବରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲ । ଏହି ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧିଟା ହେଉଛି ଠିକ୍ ଖବର କାଗଜର ଦୈନିକ ସଂପାଦକୀୟ ବା ଅଗ୍ରଲେଖା ବା ସମାଲୋଚନା ବହି ଲେଖିବାର ଚତୁରତା । ଟିକିଏ ବୁଝେଇଦେବା ବୋଧହୁଏ ଦରକାର ହେଉଛି । ଅର୍ଥାତ ସଂପାଦକମାନେ ଯେପରି ଦିନ ଘ୍ରଟାବେଳକୁ କାଗଜ ବାହାରିବାକୁ ହେଲେ, ଦିନ ତିନଟା ବେଳେ କଂପୋଜିଟରମାନଙ୍କ ତାଗିଦା ପାଇ ଇଆଡ଼ୁ ସିଆଡ଼ୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଇଂରେଜୀ ବା ହିନ୍ଦି ବହିର କୋଟେସନ ଥୋଇ ଲମ୍ବା ତିନ ଘ୍ରର କଲମ ପାଠ ଲେଖିଦେଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ସମାଲୋଚକମାନେ ଯେଉଁଭଳି କୌଣସି ମୌଳିକ ଚିନ୍ତା ନକରି ବିଭିନ୍ନ ଲେଖକଙ୍କର ଗୁଡ଼ିଏ ରଚନାକୁ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି କରି ଟିପିଦେଇ ମୂଳରେ ଓ ଶେଷରେ " " କୁ ବସେଇ ୧୫।୨୦ ଶହ ପୃଷ୍ଠାର ବହି ଲେଖି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ପାଠକଙ୍କଠରୁ "ଭୂୟସୀ ପ୍ରଶଂସା"ର ଦାବୀ କରି ବସନ୍ତି, ସେହିଭଳି ହେମନ୍ତ ଟିଉସନ କରେ । ହେମନ୍ତ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ କ ବାଗ୍ମୀ ଠିକ ଭାବରେ କହି ପାରିବନି, ଏତିକେ ମାତ୍ର ଜାଣେ ସେ ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି ନାନା କଥା କହିପାଇ-ପାରେ, ଏଲିଜାବେଥ୍ଙ୍କ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ? ସେକ୍‌ସପିଅର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସର୍ବାଧୁନିକ ଇଂଲଣ୍ଡ କବି, ଲେଖକଙ୍କର ସମସ୍ତଙ୍କନାମ ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଜାଣେ । ଆଉ ସରୋଜା ସେସବୁ ନାଁରୁ କେତେଜଣଙ୍କୁ ବା ଚିହ୍ନେ ? ଟେନିସନ ନ କହି ସେ ଟାବିସନ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ସରୋଜା ହଁ ମାରେ । କେଉଁ ଇଂଲଣ୍ଡ କବି କ'ଣ ଲେଖିଛନ୍ତି, ନଲେଖିଛନ୍ତି, ସେ ଜାଣେନା, ତେଣୁ ହେମନ୍ତ ପିଲାଦିନେ ଇଂଲଣ୍ଡ କବି ହେଉ ହେଉ ହୋଇ ଯାଇପାରେ ଭାବି, ଯେଉଁ ଇଂଲଣ୍ଡ କବିତା ଗୁଡ଼ାଏ

ଲେଖିଥିଲା, ସେଇଥିରୁ ଧାତୁମୂଳିଆଁ କରି ବୋଲଯାଏ-ତାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରେ, ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ । ସେଇଭଳି ଭୂଗୋଳ ଇତିହାସ ସେ ସରୋଜାକୁ ଅତି ସହଜରେ ବୁଝାଏ ।

ବାପା ? ଅଥବା କେତେବେଳେ ଦୁଆର ଫିଟେଇ ତଦନ୍ତ କରିବାକୁ ଆସିବାବେଳେ, ହେମନ୍ତର ଇଂରେଜୀ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ, ଅନର୍ଗଳ ସଞ୍ଚାପଞ୍ଚାୟୁ ଦ୍ରୁତଗଣ ଶୁଣି, ହୁଏତ ଝିଅର ପଢ଼ାରେ ବାଧା ଉପୁଜିବ ସେଇ ଭୟରେ ଅଧାବାଟରୁ ଫେରିଯାଆନ୍ତି ।

ସରୋଜା ସାର୍‌ଙ୍କ ମୁହଁକୁ ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁ ରହେ । ମନେ ମନେ ଭାବେ ସାରେ ବୋଧହୁଏ ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ି ସାରି ପୁଣି ମୂଳରୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଲାଗି ଆଗ୍ରହ ହେବାରୁ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ନଚେତ୍ ଏଭଳି ଜ୍ଞାନ, ବିଚକ୍ଷଣ ପ୍ରତିଭା···କୁଉଠୁ, କମିତି ? ସାରେ ଯାହା ଯାହା କହୁଚନ୍ତି, ସବୁଗୁଡ଼ିକ ଯଦି ଉତ୍ତର କରି ଜାଣ୍ଡି କରି ପାରନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଫାଷ୍ଟକ୍ଲାସ ପାନ୍ତା । ଖବର କାଗଜରେ ଫଟୋ ବାହାରନ୍ତା—ତାର ସେ ଡବଲ୍ ବେଣୀ ଫଟୋଟା ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଆନ୍ତା । ଯଦି ନାମର ମନ ପାଆନ୍ତା ନାହିଁ ତାହାହେଲେ ଆଉ ଗୋଟେ ଉଠେଇ ଦଅନ୍ତା ,ସେଥିରେ କ'ଣ ଅଛି ? ନାଗ ତ କହେ ତା ଫଟୋ ଉଠିଲେ ଫଟୋ ଦୋକାନୀ ଯାଚିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଆଡେ ପଇସା ନିଏନା । ସେ ତାର ଫଟୋ ଏନ୍‌ଲାର୍ଜ କରି ଫଟୋ ଦୋକାନ ଆଗରେ ବିଜ୍ଞାପନ କରିଚି ବୋଲି !

ସରୋଜାର ଉଦ୍ଭଟ୍ଟ ଚିନ୍ତା ସାଙ୍ଗରେ, ହେମନ୍ତର ବକ୍ତୃତା ମଧ୍ୟ ସରିଯାଏ । ଉଭୟେ କ୍ଳାନ୍ତ । ସରୋଜା ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଟାଣି କହେ ଯାଆଁରେ, ହେମନ୍ତ କହେ ସ···ରୋ···ଜା ।

ସରୋଜାର ବସ୍ତାନ ବନ୍ଧା ହେଉ ହେଉ ନରୋଜା ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସେ । ନରୋଜାକୁ ସରୋଜାର ବଡ଼ ଭୟ । ବଡ଼ ଭଉଣୀ ବୋଲି ନୁହେଁ, ଘରର କର୍ତ୍ତ୍ରୀ ସେ । ପିଲାଦିନୁ ମା ମରି ଯାଇଥିବାରୁ ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନରୋଜା ଉପରେ । ବାପା ଟଙ୍କା ପଇସା ଯାହା ରୋଜଗାର କରି ଆଣନ୍ତି, ନରୋଜା ହାତକୁ ବଢ଼େଇ ଦିଅନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କ ପୋଷାକପତ୍ର, ଚାକର ପୂଜାରୀଙ୍କ କାମ ଦେବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯାବତୀୟ କାମ ସବୁ ନରୋଜାର । ଘରକାମ ସାଙ୍ଗକୁ ପଢ଼ାପଢ଼ି କାମ ମଧ୍ୟ ନସ କରିଥାଏ ବୋଲି ସାଇପଡ଼ିଶା ଲୋକେ ନରୋଜାକୁ ସାକ୍ଷାତ ଦେବୀଭଳି ମାନ୍ୟ କରିଥାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତ । ପରିବାବାଲା ପ୍ରଥମେ ଆସି ଏଇ ମା'ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ବହୁନି କରିଥାନ୍ତି, ବାହାରେ ସେମାନେ କୁଆଡେ କହୁଥାଆନ୍ତି, ମାରି ହାତ ଯୋଉଦିନ ବାଜିଥିବ, ପନ୍ଦର ମିନିଟରେ ପସରା ଶେଷ । ବାଜି ନଥିଲେ, ଯା ବୁଲୁଥା, ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ, ପସରା ସିମିତି ସିମିତି । ଗ୍ରାହକଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଝିଙ୍କା ଓଟରା ।

ନରୋଜାର କଣ୍ଠରେ ଅଭିଭାବକଭର ଓଜନ ରହିଥାଏ । ବାପା ଯାହା କରିବା କଥା ନରୋଜା ହେମନ୍ତ ପାଖରେ ଆସି ସେଇ ଭୂମିକାର ଅଭିନୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ । ଆଜି କେଉଁ ବହିର କେଉଁ ଅଂଶଟିକ ପଢ଼େଇଲେ, ସରୋଜା ଏଥର ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ କରିବ କି ନାହିଁ, ତାର କେଉଁ ଦିଗରେ ଲୟ ବେଶୀ, ଆପଣଙ୍କ . ଦରମା ଟା ଏ ମାସରେ ଦେବାରେ ଟିକିଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା, ଆଉମାସ ପହିଲାବେଳକୁ ଏକାଠି ପାଇପିବେ, ଯଦି ଖିଆପିଆରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଥାଏ, ଘରେ ଆସି ଖାଇଯାଇ ପାରନ୍ତି······ଏଇ ସବୁ କଥା ପତ୍ରରେ ।

ହେମନ୍ତ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଶ୍ଳୋକାନ୍ତର ଲାଗି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ମୋହମୁଦ୍‌ଗରରୁ ଯେଉଁ କେତୋଟି ଶ୍ଳୋକ ଶିଖିଥାଏ, ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିଟି ଉଦ୍ଧାର କରି କହେ, ବୁଝିଲ ନିରେଜା; ଜୀବନଟା କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ—ନଳିନୀ ଦଳଗତ ଜଳମତି ତରଳଂ । ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ସେଦିନ କଲେଜରେ ବହୁ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବୀଙ୍କ ସହିତ ତ ଦେଖା ହେଲା, କିନ୍ତୁ କେହିତ ମୋ ଖବର ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ତୁମେ ପଚାରିଲ । ଖାଲି ତ ପଚାରି ନାହିଁ, ଚାକରୀ ମଧ୍ୟ କରେଇ ଦେଲ, ଅନ୍ୟ କେଉଁଠି ନୁହେଁ, ନିଜ ଘରେ—ଯଥେଷ୍ଟ କରିଚ ।

ନିରେଜା ମାତ୍ର କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବୟସର ଦୈହିକ ପରିସର ମଧ୍ୟରେ କୃତ୍ରିମ ପ୍ରୌଢ଼ତ୍ୱକୁ ପୁରେଇ ଗଂଭୀର ହୋଇ ବସିରହେ । ପ୍ରଶଂସାର କାମବାଣରେ ତା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କାମନା ଚରିତାର୍ଥ ହୁଏ । ସେ ହସୁ ହସୁ କାନ୍ଦିପକାଏ । ହେମନ୍ତ ତା' ଆଖିର ଲୁହ ଦେଖେ, ନିରେଜା ଦେହରେ ଶୀତକଣ୍ଟା ମାରିବାର ଦେଖେ; କିନ୍ତୁ କିଛି ବୁଝିପାରେନା । ହଁ ବୁଝିଚି ବୋଲି ମନରେ ଯେଉଁ ଜୋର ନେଇ ସେ ଆସେ, ବାଟରେ ସେ ମନେ ମନେ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରେ, ନା ତାର ସେ ବୁଝିବାଟା ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲ । ଫେରିଯାଇ ପୁଣି ସେ ଲୁହ, ତା ଦେହର ସେଇକମ୍ପନକୁ ଦେଖିବାକୁ ତା ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁବାଟ ପଢ଼ିଇ ଯାଏ କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଭାବେ, ସେ ଲୁହ କମ୍ପନ କ'ଣ ଆଉ ଥିବ ? ଆଉ ଚୌକିଟା ଉପରେ ନିରେଜା ଆଉ ତ ବସି ରହି ନଥିବ, ତାର ମୁକୁଳା କେଶଗୁଚ୍ଛ ତ ଚୌକି ପଛପଟକୁ ଝୁଲିପଡ଼ି ନଥିବ । ହୁଏତ ସେ ଗଲେବେଳକୁ ନିରେଜା ପାକଘରେ ପିଆଜ କାଟୁଥିବ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହୁଥିବ, କିନ୍ତୁ ଏ ଲୁହ ସେ ଲୁହ ନୁହେଁ ।

ଫେର୍ଗ ୧୨ବର୍ଷ ୪ମାସ ୧୯ଦିନ ବିତି ଗଲାଣି । ପୁସ୍ତକ ପାଇ ନଥିଲି । ଏହିବର୍ଷ ବାହୁଡ଼ା ବେଳେ ପାଇଥିଲି, ମାତ୍ର—୧୨ଘଣ୍ଟା ୧୫ ମିନିଟ ପାଇଁ । ଏହି ୧୨ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଆଠ ଜଣଙ୍କ ଘରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଯାଇଛି । ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଯେ ପାଇବି ଏ ଆଶାରେ ମୁଁ କାହାର ଦୁଆରେ ଧାରଣା ଦେଇ ନଥିଲି । ବାଟରେ ପରିଚିତ, ପରିଚିତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖାହୁଏ, ସେ ଡ଼ାକି ନିଅନ୍ତି ଘରକୁ । ଏହି ଆଠଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପାଞ୍ଚଟି । ସମସ୍ତେ ମତେ ହେମନ୍ତ କଥା ପଚାରନ୍ତି । କିଏ ହେମନ୍ତ ଭାଇ କ'ଣ କରୁଚନ୍ତି, କୁଉଠି ଅଛନ୍ତି ପଚାରନ୍ତି । କିଏବା ହେମନ୍ତ ବାବୁ ନଚେତ୍ ଖାଲି ହେମନ୍ତ ସମ୍ବୋଧନ କରି ପଚାରନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତରେ ହେମନ୍ତ କୁଉଠି ଅଛି ମୁଁ ଜାଣେନା । ଅନେକେ କହନ୍ତି ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଙ୍କ ଜୀବନ ଯେପରି ରହସ୍ୟ-ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସେ ମରିଚନ୍ତି କି ଜିଇଁଚନ୍ତି, କେହି ଜାଣନ୍ତି ନି ସେହିଭଳି ହେମନ୍ତର ଜୀବନଟା । ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ତାର ସଂଧାନ ନେବା କଥା; କିଂନ୍ତୁ କୌଣସି ସଂଧାନର ଅବକାଶ ଥିଲେ ସିନା । କୌଣସି ସୂତ୍ର ନାହିଁ କାହାକୁ ଧରି କୁଉଠି ବା ପହଂଚାଯାଇବ ।

ମୁଁ ଜାଣେ ହେମନ୍ତ ମରିଗଲା କହିଦେଲେ ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ଦିଜଣ ମୂର୍ଚ୍ଛା ମାରିପିବେ, ଅନ୍ୟମାନେ ବାହାରେ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଦାହରେ ହାହୁତାଶ ହୋଇ ମରିବେ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହେ ହେମନ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଠମାଣ୍ଡୁରେ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏତିକି ମଧ୍ୟ କହୁଥାଏ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସେ ଅବିବାହିତ । ଆଶ୍ୱାସନା ପାଆନ୍ତି ସେମାନେ ।

ସବୁଠୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲଗିଲା ଗୋଟିଏ ଘରକୁ ଦେଖି । ପୂର୍ବରେ ମୋ ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଯେଉଁ କଥାକୁ ଭାବି ଭାବି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼େ, ସେଇ କଥା ଏବେ ବି ଦେଖିଲି । ଏ ଘରଟି ଅତି ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ପରିବାରର ଭଳି ଦେଖାଯାଏ । ବୃହତ୍ତର । ବେଶ ପ୍ରଶସ୍ତ । ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯିବ ଲଗେଇ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗୋଟିଏ ଜନଷ ମଣିଷ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିବ । ଜଣକଟି ହଉଚି ଝିଅ, ଯୁବତୀ ଝିଅ । ମୁଁ ଭାବେ, ଯୁଗଯୁଗାନ୍ତର ଧରି ଏଠି ଝିଅ ଆଉ ଝିଅ ଉଭୟର ବନ୍ୟା ଛୁଟିଥିବ; ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଚଞ୍ଚଳ ଗୋଟିଏ ଚୈତ୍ରୁଲ ।

କାଂଗ୍ରୁ ଶୁଣିଚ, ଏ ଘରର କୌଣସି ଝିଅ କେବେ କେଉଁଠି ବିବାହ କରିନାହାନ୍ତି । ତାହାହେଲେ ଝିଅର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଝିଅ ଆସନ୍ତି କେଉଁଠୁ ? ଇଏତ ଲେଡ଼ିଜ୍ ହଷ୍ଟେଲ ନୁହେଁ । ଘର । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘର ।

ମତେ ସେଦିନ ସରୋଜା ଦେଖିଥିଲା ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ । ଡାକି ନେଇଥିଲା ଏଇ ଘରକୁ । ବାଟରେ ନାନା କଥା ପଚାରିଥିଲା, ବାପାଙ୍କ କଥା ପଚାରିଥିଲା. ସେ କହିଥିଲା ବାପା ଆଉ ନାହାନ୍ତି, କାଂଗ୍ରୁ ନାନୀ ଅଛି ପୂର୍ବରେ ନୁହଁ ଛତ୍ରପୁରରେ ।

ହେମନ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଅଛି, ସରୋଜା ମତେ କହିଥିଲା । ଖାଲି ତ ସେଇ ଖବରଟି ଦେଇ ନଥିଲା, ହେମନ୍ତ ବାବୁ ଏଇଠୁ ଟ୍ୟୁସନ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କାହିଁକି ଗଲେ, ତା ପର ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କର କଣ, ସେ କଥା ତାଏଙ୍କରେ ଚିପି ରଖିଲା ଭଳି ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି କହୁ-ଥାଇଥିଲା ।

ତା କଥା ଭିତରୁ ମୁଁ ଏତିକି ମାତ୍ର ଜାଣିଲି ଯେ ଦୁଇଟି ଜିନଷର ଗୃହାରେ ଭିତରର ଜିନଷଟି ମୋଡ଼ ମାଡ଼ ହୋଇ ଯେପରି ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସେ, ସେହି ଭଳି ନବେଜା ଓ ସବେନ୍ଦାର ଅଲଂଘନୀୟ ଆକର୍ଷଣରେ ସଂଘର୍ଷ ଭିତରୁ ହେମନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ବାହାରି ଆସିଲା, ସେତେବେଳେ ତା ମୁଁହରେ ଏତେଡ଼ଟା ମାନ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଦାଢ଼ୀ ଗେରୁଆ ବସ୍ତ୍ର, ତାପରେ ହ୍ମମାଳପୁପାହା !

ତାପରେ ସବେଜା ସହିତ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ହେଇ ଏହି କୋଠିର ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ୍ କଥା ଯାହା ଜାଣିଲି ସେଥିରୁ ମନେହେଲା, ଏଇଟା ପ୍ରକୃତରେ ପୁଣ୍ୟର ଭୂମି କୋଠି ।

ଏଠି ମା'ବାପା ନଥାଇ ଝିଅ ପୈଦା ହୁଅନ୍ତି—ବୟସ ୧୭-୧୮ରୁ ବଳ ପଡ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ବସାର ଚଢ଼େଇମାନେ କୁଆଡ଼େ ଯେ ଉଡ଼ିଯାଆନ୍ତି, ତାର କୌଣସି ଠିକ୍ ଠିକଣା ନାହିଁ । ଆମେ ବାପା ବୋଲି ଯାହାକୁ ଏଠି ଖାତିର କରୁ, ସେମାନଙ୍କ ବାପାଙ୍କୁ କେଶ ମଧ୍ୟ ହେମନ୍ତର ଝିପନ ବୃକିଣ ଭଳି ଅସ୍ଥାୟୀ । ପର୍ଯ୍ୟନେଣ ବୋଇଲେ କେବଳ ଏଇ ଘରଟି ।

—o—

ହ୍ୱାଇଟ୍ ଅଏଲ

କଳ କଳୁଷ ନୁହେଁ, କଳ କଳୁଷ । ସେ କଥା ପରେ……

ନାରାୟଣ ଡାକୁଆ ନାଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ହୋଇଚି ନାରାୟଣ ଦାସ । ଦାସ ଏଭଳି ଏକ ସାଙ୍କ, ହ୍ୱାଇଟ ଅଏଲ ଭଳି ଯେଉଁ ତେଲରେ ମିଶାଇବ, ତା ସାଥିରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ମିଶି ଯାଇ ପାରେ । ତେଲର ଗୁଣ ନ ବଢ଼ୁ ପଛକେ, ପରିମାଣ ବଢ଼େ, ପରିମାଣ ବଢ଼ିଲେ, ବ୍ୟବସାୟୀର ଯଥେଷ୍ଟ ଲାଭ ବି ହୁଏ ।

ନାରାୟଣ ଡାକୁଆ ଥିଲା ଜାତିରେ ବାରିକ, ଭଣ୍ଡାରୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ସମାଜରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କରଣ, ଖଣ୍ଡେଇତ ସବୁ ଭାବରେ ପରିଚିତ ।

ନାରାୟଣ ଡାକୁଆ (ବର୍ତ୍ତମାନର ସାଙ୍କଟା କହୁନି, ସେତେବେଳକାର ସାଙ୍କଟା ଲଗେଇ କହୁଚି) ଥିଲା ମୋର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ । ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ । ମୋ ପରିବାରର ଲୋକେ ଘର ନୈଷ୍ଠିକ ତେଣୁ ଏକାଠି ଖିଆପିଆ କରୁ ନଥିଲୁ, ତା ଛଡ଼ା ଦି ଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯାହା ଥିବା କଥା, ସବୁ ଥିଲା । ଏକାଠି ପଢ଼ୁ, ଏକାଠି ଗାଧୋଉ-ଯେହେତି ନାରଣ ମୋଇଠି ଗୌରହର । ତା ମା' ମତେ ଡାକୁଥିଲା 'ଧୋବ' ବୋଲି । କାରଣ ନାରଣର ଜେଜପା (ଜେଜବାପ)ଙ୍କ ନାଁ ଥିଲା ଗୌରହର

ଡାକୁଥା । ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ନାଁ ସହିତ ମୋ ନାଁର ସାମଂଜସ୍ୟ ଥିବାରୁ ସେ ମୋର ନାଁ ନ ଡାକି 'ଧୋବ' ଡାକୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ଘରର ମଇନା ମଧ୍ୟ ମତେ ଏଇ 'ଧୋବ' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରେ ।

ଆମ ଗାଁରେ ବଡ଼ ସ୍କୁଲ ହେଉଛି, ଅପରପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ; ଅର୍ଥାତ ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପଢ଼ିଲେ ପାଠ ଶେଷ । ଗାଁର ଲୋକେ ନିହାତି ଅଶିକ୍ଷିତ । ବାହାର ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ କନ୍ଧ ଗାଁ—ଗାଁର ଚାରିଆଡ଼େ କନ୍ଧଲୋକେ ବାସ କରନ୍ତି ବୋଲି, ଆମେବି ଜନଗଣନାରେ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇ କନ୍ଧ ଜାତିରେ ଗଣା ହେଉଥିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଗାଁରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ କନ୍ଧ ଘର ନାହିଁ । ହୁଏତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ତିନି ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଏଇଠି କେହିବି କନ୍ଧ ରହୁଥିଲେ, ସେ ସବୁ ଇତିହାସ କହିବ ।

ଆମ ଗାଁର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ୱ—ଏଜେନ୍ସି ତାଲିକାରେ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଥମରେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠିକି କୌଣସି ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ ଆସିଲେ, ଏଜେନ୍ସି ଆଲାଉନ୍ସ ପାଆନ୍ତି । ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା, ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ମଶା ଗୁଡାକ ଅସରପା ଭଳି ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ । ଥରେ କାମୁଡ଼ିଲେ ଲୋକଙ୍କୁ 'କାଳଜର' ହୋଇଯାଏ, ସେ ମରିଯାଏ । ତେଣୁ ଏଇ ମରିଯିବା ଆଶଙ୍କା ଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ଭତ୍ତା ମିଳେ ।

ନାରଣ ଓ ମୁଁ ଥିଲୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ତଳେ ଏ ଗାଁର ଲଙ୍ଗଳା ପିଲା, ତାପରେ ହେଲୁ ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧା ପିଲା ।

ନାରଣ ଓ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅପରପ୍ରାଇମେରୀ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲୁ, ସେତେବେଳେ, ବିଦ୍ଦୁଡ଼ି ପିଲାର ଏକୋଇଶ ଦିନରେ ଆଖିଖୋଲିଲାଭଳି ଆମର ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ପଢ଼ାରେ, ଟିକିଏ ଟିକିଏ

ଆଖି ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଯାଇ ପୋଖରୀ ହୁଡ଼ାରେ ଖେଳୁ କରୁ—ନାରଣ କହେ ସ୍କୁଲ୍‌ରୁ ବେଶୀ ପାଠ ନାହିଁ । ମୁଁ କହେ, ଆମ ମାଷ୍ଟ୍ରେ ତାହାହେଲେ ଆମଠୁ କମିତ ବେଶୀ ପଢ଼ିଲେ ? ଏତେକ ପଢ଼ି କ'ଣ ଆମେ ଆମ ମାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼େଇ ପାରିବା ?

ନାରଣ ବୁଝିଗଲା ଭଳି କହେ, ଠିକ୍ ତ କହୁଚୁ । ଆହୁରି ପାଠ ଅଛି ।

ଦିନେ ଆମ ଗାଁକୁ ଜଣେ କଆରକୁଲୁ ଆସି ନଥିଲେ । (ରେଭେନିଉ ଅଫିସରଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜାମର ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ କଆରକୁଲୁ କହୁଥାଆନ୍ତି, ଏଇଟା କୌଣସି ଗୋଟାଏ ତେଲୁଗୁ ଶବ୍ଦର ଅପଭ୍ରଂଶ) ଗାଁର ଲୋକେ ବିଶେଷତଃ କାର୍ଯୀ, କରଣ ତାଙ୍କର ବହୁତ ସେବା କରି ଥାଆନ୍ତି । ଧନୀଲୋକେ, ତାଙ୍କ ଖାଇବା ପିଇବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦିଅନ୍ତି । କୁକୁଡ଼ା କଟାହୁଏ । କିଏ ଆସି ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼େଡ, କିଏ ଆସି ତାଙ୍କର ପାଟଳି ବାଳ ଉପୁଡ଼ାଏ । ସେ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ ଚଉଡା ଖଟ ଧରି ଆସିଥାଆନ୍ତି । ନାରଣ ଓ ମୁଁ ସେ ଖଟଟାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଦେଖୁ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଗସ୍ତରେ ଗଲେ ଦୁହେଁ ତାର ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ୁ । ଦିନେ ଇମିତ ଶୋଇ ଶୋଇ ଆମକୁ ନିଦ ହୋଇଗଲା । ଖରାଦିନ ଦିପହରଟା । କଆରକୁଲୁ ସାହେବ କୁଆଡ଼େ ବୁଲି ବୁଲି ଆସି ପହଁଚ ଦେଖନ୍ତି ତ ଆମେ ଦୁହେଁ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଚୁ । ତପରଣିର ପାଟି କହିଲେ ନ ସରେ । ସେ ପାଟିରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲୁ । ବଡ଼ ଭୟ ହେଉଥିଲା, ମାଡ଼ଖାଇ ପିଠି ଫାଟି ଯିବ ବୋଲି । କିନ୍ତୁ କଆରକୁଲୁ ସାହେବ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ—ସେଇ ଖଟରେ ଶୁଅ, ମୁଁ ତଳେ ଶୋଉଚି ବୋଲି କହିଲେ ।

ଶୋଇଥିଲେ ବୋଧହୁଏ କଷ୍ଟ ଜନ୍ମ ନ ଥାଆନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ମନ ଢାଇଁଠା କମିତି କମିତି ଅଥବା ଅଥବା ହେଲା । ଶୋଇଲୁ ନାହିଁ, ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଲୁ ।

ସେ ଯାହାହେଉ ତାଙ୍କ ଆଦରରେ ଆମେ ସାହସ ପାଇଲୁ, ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ପାଇଁ—ଦିନେ ଦୁହେଁ ଅତି ସଙ୍କୁଚିତ ଭାବରେ ମନ ଭିତରର କୌତୁହଳକୁ ମେଣ୍ଟାଇବା ଲାଗି ପଚାରିଥିଲୁ, ବାବୁଜୀ—ଆମ ସ୍କୁଲଠୁ ବେଶୀ କ'ଣ କୁଠି ପାଠ ଅଛି ?

କଥାରକୁଲୁ ସାହେବ ହାଃ ହସି ଉଠିଥିଲେ । କହିଲେ, ପାଠ କୁଆଡ଼ି କେବେ ସରେନ । ଯେତେ ପଢ଼ିଲେ ବି ବହୁତ ବାକି ରହିଯାଏ ପଢ଼ିବାପାଇଁ । ଅପର ପ୍ରାଇମେରୀ ପରେ, ମାଇନର, ହାଇସ୍କୁଲ, ତା ପରେ କଲେଜ, କଲେଜରେ ଆଇ. ଏ, ବି. ଏ । ଏମ. ଏ. ରେ ପୁଣି କେତେ ରକମର ବିଷୟ ।

ଆଉ ପାଠ ନାହିଁ ଭାବ, ସେତେବେଳକୁ ନାରଣ ଧରିଥାଏ ତାର ଖୁର ମୁଠି, ମୁଁ ଧରିଥାଏ ମୋର ବ୍ରାହ୍ମଣବୃତ୍ତି – ପୁରାଣ ପାଠ । ଜଣଙ୍କ କ୍ଷୌର କଲେ ସେତେବେଳେ ମିଳୁଥିଲା, ପଇସେ ଦିପଇସା, ବାଳ କାଟିଲେ ଅଣାଏ । ନଗଦ ମିଳେନ । ବର୍ଷକୁ ପାଉଥିଲା ନାରଣ କାହାଘରୁ ନଉତିଏ ଧାନତ କାହାଘରୁ ଆଠ ଅଡ଼ା । (ନଉତିକ ଷୋଳ ଅଡ଼ା, କଂଠିଆ ସେରରେ ଅଢ଼େସେର) ଗହେ ଘରେ କ୍ଷୌର କଲେ ନାରଣ ଘରର ତିନି ଚାରି ମାସର ଖାଉଚ ଚଳୁଥିଲା । ମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୃତ୍ତି ଅର୍ଥାତ ପୁରାଣ ପଢ଼ାର ଦାମ ଥିଲା ଅଧ୍ୟାୟେ ପଢ଼ିଲେ ଅଣାଏ କରି । ଯେଉଁଦିନ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅଧ୍ୟାୟ ପଢ଼ା ଯାଉଥିଲା, ସେଦିନ ମୁଁ ଝାଳନାଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲି ।

ମତେ କିନ୍ତୁ ନଂରଣ ମାଗଣା ଖିଅର କରୁଥିଲା । ସେ କାହାଠୁ କେଜାଣି ଶୁଣିଥିଲା, ମତେ ଦିନେ କହିଲା, ଜାଣିଲୁ ଭାଇ, ସହରକୁ ଗୋଟାଏ ନୂଆ କଳୁସ ଆସିଚି, ତା ନାଁ କଳ କଳୁସ । ଏଇ ଦଶିକଅ । ଛାଳି କଟୁଙ୍ଗରେ ବାଳକାଟିବାକୁ ବହୁତ ସମୟ ଲାଗୁଚି, ସେଇଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଆଣିଲେ, ଅଧଘଣ୍ଟାକର କାମ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟରେ ଶେଷ, ତାର ଦାମ କୁଆଡ଼େ ପଚିଶ ଟଙ୍କା ।

ପଚାଶ ଟଙ୍କା !

ହଠାତ୍ ବାଡ଼ ହାତୁଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲେ, ଦେହ ଯିମିତି ଚମକି ଉଠେ, ମୁଁ ସେମିତି ଚମକି ଉଠିଥିଲି । ହାଇରେ...କହି ମୁଁ ଅଟକି ଯାଇଥିଲି ।

ଦିନେ ଅତି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ କଳ କଳୁସର କରାମତି ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ନାରଣ ମୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ଖାଲି କଳୁସରେ ମୁଠାଏ ବାଳ କାଟି ପକାଇଥିଲା । ମନ ତାର ଖୁସି ବସ୍ତାପି ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ସେଦିନ । ମୁଁ ଭାବିଲି ବି ସେ କାଢ଼ ପକାଇବ, ମତେ ବହୁତ କଇଁଲେଇ ମଇଁଲେଇ ଏଇକଥାରେ ମିଛ କରି ଦେବ ବୋଲି କହିଥିଲା । ତା ମୋ ମନରେ ଏବେବି ଝଟକିତ ବହୁତଥର ଉପୁଜେ । ସେତେ-ବେଳେ ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଭାଇ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ସେ ମୋଠୁ ମାସେ ବଡ଼ ଥିଲା ।

ଆମ ମନରେ ଜିଦ ହେଲା ଯେ ଏଣିକି ତୁ ପଇସେ, ମୁଁ ପଇସେ ବଳେଇ ରଖିବା । ପଚିଶ ଟଙ୍କା ହୋଇଗଲେ ରସୁଲକୁଣ୍ଡା (ବର୍ତ୍ତମାନର ଭଞ୍ଜନଗର)କୁ ଯାଇ ଗୋଟାଏ କଳ କଳୁସ କିଣି ନେଇ ଆସିବା ।

କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା କଲ କରୁଛି କଣା ପ୍ରସ୍ତାବ ସେଇମିତି ରହିଗଲା—ଠିକ ସେଉଁଦିନ ଆମର ପଚିଶ ଟଙ୍କା ପୂରଣ ହେଲା ତାର ତିନିଦିନ ପରେ ନାରଣର ବଡ଼ମାମୁଁ ତାକୁ ଭୁଗୁଡ଼ା ନେଇଗଲେକି ଥା କ'ଣ ନା, ତାକୁ ସେ ପାଠ ପଢ଼େଇ, ବଡ଼ଲୋକ କରେଇବେ। ତାର ମାମୁଁ ଥିଲେ ଟିକିଏ ଥିଲାଘର।

କିଛିଦିନପରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚାଲି ଆସିଲି, ପାଠ ପଢ଼ିବାପାଇଁ।

ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରଠୁ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ, ଏକାଠି ହେବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ସୁଯୋଗ କେବେହେଲେ ନଥିଲା।

ସିଏ କ'ଣ ପଢ଼ିଲା, ମୁଁ କ'ଣ ପଢ଼ିଲି, ଏଯାଏ କେହି ଜାଣି ନଥିଲୁ। କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ପରସ୍ପରକୁ ଖୋଜୁଥିଲୁ ବହୁତ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଗାଁକୁ ଯାଇଥି ଦି ତିନଥର। ନାରଣ ଘର ଯେଉଁଠି ଥିଲା, ଦେଖିଲି ସେଇଠି ତିନି ଚାରୋଟି କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା ଗଛ। ଆଗେ ଏଇଠି ଜଣେ ବାପାଥିଲେ, ଜଣେ ମା ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଘର ଦ୍ୱାର ସବୁ ଥିଲା, ନାରଣ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପିଲାଥିଲା, ପୋଷା ଶୁଆଟି ଗୌରିକୁ ଧୋବ ଧୋବ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲା, ଏକଥା ଏ ଘରର ଡିଅକୁ ଦେଖିଲେ, ମୋ ଛଡ଼ା ବୋଧହୁଏ କେହି କଳ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା କରି ପାରିବେନି।

ମୁଁ ଗାଁର ଲୋକଙ୍କୁ ନାରଣର ଠିକଣା ପଚାରେ, କେହି କହି ପାରନ୍ତିନି-ତାର ଦାଦା ବଡ଼ା ପୁଣି ସେଇମାନେ କେହି କିଛି ଜାଣନ୍ତିନି ବୋଲି କହନ୍ତି।

ତା ମାମୁଁ ଘରକୁ ଚିଠି ଦିଏ ଉତ୍ତର ମିଳେନି।

ବହୁତ ଖୋଜିବାପରେ ନାରଣକୁ ମୁଁ ଏକ ରକମ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି।

ଥରେ ହଠାତ୍ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ପାଇଲି ଡ୍ରେଗଣ୍ଡୁନରୁ। ସଂକ୍ଷେପରେ, ଚ ମୁକରେ କେତୋଟି କଥା ଲେଖା ହୋଇଥାଏ, ତଳେ କାହା ନାଁ ଗାଁ କିଛି ନ ଥାଏ, ଖାଲି ଥାଏ, ଇତି ତୋର କଲିକଳୁଷ। ଚିଠିଟି ଇଂରେଜୀ ଅକ୍ଷରରେ।

ନାରଣର ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର ସହିତ ପରିଚିତ ଥିଲି, ଇଂରେଜୀ ଅକ୍ଷର ସହିତ ନୁହେଁ। କାରଣ ସେ ଇଂରେଜୀ ପଢ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ। ତେଣୁ ଅକ୍ଷର ପରିଚୟର ଅବକାଶ ନଥିଲା।

ସେଇ ସ ଟେନମିନଟ ଇଏ କାହାଚିଠି ଭାବ ଭାବ କୌଣସି କୂଳ କିନାରା ନପାଇ ଚିଠିଟିକ ଫାଇଲ ଭିତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇଥିଲି। ଅବଶ୍ୟ ଇଏ ନାରଣ ଛଡ଼ା କିଏ ହୋଇନଥିବ, କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଭାବିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ନାରଣ ହୋଇଥିଲେ ତାଁ ଚିଠିରେ ତା ନିଜ ଠିକଣାଟା ନଦେଇ ରହନ୍ତା ନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଭାବିଥିଲି।

ନାରଣ ନିଜକୁ ମୋ ପାଖରେ ଲୁଚେଇ ଏକ ସସ୍‌ପେନ୍‌ସ କ୍ରିଏଟ୍ କରିବାକୁ ଯେ ଚାହୁଁଥିଲା, ତା ଆଜି ଜାଣିଲି।

ନାରଣ ଆଇ. ପି. ଏସ ପଦବୀ ପାଇ ଯାଇଥିଲା ଡେପୁଟେସନ ଟ୍ରେନିଂପାଇଁ। ତା ପରେ ସେ ହୋଇଚି ପୁଲିସ ହାକିମ-କୋରା-ପୁଟରୁ, ଭବାନିପାଟଣା ସେଇଠୁ, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ -ସେଇଠୁ ମୟୂରଭଞ୍ଜ।

'ଓଡ଼ିଶା ଗେଜେଟ' ହେଡ଼ିଂ ଲେଖି ତା ତଳେ "ଶ୍ରୀ ନାରଣ ଦାସ ବଦଳି ହେଲେ ଅମକ ସ୍ଥାନରୁ ଅମକକୁ" ଇମିତି କେତେଥର

ଲେଖିଚ, କିନ୍ତୁ ଦିନେହେଲେ ବି ଲେଖିଲାବେଳେ, ଏଇ ନାରାୟଣ ଦାସଙ୍କି ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ନାରାୟଣ ଡ଼ାକୁଆ, ତାହା ଭୁଲରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିଲି ।

ନାରାୟଣ କଟକ ବଦଳି ହୋଇ ଆସିଲା-ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ନାନା କଥା ଶୁଣିଲି । କିଏ କହିଲା, ନିହାତି ଗ୍ରେଉଟା । ଲାଂଚୁଆଟା । କେହି କେହି କହିଲେ କଡ଼ା ଅଫିସର । ମୁଁ ତା ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୁହାଳିଆ ଭାବରେ ଏହି କାହାବାବ ଲାଙ୍କ ସହିତ ଯାଲଧରେ ।

ସେ ଯେଉଁଦିନ କଟକକୁ ଆସିଲା ସେଇଦିନ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଘରେ ଦେଖିଲି, ଆମ ଘରେ ତାଲାବନ୍ଧ । ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲି, କିଏ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ ମଟରରେ, ଆମ ପିଲାପିଲିଙ୍କୁ ଧରି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଘରକୁ ।

ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଯାଉଥିଲି, ଜଣେ ପୁଲିସ କନ୍‌ଷ୍ଟେବଲ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଏସ୍.ପିଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ।

ପୁଲିସ ହାକିମ ନାରାୟଣ ଦାସଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣରେ । କିଛି ଖରାପ ନଥିଲେ ପୁଲିସ ଡ଼ାକରା ମିଳେନା । ପୁଲିସ ହାକିମଙ୍କ ଘରୁ ଡ଼ାକରା ଯେତେବେଳେ ଆସିଚି, ମନେ ମନେ ଭାବିଲି, ଗୋଟାଏ ଅତି ବଡ଼ ଦୋଷ କରି ପକେଇଚି ନିଚେତ......

ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଦେଖିଲି ଜଣେ ତରୁଣୀ । ଦୂରରୁ ଦେଖି ପରିଚିତ ମନେହେଲା, ପାଖକୁ ଉଠିଲେ, ୪ଣ୍ଡିଆଣ, ୫୧ଆଣ ବୋଲି । ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିବାମାତ୍ରେ ସେଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି କହିଲେ,

ତୁମେ ଚାହିଁ ପାରିବନି, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ତୁମକୁ ଚାହେଁ, ତୁମେ ମୋର ଈଶ୍ୱର; ମୁଁ ତୁମ ଭଜନ।

ଭଜନ ? ମନେ ମନେ ଭାବିଲି, କୋଉ ଲେଖାରେ ? ମୁଁ ତ ଆମ ଘରେ ସବୁଠୁ ବଡ଼। ମୋଠୁ ବଡ଼ ଯଦି କେହି ଥାଆନ୍ତି, ହୁଏତ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ—

ଦେଖିଲି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଭାରି ମୁଖରା। ମୁଁ କୌଣସି କଥା ନ କହୁଣୁ ପଥର ଫଟିଲାଭଳି ପଦର କୋଡ଼ିଏଟା ବାକ୍ୟ···

ତଥାକଥିତ ଭଜନ ମୋ ହାତକୁ ଧରି ଟିକେ ନେଇଗଲେ ଭିତରକୁ ଯେଉଁଠି ନାରଣ ବସିଥିଲା।

ମୁଁ ନାରଣକୁ ଦେଖିଲି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚର ଏକ ଅଭିନେତାଭଳି। ଅତି ଖୁସିରେ ତାକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ପକେଇଥିଲି ସେଦିନ। ପରେ ପରେ ନାରଣ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୁଆ ହୋଇଥିବା ଗୋଟାଏ ଜିନିଷ ଉପରକୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖେଇ ଚୁପ ରହିଯାଇଥିଲା—

ମୁଁ ଦେଖିଲି ଗୋଟ ଏ ଟେବୁଲରେ ଗୋଟାଏ କଳ କଣ୍ଢେ-ସେଇ ଦିନର ପଇସା ଯାଇଛି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା।

ସ୍ତ୍ରୀ ଦାମ କେତେ ଜାଣୁଛ କେବଳ ନାରଣ ମତେ କହୁ କହୁ ଭଜନ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ଘର ଭିତରେ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି କଳ କଣ୍ଢେଇ କଥା ଭୁଲିଯାଇ ନାରଣକୁ ପଚାରିଲି କଳ କଣ୍ଢେଇର ଦାମ ତ ଯାହା ହୋଇଥିବ, ଏଇ କଳ କଣ୍ଢେଇଟିକୁ କେତେ ଦାମ ଦେଇ କିଣିଛୁ, କହିପାରିବୁ ?

ସେତେବେଳକୁ ଭଜନଙ୍କ ନାକପୁଡ଼ାକୁ ଯାହା ଦେଖିବ। ଏକାବେଳକେ·· ···।

ନାରଣ କନ୍ଥୁ ହସି ହସି ନାଙ୍କେଦମ ।

ଠିକ ଏଇ ସମୟକୁ ଆମ ଘରଣୀଙ୍କ କଣ୍ଠ ଶୁଭିଲା ଭିତରୁ— ନାମା ନାମା କହି ଡ଼ାକ ଡ଼ାକ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସୁଥିଲେ ସେ ।

ଏ ଘଉଜ ଭୂମର ନାମା—କମିତ ହେଲେ ବୋଲି ପଚ୍ଛରିବାରେ ଆମ ଘରଣୀ କହିଲେ—"ସିପ୍ରାନାମା ମୋର ନିଜ କକେଇ ଝିଅ ଭଉଣୀ" ।

ଏତେବେଳେ ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା-ହ୍ୱାଇଟ ଅୟଲ ଖାଲି ତେଲବ୍ରିରେ ମିଶି ଯାଇପାରେ କନ୍ତୁ ଦେଖିଲି- ଖାଣ୍ଟି ଘିଅରେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ମିଶିଯାଇ ପାରୁଚି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ।

—*—

ମୁଁ
ତାଙ୍କୁ
ଡାକେ ଆରତି ନାନୀ

ସମସ୍ତେ ଡାକନ୍ତି ଆରତି ଦିଦି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଡାକେ ଆରତି ନାନୀ । ଚୀନାବାଳିକାଙ୍କ ଭଳି ନିହାତି ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୁଇଟି ଚପିଲା ଚପିଲା ପାଦ । ପିଲାଙ୍କ ଜ୍ୟାମିତି ବାକ୍ସର ସେ ଯେଉଁ ଛୋଟ ସ୍କେଲ ସେଇଥିରେ ମାପିଲେ ଚାରିଇଞ୍ଚ ଚାରିଗିରା ହେବ । ଖର୍ବ କାୟ । ଛୋଟ ଜିଭଟିଏ । କଣକୁ 'କନ୍' କହେ, ଆପଣକୁ 'ଆପନ୍, ଲକୁ ଲ' ଏମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଖନେଇ ଖନେଇ କଥା । ବୟସ ନିଶ୍ଚୟ ପଚିଶକ ଛବିଶ୍ ।

ଥରେ ଥରେ ପଚାରେ ଆରତି ନାନୀ ଜୀବନଟା କଣ ଏମିତି ଏମିତି କଟିଯିବ ?

କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ତାର ଚଷମା ଯୋଡ଼ା ଆଖିଦ'ଟାରୁ ଦି ଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼େଇ ଦିଏ । ମୁଁ ଅଥବା ସେ ଲୁହ ଟୋପା ଦିଟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିବି ଏଇ ଆଶଙ୍କାରେ ସେ କଥାକୁ ବାଁରେଇ କହେ, ଚାରିଦିନ ହେଲା ଖରାପ ଥଣ୍ଡା ଲାଗିଛି । ସେଇଥି ପାଇଁ ଏ ଲୁହ ।

ମୁଁ ଡାକ୍ତର ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ ଇଏ ସାଇନୋ ସାଇଟିକ୍‌ସର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । କିମ୍ବା ଥଣ୍ଡାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନୁହେଁ । ଅଜାଣତରେ କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସ୍ମୃତି ଏଇ ଆଖି ଦେଇ ମଝିରେ ମଝିରେ ଝରେ ।

ଆଉଣି ନାନା ଭାବେ ମୁଁ କିଛି ଜାଣି ପାରେନା ।

ସେ କଥେ-ଭାଇ ଆଉ କଣ କହିବ ? ଦୁଇ ଭଉଣୀ, ବୁଢ଼ୀମା ସେମାନଙ୍କୁ ପୋଷିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ତେଣୁ ଘରସଂସାରର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଦେଖି ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ସ୍ୱପ୍ନ ମଉଳି ଯାଏ ।

ଏଇ ସ୍ୱପ୍ନଟା ବଡ଼ ବିଚିତ୍ରତମ, ଜୀବନ୍ତ ଓ ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇ ଆସେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଅତି ଆଦରରେ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ଭଳି ମତେ କୋଡ଼ରେ ଧରି ଶୁଏ । ତାର ତନୁର ତନିମାରେ ଏକ ତରୁଣ ଜୀବନର ଦ୍ୟୁତି । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିର ଅର୍ଦ୍ଧ-ଯାମରେ ତା ଘରପାଖ ନିମ୍ବ ଗଛଟିକୁ ଚାହେଁ । ଏଇ ଗଛଟା ତାକୁ ଦେଖାଯାଏ ଗୋଟାଏ ଝାଙ୍କଳା ପିଜୁଳି ଗଛ ଭଳି ।

× × × ×

ସେତେବେଳର ମନେ ପଡ଼େ ୧୯୪୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ । ବିନା ରେଶନ କାର୍ଡ଼ରେ କିଛି ମିଳେନା । ଚିନି, ଗହମ, ମଇଦା, ସୁଜି ଏଇଭଳି କେତେ ଜିନିଷ ଉପରେ କଡ଼ା କଂଟ୍ରୋଲ ଥାଏ । ପରମିଟ୍ ପାଇଁ ଲୋକେ ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସରେ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି । ସକାଳ ନ'ଟାରୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅଟା ଯାଏ ଏଇ ଧାଡ଼ି ଲାଗିଥାଏ । ପରମିଟ୍ ଦେଲା ବାଲା, ପରମିଟ୍ ଦିଆ ବନ୍ଦ କହିଲା ମାତ୍ରେ ଲୋକେ ନିରାଶରେ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଚିନି ଅଭାବରେ ଚାହା ପିଆ ବନ୍ଦ ହୁଏ । ଘରକୁ କିଏ ଅତିଥି ଆସିଲେ ମଣିଷ ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼େ । ଆଜି କେହିଁ ତାର ଅବସ୍ଥା କଣ ଜାଣେନା । ଏଇଥିଲା ସେତେବେଳକାର ପୃଥ୍ୱୀର ଅବସ୍ଥା । ମୁଁ ଜନବନ୍ଧୁ ଏ ଅବସ୍ଥାର କେବେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନ ଥିଲି । ଚିନି କିଣି ଘରେ ରଖିଥାଇ କରି ନିଜେ ପିଇ

ବା ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କୁ ପିଆଇବାର ସଉକ ନ ଥିଲା । ସମ୍ବଳ ବି ନ ଥିଲା । ଯା' ତା' ଘରେ ଅଭ୍ୟାଗତ ଖାଇବା ଥିଲା ମୋର ଅବସ୍ଥା ଜନିତ ସଉକ । କିନ୍ତୁ ଏ କଂଟ୍ରୋଲ ପରମିଟ୍ ଭିତରୁ ଦିନେ ଯେ ଆରଣ୍ୟ-ନାମା ସଦୃଶ ମୋର ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିବ, ଏ ଚିନ୍ତା ସୁଦ୍ଧା କରି ନ ଥିଲି । ମୋର ବନ୍ଧୁ ଶିବଶଙ୍କର ଥାଏ ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସ ପରମିଟ୍ ବିଭାଗର କିରାଣି । ଏକାଠି ପିଲାଦିନୁ ପଢ଼ୁଥିଲୁ । ମୋର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ଥରେ ସେ ମତେ କହିଲା, କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ଯଦି ତତେ କରି ପାରନ୍ତି, ତା ହେଲେ ମନରୁ ଗୋଟାଏ ଅବଶୋଷ ମେଣ୍ଟି ଯାଆନ୍ତା ।

ଶିବଶଙ୍କର ସକାଳେ କଲେଜକୁ ଆସେ । ଠିକ୍ ସାଢ଼େ ଦଶଟା ହେଲେ ପ୍ରକ୍ସି ଦାସ୍ତିଙ୍କ ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ ଅଫିସକୁ ।

ମତେ ଶିବଶଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର କାତରତା ଦେଖି ଦିନେ ତାକୁ କହିଥିଲି ଶିବୁ ତୋର କୌଣସି ଅର୍ଥ ବୁଝେନି । ମାସକୁ ଚିନି, ମଇଦା ଇତ୍ୟାଦିର ତିନି ଚାରିଟି ପରମିଟ୍ ଯଦି ଦେଇ ପାରନ୍ତୁ, ତା ହେଲେ ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କଲୁ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ।

ଶିବୁ ହସିଦିଏ । କହେ, ଏଇଟା ଗୋଟେ କଥା । ପରମିଟ୍‌ର କିରାଣି । ଦିନକୁ ଶହ ଶହ ପରମିଟ୍ ଇସୁ କରିବା ମୋର କାମ । ତୁ ଯେମିତି ଚିନି—ପରମିଟ୍ ନେଇ ପଇସା ସଂଗ୍ରହ କରିବା ତୋ ଦେଇ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଆମକୁ ହାତ କରି ପରମିଟ୍ ଓ ବ୍ଲାକ୍‌ମାର୍କେଟରେ ବେଶ୍ ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । ଏପରିକି କୋଠା ବାଡ଼ି କରିବା ଆମେ ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଛୁ । କିନ୍ତୁ ତୁ ପରମିଟ୍ ନେଲେ କଣ କରିବୁ ?

ଲଫଙ୍ଗାଙ୍କ ଭଳି ଶିବୁକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି ମୋହବ୍ବତ୍ କରିବି ।

ଶିବୁ ଏକାଡ ବଖେଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୋର ସର୍ବାଙ୍ଗଟାକୁ ଗ୍ରହି କହିଲା, ତୁ ଆଉ ମୋହବ୍ବତ୍ ! ଧେତ୍ତେରି ! ଦେଢ଼ ବର୍ଷ ଗ୍ରହକନ ମଧ୍ୟରେ ହିସାବ କଲେ ଦଶ ହଜାରରୁ କମ୍ ପରିମିଟ୍ କାଟି ନ ଥିବି । କାହିଁ ଦିନେ ତ କାହା ସାଙ୍ଗରେ ମୋହବ୍ବତ୍ ହେଲାନି । ସବୁ ବୁଢ଼ୀ ଧୋକଡ଼ ଗୁଡ଼ାକ । କାହା ବୟସ ପଚାଶ, କାହା ବୟସ ଷାଠିଏ ସତୁରୀ । ଗଳିତ ଚର୍ମ ପଳିତ କେଶ । କରଧୃତ କଂପିତ ଶୋଭିତ ଦଣ୍ଡ । ଏଇମାନଙ୍କ ସା ୍ରେ ତୋର ମୋହବ୍ବତ୍ !

ଶିବୁକୁ କିଛି ନ କହି ଖାଲି କହେ ତୁ ଦେନା ! ଦେଖେଇ ଦେବି ପରମିଟ୍ ହାବି ମୁଁ କା ସହିତ ମୋହବ୍ବତ୍ କରିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ ।

ଶିବୁ ଜାଣେନା ! ଶିବୁ ଦେଖେନା । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଜାଣେ, ଦେଖେ । କାମଧାମ ସରି ମୁଁ ଶିବୁ ଅଫିସରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ହାଜର ହୁଏ ଠିକ୍ ସାଢ଼େ ତିନଟାରେ । ଶିବୁର ଚଉକି ପାଖରେ ଚଉକି ଟେକେଇ ବସେ । ଶିବୁ ମୁହଁରେ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଶୁଣେ, ଗ୍ରଳିଶ ସେର ! ଅସମ୍ଭବ ! କୋଡ଼ିଏ ସେର ! ଇମ୍ପସିବଲ୍ । ଅତି ବେଶୀରେ ଅଢ଼େଇ ସେର । ତାଠୁ ଛଟାଙ୍କିଏ ଦେଇ ପାରିବିନି । ନେଲେ ନିଅ ନହେଲେ ଗ୍ରଲିଯାଅ । ଏଇଥିରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଖୁସି । କେହି କେହି ନିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେକ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ କରି ଫେରି ଯାଆନ୍ତି ।

ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ମୁହଁରେ ତା ଥୈ···ଥୈ, ତା ତେରେକଟା ଥୈ ବୋଲ୍ ଡାକିଲା ଭଳି ଶିବୁ ସବୁଦିନ ତା ଆଗରେ ଦଣ୍ଡବତ୍

ଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ ଅର୍ଡରରେ କରପଷଯୋଡ଼ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକ ଗୁଡ଼ଙ୍କ ପାଖରେ—ଅସମ୍ଭବ—ଅସମ୍ଭବ, ଆଜନାହିଁ' କାଲିକ, ଦଶସେର ନୂହେଁ ପାଏ—ଇମିତି ଗୁଡ଼ାଏ ଅଭ୍ୟାସଗତ ବୋଲ୍ ଡାକେ । ମୁଁ କେବଳ ତା ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ମୂକଙ୍କ ଭଳି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ପଟେମିଣ୍ଟ ଭିକାରୀମାନେ ତାକୁ ପାନ ସିଗାରେଟ୍ ଆଣି ଯାଚନ୍ତି—ଶିବୁ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବରେ ବିନା ଆପତ୍ତିରେ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ବେଶ୍ ଆରାମରେ ନିଃଶେଷ କରିଦିଏ । କାମର ଚାପରେ ମୋଭଳି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନା । ମଝି ମଝିରେ କେବଳ ଶିବୁକୁ ମନେ ପକେଇ ଦିଏ—ଆରେ ଶିବୁ ମୁଁ ଏଠି ଅଛୁ । ମୋ କଥା ଟିକିଏ ବୁଝୁ । ହଁ ବୁଝୁଛି–କହି ସେ ପୁଣି କାମରେ ଲାଗିଯାଏ ।

ସେ ଦିନ କିନ୍ତୁ ଶିବୁର କାମ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦହୋଇ ଆସିଲା —ହାତର କଲମ ଚ ଚାଲିଲା ନା ।

ଶିବୁକୁ ଟିକିଏ ଚମ୍ପଟି ଦେଇ ଆଖିରେ ଇମିତି ଗୋଟାଏ ଠାର ଦେଲା—ସେଇଁଥିରେ ତାର ଦୃଷ୍ଟି ଠିକ ଶର ବିନ୍ଧିଲା ଭଳି ଯାଇ ପଡ଼ିଲା ସେଇ ଝାଂକା ବରଗଛ ମୂଳ ତଳକୁ ।

ବରଗଛ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଆରତିନାଗ । ଧାଡ଼ିର ଠିକ୍ ଶେଷରେ । ପଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ାକ ଆପତ୍ତି କଲେ—ବାବୁ କଲମ ଚଳାଅ ଠାକୁରଙ୍କ ଧୂପ ବଢ଼ି ଗିଲଣି ।

ଶିବୁର କଲମ ଚାଲେ । ବ୍ୟସ୍ତତା ବଢ଼େ । ଧାଡ଼ିଟା ଶୀଘ୍ର ଛିଣ୍ଡି ଯାଉନ୍ତା କି । ବାଟରେ ଏତେ ଲୋକ ! କେତେବେଳେ ସରିବ । ତରବରରେ ଯଦି ସେ କିଛି ଭୁଲିଯାଏ ସବୁ ଗଲା ।

ଏତେଦିନେ ଏହି ନିତାନ୍ତ ନୀରସ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଏଭଳି ଏକ ଆଚମ୍ବିତ ଅନୁଚିନ୍ତା ବାଳକ। ଇତିହାସରେ ପ୍ରଥମ।

ସେ ଦିନ ଶିବୁ କଲମ ଛାଡ଼ି ଧର୍ମଘଟ କରି ଏତେ ସମସ୍ତ ତାକେଇ ରହିବାରେ କିଛି ଲାଭ ପାଇଲା ନାହିଁ। ତାର କଲମ ଛଡ଼ା ଧର୍ମଘଟ ପରେ ପରେ ଇମିତ ପାଟିତୁଣ୍ଡ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ଯେ ଶେଷରେ ଡ଼କରା ଆସିଲା ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କଠାରୁ। ଶିବୁ ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ଅଫିସକୁ ଯାଇ ଓଠେ ଗାଳି ଶୁଣି ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସେ ବାଳକାଟି ସେ ଧାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥାଏ। ଶିବୁ ପୁଣି ଆସି ଚାହିଁଥିଲା ଧାଡ଼ିଟିକୁ—ନୈରାଶ୍ୟରେ ଭାଜି ପଡ଼ିଥିଲା ତାର ଉଜୁଡ଼ା ହୃଦପୃଷ୍ଠା।

ଅଫିସ ଛୁଟି ହେଲା, ମୁଁ ସେମିତି ବସି ରହିଥାଏ ତା ପାଖରେ। ଶିବୁ ଫିଙ୍ଗି ନିଶ୍ୱାସଟାଏ ଟାଣି ମତେ ବଡ଼ ବିକଳ ଭାବରେ ଅନେଇଁ କହିଲା—ଭାଇ—ଆଉ ଦିଣ୍ଡେ ହେଲେ ରହିଥାଆନ୍ତା......।

ପଚାରିଲି, ଆଚ୍ଛା ରହିଥିଲେ କ'ଣ କରିଥାଆନ୍ତୁ—

—କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ ଶିବୁ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପରେ ପରେ ତାକୁ କହିଥିଲି—ଯଦି ଖଣ୍ଡିଏ ପରମିଟ୍ ଦେଇପାରିବୁ, ତାହାହେଲେ ମୋହିବଲ୍ଲକୁ ତୋର ପାଖରେ ହାଜର କରେଇ ଦେଇ ପାରିବି, ଯେତେବେଳେ ଚାହିଁବୁ ସେତେବେଳେ।

—ଆଚ୍ଛା ତାକୁ ହାଜର କରିପାରିବୁ ?

—ତାକୁ କ'ଣ ତାଉନ ଦରଗ୍ଡାକୁ ଆଣି ଚୋର ଘରେ ଛୁଡ ଦେଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ହାଜର ହେଲେ ଚୋର କ ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ କହିଲୁ ?

—ଏହାର ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରିଲନ ଶିବୁ । ମୁଁ ଜାଣେ ଶିବୁଟା ଝିଅ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିଲେ କମିତ ଅଡରଛୁଆ ହୋଇ ଉଠେ; କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଝିଅଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ତାକୁ ହାଜର କରେଇ ଦେଲେ, ଶିବୁର ଦେହ ଗୋଟାକ ଯାକ ଏକାବେଳକେ ଥଣ୍ଡା ପାଲଟି ଯାଏ ।

ଅପେଷ ନୁଟି ହେଲା, ଦୁହେଁ ବୁଲିଗଲୁ ।

\+ \+ \+ \+

ସେଇ ପାକୋଇ ବୁଢ଼ୀଟା କଥା ମନେପଡ଼ିଲେ ମୋ ମନରେ କାହିଁକ କେଜାଣି କମିତ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବ ଉଦ୍ରେକ ହୁଏ ।

ପୁରୀର ଠିକ୍ ଅର୍ମସ୍ତ୍ରଙ୍କ ରୋଡ଼ ମଝିରେ ଏହି ବୁଢ଼ୀର ଘର । ପୁଅମାନେ ରୁହନ୍ତି କଲିକତାରେ । ସେଠ ତାଙ୍କର ହୋମିଓପାଥିକ ଔଷଧ ତିଆରି କାରଖାନା । ଚକା ଡୋଳାଙ୍କ ଚରଣାମୃତ ସେବନ ଲାଗି ବୁଢ଼ୀ ଏହି ପୁରୀ ଧାମରେହିଁ ପଡ଼ିରହିଥାଏ । ମଝି ମଝିରେ ପୁଅ ବୋହୂ ନାତି ନାତୁଣୀ ଆସନ୍ତି । ବର୍ଷକପାଇଁ ପାଇଁ ବୁଢ଼ୀର ଯାହା ଦରକାର ଠିକ୍ ଠାକ୍ କରି ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀର କଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ଘର ହତା ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରେ ପିଲାପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ରହେ ସମେଯ୍ୟା । ଭଂଗା ଭଂଗା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ତା ଭାଣ୍ଡନ୍ତି ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଆ ନ ଆସିଲେ ବୁଢ଼ୀ କଣ୍ଠ ପକାଏ । ସେତକ ବି ଅଡ଼ୁଷ୍ଟ । କିଂତୁ ଡ୍ରୁସ୍ୱରରେ କେବଳ ମୋ ନାଁ ଧରି ମନେ ଡ଼ାକିପାରେ ।

ମୋର ଏହି ବୁଢ଼ୀ ସହିତ ପରିଚୟ ହୁଏ—ଏହି ସମେସ୍ତା ଜରିଆରେ ।

ମୁଁ କଲେଜକୁ ଗଲାବେଳେ ଏହି ଘରଟାକୁ ଅନାଏଁ । ଅନେଇଁବାର କାରଣ ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ—ଖୋଲା ଖୋଲା କହିବାକୁ ଗଲେ ହୁଏତ ସ୍ତା ଭିତରେ କେହି ସୁନ୍ଦରୀ ଝିଅ ଥିବେ ପରା । କ୍ଷଣିକ ପଲକର ନିଶା କଲେଜ ଟୁଆଙ୍କୁ ଯେପରି ଘାରେ ଆଉ କାହାରିକି ସେପରି ଘାରେନି ।

ସେଦିନ ଗଲାବେଳେ ଗୋଲାପ ଫୁଲଟିଏ ମାଗିବା ବାହାନାରେ ସେ ଘରଟି ଗେଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲି ଯାଇଥିଲି । ସମେସ୍ତାକୁ ମାଗିବା ମାତ୍ରେ ସେ କହିଲା, ମା ନକହିଲେ ସେ ଦେଇ ପାରିବନି । ତାକୁ କହିଥିଲି, ତୁଯାଇ ମାକୁ ପଚାରି ହଁ କି ନାହିଁ କହୁଛନ୍ତି ବୁଝ ।

ମୁଁ ଗେଟ୍ ପାଖରେ ସିମିନ୍ତ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ସମେସ୍ତା ଭିତରକୁ ଗଲା । ସେ କ'ଣ କହିଲା କେଜାଣି ବୁଢ଼ୀ ଖାଇବା ଘର-ଥାଳୀ ଛାଡ଼ି ଧାଇଁ ଆସିଲା ଗେଟ୍ ପାଖକୁ । ମତେ ଦେଖି ତା ପ୍ରାଣ ଆନନ୍ଦରେ ବହ୍‌ଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । "ବାପା ତୁଇ ଆସିଚୁ" କହି ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେଇ ଗଲା ଭିତରକୁ । ଘରଖିଆ ସେତକରେ ରହିଲା । ମତେ ତାଙ୍କର ବୈଠକ ଘରେ ବସେଇ ଦେଇ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା ବୁଲୁ ଆଲୋ । ବୁଲୁ ବାପୁଣିଟା ଆ'ମ କିଏ ଆସିଚି ଦେଖ ?

ମୋ ପ୍ରତି ବୁଢ଼ୀର ଆଦର ଦେଖି ସମେସ୍ତା ଏକାବେଳକେ କାବା ! ସେ ଭାବିଲା କେଉଁଠି ଭୁଲ କଲିମ । ଏ ଠୋକାଠା ବୁଢ଼ୀର

ଜୁଆଇଁ ପୁଅ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ କ'ଣ ଭୁଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ! ଗୁର ଗୋଟାଏ ଫୁଲ ଏତେ ନେତୃତ୍ୱ ହୋଇ ଟୋକାଟା ମାଗିଲା । ଦେଲି ନା । ଏଇ ଟୋକାଟାର ଦାନକୁ ପନ୍ଦର ଥର ଏଇ ଗେଟ୍ ପାଖକୁ ଆସେ । ମୁଁ ଏ ଘରର ଜୁଆଇଁ ପୁଅ ବୋଲି କହିଦେଇଥିଲେ କ'ଣ ତା'ର ମହତ ଚାଲି ଯାଇଥାନ୍ତା । ସମେସ୍ତା ପୁଣି ଭାବିଲା । ଭୁଲ ମୋର କାହିଁକି ହେବ । ଭୁଲ ତାର, ସେଇ ଟୋକାଟାର । ଜୁଆଇଁ ହେଲେ କ'ଣ ହେବ ଭାରି ବଦମାସଟା । ଫୁଲ ଦେଇନ ଠିକ୍ କରିଚି । ଦାନକୁ ବାଲ୍ଟି ବାଲ୍ଟି ପାଣି ଦେଇ ଫୁଲ ଫୁଟେଇଚି କଣ ମୋଫତ ହୋଇଚି । ଫୁଲ ନେଇ କାନରେ ଖୋସିବ । ଫେସନ ଦେଖେଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଲଙ୍ଗର ମଙ୍ଗର ହେବ । ମୁଁ ଠିକ୍ କରିବି । କାଇଁ, ଆମର ବୁଲୁ ମାଆଙ୍କର ଜୁଡ଼ା ନାହିଁ । ଥାଳ ପିରିକା ଏତେ ବଡ଼ ଜୁଡ଼ା । ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଧାଡ଼ିକ ଧାଡ଼ି ଖୋସି ଯେତେବେଳେ ସେ ଚାଲନ୍ତିନା..............

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳକୁ ବୁଢ଼ି ପାଟିକଲା ଆରେ ରମା । ବଗିଚାରେ ଯେତେକ ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଅଛି, ସବୁତକ ଆଣି ଫୁଲ-ଦାନିରେ ଖଞ୍ଜିଦେ ।

ସମେସ୍ତା ମୁହିଁକୁ ଛୁଆଡ଼ ଫୁଲତକ ଛଡ଼େଇ ନେଇ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଏ ତ, ରମା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ବୁଲୁ ମାଆ ।

ସମେସ୍ତାର ସାହସ ହେଲାନାହିଁ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ । ବୁଲୁ ଡାକିଲା । ଆରେ ସମେସ୍ତା ଉଠୁଚୁ କାହିଁକି ? ସେ ପଦ୍ମ ଆମର......

ମୁଁ ସିମିତ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାଏ । ବୁଲୁ କେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଯାଏ କେତେବେଳେ ଭିତରେ ପଶିଯାଏ । କେତେବେଳେ

କ'ଣ କହୁଛ ମତେ କହ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ ସବୁବେଳେ ମନେ କରେ ବୁଲୁ ମୋର ପାଖରେ ବସିଛ । ଅନ୍ତ ପାଖରେ ଏକାବେଳକେ ଲଗା ଲଗି ହୋଇ ବସିଛ ।

ହଠାତ୍ ମୋର ମୁହଁ ଘଞ୍ଚିଗଲା । ବୁଲୁ କହିଲା ମାଷ୍ଟ୍ରେ ! କିଛୁ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି ଯେ ।

ଆଗକୁ ଦେଖିଲି ଠିକ୍ ମୋର ଚେୟାର ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ । ସଫା ସୁତୁରା ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ କ୍ଲଥ । କେତୋଟି ପ୍ଲେଟରେ ଦୁଇଟି ରସଗୋଲା । ସାତ ଆଠଖଣ୍ଡ ବିସ୍କୁଟ, କପେ କଫି ।

ଖାଇବାକୁ ମନା କଲି ।
କ'ଣ ଲାଜ ମାଡୁଛି ?
ନାଁ ତ ।
ତେବେ ।
ଏଇକ୍ଷଣି ଖାଇକରି ଆସିଛି ।
ଘଡ଼ିକି ଦେଖିଲି ! ହସିଦେଲା ।
ନାଇଁ ମୋର ଖାଇବା ଟାଇମ୍ ଏଇଟା ।
ଖାଇବା ଟାଇମ ? ମେସରେ ଖାଅନା ଘରେ ?
ଘର ନାଇଁ କି ମେସ୍ ନାଇଁ ।
ତେବେ କ'ଣ ମଠରେ ?
ହଁ ସିମିଳି ଗୋଟାଏ କିଛି ।
ସିମିଳି ବୋଇଲେ ?

ସିମିଳି ବୁଲି ବୁଲି ଫଳ ମାଗେ । ସିମିଳି ବୁଲି ବୁଲି ସ୍ୱାମୀ ଘରେ ଖାଏ । ତେବେ ଆମ ଘରଟା ସ୍ୱାମୀର ନା ତାର ?

ହାବୁଗଲା । ବୁଲୁ ହସଇ ଦେଲା । ସେତେବେଳକୁ ବୁଲୁ ହାତଟା ରସଗୋଲା ସହିତ ଠିକ୍ ମୋର ତୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଏ । ମୁଁ ନାଚାର ହୋଇ ପାଟିକୁ ଆଁ କରି ଦେଲି । ସେ ଖୁଆଇ ଦେଇ କହିଲା ଏଥର ସୁନାପୁଅ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପ୍ଲେଟ ଗୁଡ଼କ ପୋଛି ନେଇ ଗଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ରମେଶ୍ୱାର ପ୍ରାଣରେ କି ନିଶା ଲାଗି ଯାଇଛି କେଜାଣି, ଘର ଗୋଟିକ ଯାକ ଫୁଲରେ ମଣ୍ଡି ଦେଇ ଦେଲା । ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲା, ବୁଲୁ ମ , ଆଜି ଆଣିବ ?

କ'ଣ କରେ ?

କାଇଁକି ରସଗୋଲା ।

ପାଗଳା ।

ବୁଲୁକୁ ପଚାରିଲି ? ଏ ସବୁ ରସଗୋଲା ତୁମ ଘରେ ତିଆରି କର ?

— ଆଗେ ତିଆରି କରୁଥିଲୁ । ନେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ହେବାଠୁଁ ଆଉ କରି ହେଉ ନାଇଁ । କାଲି ମାଆ କହିଲା, ସପ୍ଲାଇ ଅଫିସିକୁ ଯାଇ ଯା ପରମିଟ ଖଣ୍ଡେ ନେଇ ଆସିବୁ । ଗଲି, ଧାଡ଼ରେ ଠିଆ ହେଲି । ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ି । ସକାଳ ଦଶରୁ ଠିଆ ହୋଇ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରିଲି । ଏବେ ମର୍ଦ୍ଦଙ୍କ ଭିତରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ଠିଆ ହେଲି ସିନା, ନିଜକୁ ନିଜେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନି । ଅଫିସ ଛୁଟି ହୋଇଗଲା, ପରମିଟ୍ ମିଳିଲା ନି ।

ତାହା ହେଲେ ତୁମେ ?— ହଠାତ୍ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ଗଲା ।

—ଧାଡ଼ିରେ ବୁଥାଟାରେ ଠିଆ ହେଲ, ଭିତରକୁ ଢୁକି ଯାଇଥିଲେ ସହଜରେ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତ ? ଆଚ୍ଛା ତୁମର କେତେ ଜଣ ଦରକାର ?

— କାହିଁ ତୁମେ ଆଣି ଦେଇ ପାରିବ ?

ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସି ଗୋଟିଏ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଦେଇ କହିଲା; ବାପା ତୁ ନଥିଲୁ ବୋଲି ଯା ହଇରାଣ ହେଲିଣି କହିଲେ ନ ସରେ । କାଲି ପରା ଝିଅଟାକୁ ପଠେଇଲି । ଧନଯାକ ଠିଆ ହୋଇ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରି ଆସିଲା । ଚିହ୍ନା ନାହିଁ; ପରିଚୟ ନାହିଁ, ଏ ସହରକୁ ତ ଏକାବେଳକେ ନୂଆ ।

ବୁଲୁ ଏଥର ଜାଣି ପାରିଲା ମୁଁ ସେଇ ପିଲାଟି । ବୁଢ଼ୀ ଯାର କଥା ଧନଗଣ ତାକୁ କହେ ।

× × ×

ତା ଆରଦିନ ଶିବୁ ପାଖକୁ ଯାଇ ବୁଲୁ କଥା କହିଲା । ସେ ସେଦିନ ଛୁଟି ନେଇ ଅଫିସକୁ ଯାଇ ନ ଥାଏ । ଘରେ ଥାଏ । ଘର ନୁହେଁ ତ, ମେସ୍ । ଖଜୁରିଆ ମଠର ଠିକ୍ ପାଖରେ ସେ ଘରଟା । ସାହିଟା ନାଁ ମନେ ପଡ଼ୁନି । ଆଗକୁ ଗୋଟିଏ ବୁଲଘର, ପଛକୁ ଲମ୍ବା ଗୋଟିଏ କୋଠରି । କୋଠା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଲେଟ ବଖରା ଘରେ ଶିବୁ ରହେ । ଘରର ଓସାର ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ହାତ । ଲମ୍ବା ଛଅ ସାତ ଫୁଟରୁ ବେଶି ହେବନି । ଝରକା ନଥାଏ । ଆଗକୁ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାର, ଭଙ୍ଗା କବାଟ । ଏଇ ଘରେ ସପ୍ତାହ ବାରଗର ପରମିଟ୍ ଦାତା କଲେଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ କଳା ଛାତ୍ର ଶିବୁ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶିବଶଙ୍କର ଦାସ ମହାପାତ୍ର ନରେନ୍ଦ୍ର, ସିଂହ ବନ୍ଧୁ । ଶୁଆ ବସା କରନ୍ତି । ଘରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଯୁଜାଏ ଖଣ୍ଡିଆ ବିଡ଼ି ସିଗାରେଟ, ପୋଡ଼ା ଦିଆସିଲି କାଠି । ଆଉ ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଭଙ୍ଗ ଷ୍ଟୋଭଟି ଚଳମ । ସାତ ଆଠଖଣ୍ଡି ବହି

କାନ୍ଥରେ କଣ୍ଟା ପିଟା ହୋଇ ସ୍କେଟରେ ଓହଳା ହୋଇଥାଏ ଦୁଇଟି ସାର୍ଟ, ଖଣ୍ଡିଏ ଫୁଲ ପେଣ୍ଟ, ସାର୍ଟ ଦଖଣ୍ଡି ଭିତରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିରା । ଆଉ ଗେଟିଏ କଣ୍ଟାରେ ଓହଳା ହୋଇଥାଏ ଗୋଟିଏ ସାହେବ ଟୋପି ।

ଶିବୁ କ'ଣ ଖାଏ, କୁଠି କେତେବେଳେ ଜଳଖିଆ କରେ ମୁଁ ଜାଣେନା କି ଦେଖିନାହିଁ । କେବେ ମଧ୍ୟ ପଚାରିନ । ତା ଘରକୁ ମଧ୍ୟ କେବେ ଆସି ନଥିଲି । ଆଜ ନୂଆ କରି ଆସିଛି ।

କିନ୍ତୁ ଶିବୁ ଦରଦ୍ୱାର ଫିଟେଇ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ଏକାବେଳକେ ନିର୍ବାକ୍ । ଦେଖିଲି ଶିବୁ ଶୋଇଛି । ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ । ଏକବାରେ ଲମ୍ବା ଦଣ୍ଡା । ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛି । ମନେ ମନେ ଶିବୁର ଜୀବନ ଜୋଖାକ ମୁଁ କଳ୍ପନା କଲି, ଅଜବ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ଏ ଶିବୁଟା, ଅଦ୍ଭୁତ ତାର ମନ । ଅଚଷ ତାର ଗତି । ଅଭୁକ୍ତ ତାର ଯୌବନ ।

ସହର ଗୋଟାକ ଯାକରେ ଲୋକେ ତାକୁ ଡାକନ୍ତି ପରମିଟ୍ ବାବୁ ! ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ ସିଏ କୁଆଡ଼େ ବହୁତ ପଇସା ଖାଏ । ଲାଞ୍ଚ ନେଇ ନେଇ ସେ କୁଆଡ଼େ କୋଠା କଡ଼େଇଛି । ଜଣେ ଜଣେ କହନ୍ତି ତାର ଦୁଇଟା ସ୍ତ୍ରୀ । ଗାଁରେ ଗୋଟାଏ । ପୁରୀରେ ଗୋଟାଏ ।

ଶିବୁ ଶୋଇଛି । ବୋଧେ ସଞ୍ଜରୁ ଚିଲମ ଟାଣିଥିଲା, ନିଶା ଲାଗି ଯାଇଛି ।

ଗଲା ସୁଦ୍ଧା ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା କାଳ ମୁଁ ଶିବୁକୁ ଖୋଜୁଥିଲି କି ଶିବୁର ଜୀବନଟାକୁ ଖୋଜୁଥିଲି । ବୁଝି ପାରିଲି ନା । ମୁଁ କାହିଁକି ଆସିଛି ସେ କଥା ବି ଭୁଲିଗଲି ।

ଶିବୁକୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଡାକଲେ । ଏ ଶିବୁ ଉଠୁ ବୋଲି କହି ତା ଦେହଟାକୁ ହଲେଇବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ତା ଗୋଡ଼ ତଳେ ଗୋଡ଼କୁ ଯାକିମୁକି ବସି ରହିଥାଏ । ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ଏଇ ଶିବୁକୁ ଦିନେ ଦେଖିଥିଲି ଜେଲ ହାଜତରେ । ମତେ ଦେଖି ସେ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ଦେଇଥିଲା । ବଡ଼ ଲାଜ ଲାଗିଥିଲା ତାକୁ ।

ଦିପହରଟା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ରହୁଥାଏ ପାପୁଡ଼ିଆ ମଠରେ । ଆମର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ସେ କମ୍ପାନୀର ଥାଏ ଓକିଲ । ଅର୍ଥାତ ମୋର କାମଥାଏ ବୁଦ୍ଧି ବତେଇବା ।

ଦିନେ ଶିବୁ ଘର ଭିତରକୁ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ପଶିଆସିଲା, କହିଲା ଭାଇ ବୁଦ୍ଧି ବତା । ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଚି ସେଇଟାକୁ ଭଲ ପାଇବି ।

କେଉଁଟାକୁ କରେ ?

ଆରେ ସେଇଟାକୁ ମ । ସେ ପୋ ଝିଅଟା । ମୁଁ କଣ ତା ନା ଁ ଜାଣିଚି ? ସେଇ ସୁ ଡ଼ାକ୍ତର ଖାନା ପାଖରୁ ଲମ୍ବା ବେଣୀ ପକେଇ ଫୁଲ ଖୋସି ରିକ୍ସାରେ ଗାର୍ଲସ୍କୁଲକୁ ଯାଏ—

ବିନୋଦିନୀ !

ହେଇଥିବ । କହିଲି ପରି ନାଁ ଜାଣିନ । ଖାଲି ତା ରୂପ ଓ ଫେସନକୁ ଜାଣିଚି ।

—ଲଭ୍ ଟା କରିବୁ କମିତ କରିବୁ, କ'ଣ ଉପାୟ ପାଉନୁ ?

ହଁ, ପାଞ୍ଚଟ ସେ । ଅଥବା ଗଡବଡ଼ ହୋଇଯିବ, ଭୁ ଖାଲି ହଁ କରିଦେଲେ ହେଲା ।

ମୁଁ ହଁ କରି ପାରିଲିନି କି ନାହିଁ କରି ପାରିଲିନି ।

ଶିବୁ ତାର ଅଭିଯାନରେ ବାହାରିଲା । ମୁଁ ତାର ପିଛା କଲି । କମ୍ପାନୀର ଅନ୍ୟ ସାତ ଜଣଙ୍କୁ ଏକାଠିକରି ନପୋଲିସ ଲାଇନ ଛକ ପାଖରେ ଜଗି ରହିଲୁ । ଶିବୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ସ୍କୁଲ ସମୟ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଦିନ ପ୍ରାୟ ଦଶଟା । ବିନୋଦିନୀ ରିକ୍ସାରେ ଆସିବା ବାଟରେ ଶିବୁ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ି ରିକ୍ସାକୁ ରଖ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲା । ରିକ୍ସା ରଖିବା ମାତ୍ରେ ନିସଙ୍କୋଚରେ ଚୁପ ଚୁପ ଯାଇ ବସି ପଡ଼ିଲା ବିନୋଦିନୀ ପାଖରେ ।

ଆମେ ଆଶଙ୍କା କରିଥିଲୁ ବିନୋଦିନୀ ପାଟି କରିବ, ନଚେତ୍ କାନ୍ଦି ଉଠିବ । ପୁଲିସ୍ ପୁଲିସ୍ ବୋଲି ହୁରି କରିବ । ଲୋକ ଜମା ହେବେ । ଶିବୁକୁ ପିଟା ପିଟି କରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆସିଥିଲୁ । ଆମର କାମ ଥିଲା ଶିବୁକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା । ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା । କିନ୍ତୁ କିଛି ଘଟିଲା ନା । ମନେ ହେଲା ବିନୋଦିନୀ ଯିମିତି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା ଶିବୁକୁ, ଶିବୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ବହୁତ ଆଗରୁ ।

ରିକ୍ସା ଆମରି ଭିତରେ ଛକ ଡେଇଁ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଚୁ ରିକ୍ସା ସ୍କୁଲ ଆଡ଼କୁ ଗଲାନି । ଗଲା ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଅଡ଼େ ।

ଆମେ ସିମିତ ପିଛା କର ଗୃଲଥାଉ । ଦେଖିଲୁ ବନୋଦମା ହେରକା ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଇଭେଟ ଘରଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ । ସେ ଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ଦୁଇଟି ପିଲା ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ଘର ଭିତରେ ଜଣେ ମାଇପି ଲୋକର ପାଟି ଶୁଭୁଥାଏ । ଆମେ ବହୁ ସମୟ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କଲୁ କେହ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା ଆରଦିନ ଶିବୁକୁ ଦେଖିଲୁ ହାଜତରେ । ବିନୋଦମା ପିଓ୍ୱା ଅଭିଯୋଗରେ ସେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ।

ଗୃରମାସ ଧରି କେସ୍ ଗୃଲିଲା । କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ମୁକ୍ତ ହେଲା ଶିବୁ । ବିନୋଦମା କୋର୍ଟରେ କହିଲା ସେ ତା ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଯାଇଥିଲା ଶିବୁ ସାଥିରେ । ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କୌଣସି ଅଶୋଭନୀୟ କାଣ୍ଡ ସେମାନେ ଘଟାଇ ନାହାଁନ୍ତି ।

× × × ×

ଶିବୁ ପରମିଟ୍ ଦିଏ, ମୁଁ ବୁଲୁ ଘର ପାଇଁ ରେସନ ଆଣେ । ସପ୍ତାହକୁ ଥରେ ବା ଦି ଥର । ଅତି କମ୍‌ରେ ଦଶଟି ଟଙ୍କା । ବୁଲୁ ଘର ସହିତ ମୋର ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହୁଏ ମୋ ମୁହଁଟା ଚୋର ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ନିହାତ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ । ଷ୍ଟେସନର କୁଲିମାନେ ଯେଉଁ ରଂଗର ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧନ୍ତି, ସେଇ ରଂଗର ଗୋଟିଏ ହାପ୍ ପେଣ୍ଟ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଖାକି ହାପ୍‌ଶାର୍ଟ । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଛାଏ ବାଳ । କିଦୁଣୀରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଚର୍ମରୋଗ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକୁ କୁଣ୍ଡାଇଲେ ପ୍ରଥମେ ଆନନ୍ଦ ଲାଗେ, ପରେ ପୋଡ଼େ ।

ସମ୍ଭବତଃ ମୋ ମୁହଁଟାରେ କିଛି ରୋଗ ହୋଇ ନଥିଲା । ଭିତରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ କିବା ଓ ଓଠ ଦୁଇଟି ବେଶ ନିଷ୍ପାପର ଭାବରେ

ପାଳନ କରୁଥିଲେ । ଝିଅ ପିଲମାନେ ସ୍ୱଚ୍ଛାନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତି, କେତୋଟି ମିଠାକଥା । ବୁଲୁ ପ୍ରଥମେ ଦୁଇଟିର ପରିଚୟ ପାଇ ଏକାବେଳକେ ସମ୍ମୁଗ୍ଧ ଓ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ରେଶନ ଦେଇ ସାରିବା ପରେ ବୁଢ଼ୀମା କହନ୍ତି, ବାବା ହିସାବଟା ଦେଲୁନି ଯେ !

ମୁଁ ଘୋର ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ବାର ଟଙ୍କାର ରେଶନ ଆସିଲେ ମତେ ବୁଲୁ କହିଥାଏ, ଆଉ ତିନି ଟଙ୍କା ଭୁମରି, ବୁଢ଼ୀମା ହିସାବ ପଚାରିଲେ, ତିନି ଟଙ୍କା ମତେ ଦେଇ ଦେଇଚି ବୋଲି କହିବ ।

ପ୍ରକୃତରେ ବୁଲୁର ସାହସ ପାଇ ମୁଁ ବଜାରରୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସେ ତିନି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ବୁଲୁର ଆଦେଶକୁ ବେଖାତିର କରି, ବୁଢ଼ୀ ହିସାବ ମାଗିବା କ୍ଷଣି ତିନି ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପାୟ ନଥାଏ । ବୁଢ଼ୀ ମୁହଁକୁ ଚାହେଁ । ଝିଅମାନେ ଉପର ମହଲାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଥିବା ପ୍ରତୀକ୍ଷମାଣା ବୁଲୁ ମୁହଁକୁ ଚାହେଁ । ବୁଲୁ ନାନା ରକମର ମୁଖ ବିକୃତ କରି ଇସାରା କୁହ ତା' କୁହ ବୋଲି ସଙ୍କେତ ଦିଏ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରେନା । ମୋର କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ତା ଦେଖି ବୁଢ଼ୀ ସବୁ କଥା ଜାଣି ପାରେ । ଆଚ୍ଛା କାଲି ଦେଇଦେବୁ କହି ମତେ ବିଦାୟ ଦିଏ ।

ମାଘ ମାସେ ଦି ମାସ ଭିତରେ ବୁଲୁ ମୋ ସହିତ ନିଜକୁ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ କରି ଦେଇଥିଲା । ମୋ ଦେହକୁ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରି ମଧ୍ୟ ସେ ମନେ ମନେ ମୋର ସମଗ୍ର ଶରୀରକୁ ମାପି ଦେଇଥିଲା । ଛାତିର ଚଉଡ଼ା କେତେ, ଗୋଡ଼ରୁ ଅଣ୍ଟା ଯାଏ ଲମ୍ବା କେତେ, ଆଉ ଦର୍ଜିମାନେ ଯାହା ମାପନ୍ତି ସେ ସବୁ ମାପକୁ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ନେଇ

ଥିଲା । ସେଦିନ ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦୋକାନରୁ କେତେକ ଦାମିକିଆ ପୁରୁଷ ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ ଜାମା କିଣୁ ଥିବା ବେଳେ, ମୁଁ ନିରବରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁଥିଲି । ପରେ ତାକୁ କୌତୁହଳରେ ଏ ସବୁ କାହା ପାଇଁ ବୋଲି ପଚାରି ଥିଲି । ସେ ତାର ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟ ପାଇଁ ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା । ଖାଲି ତ ଉତ୍ତର ଦେଇ ନଥିଲା, କହିଥିଲା, ବୟସରେ ମୋଠୁ ଟିକଏ ଛୋଟ । ବର୍ଷେ ହେବ । ବୟସ ଆସି ଅଠର ଖଣ୍ଡେ ହେଲାଣି, ଯେତେ କହିଲେ ହାଫ୍‌ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧା ଛାଡ଼ିଲାନି । ଘରେ ଧନ ସମ୍ପତ ଭର୍ତ୍ତି । ଚାହିଁଲେ ଆକାଶରୁ ଚାନ୍ଦ ଆଣାଯାଇ ପାରନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ତାର ନ ଚାହିଁବାଟା ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟା । ବଡ଼ ଘରର ପିଲା ହେଲେ କ'ଣ ହେବ, ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ସେ ଗୋଟାଏ ବୁଦ୍ଧୁ, ହେଲ୍‌ଷ୍ଟାଏ । ତୁମେ ଯେମିତି ଆମର ରେଶନ ଆଣୁଛ, ସିଏ ବି ଘରର ଯାବତ୍‌ବସ୍ତୁ ସଉଦା ପତ୍ର କରିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ସପ୍ତାହକୁ ତିନୋଟି ଟଙ୍କା ଲାଭ ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ଭାବିଲି, ତାକୁ ଏଣିକି ଟିକେ ସଭ୍ୟ କରେଇ ନେବି । ଏଇ ଜାମାରେ ଫୁଲ୍-ପେଣ୍ଟ, ଆଉ ଏଇ ଜାମାରେ ଶାର୍ଟ । ଦେଖିଲି ଦେଖିଲି ଏ ଜାମାତକ । ତୁମ ଭଳି ତା ଦେହର ରଙ୍ଗ ଟିକେ ତୋଫା । ଲମ୍ବାଚଉଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତୁମଭଳି । ମାନିବନି ?

ସେ ଜାମା ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ସ୍ୱଭାବତଃ ଈର୍ଷା ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ମୋ ମନରେ ଘୃଣା ଜନ୍ମେ । ମାଇପିଏ ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧିଲା ଭଳି ପୁରୁଷ ପଚାଶ ଷାଠିଏ ଟଙ୍କାର ପୋଷାକ ମଣ୍ଡେଇ ହେବାଟା ମସ୍ତବଡ଼ ଏକ ପାପ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ । ବୁଲୁକୁ କହେ ତୁମ ଭାଇ ଯଦି ମୋହନ ମନ ନେଇ ଚଢ଼ି ଉଠି ଥାଆନ୍ତି, ତୁମର ଏ ପୋଷାକ । ସଭ୍ୟତାକୁ କଦାପି ଗ୍ରହଣ କରିବେନି । ଅଚ୍ଛା ବୁଲୁ,

ଏ ସବୁ ଫେରେଇ ଦେଲେ ଦୋକାଣୀ କ'ଣ ନେବନି ?

ବୁଲୁ କହେ, ତୁମ ପାଇଁ ତ ନୁହେଁ, ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ?

× × ×

ବଙ୍ଗାଳୀମାନଙ୍କର ଭାଇ ଫୋଟା ଏକ ବଡ଼ ପର୍ବ । ଭଉଣୀ ମାନେ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ନୂଆଲୁଗା ପିନ୍ଧେଇ ଦଅନ୍ତି । ବରଣ କରି ନଅନ୍ତି ଭାଇ ମାନଙ୍କୁ । ଫୁଲ ଚନ୍ଦନ ଦେଇ ବନ୍ଦାପନା କରନ୍ତି ।

ସେଦିନ ଥିଲା ଭାଇ ଫୋଟା । ବୁଲୁ କହେ ସେ ତାଙ୍କ ଦେଶକୁ ଯିବ । ଭାଇ ଫୋଟା ଦେଇ ଫେରିବ । ସକାଳ ପାହିଲା । ମୁଁ ଦେଖିଲି, ବୁଲୁ ଦେଶକୁ ଯାଇନି । ଛୁଟି ପାଇଛି । କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଆସିଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଗାଡ଼ିରେ ଛୁଟିର କଲିକତା ଯାତ୍ରା ।

ଦେଖିଲି ବୁଲୁ ଆଖିରେ ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ । ଅତି ଗୁରୁତର ଆଘାତ ନ ହେଲେ, ଏଭଳି ଲୁହ ଆଖିରୁ ବାହାରେ ନା । ଦୁଃଖର ଭାରକୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ କରିବା ପାଇଁ, କି କେଉଁଥି ପାଇଁ ଜାଣେନା ମତେ ଦେଖି ହଠାତ୍ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲା ସେ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚଳ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ତା ହାତରେ ଲଟକି ରହିଥିବା ଟେଲିଗ୍ରାମଟି ପଢ଼ିଲି । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ । ବୁଲୁର କୋହ ଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରୁ ମତେ ସେପରି ଶୁଭୁଥିଲା, ହଁ ଆଜି ଭାଇ ଫୋଟା !

ବୁଲୁର ଏ କୋହଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମଶଃ ମୋ ଯୌବନଟା ଶୈଶବ ପାଲଟି ଆସିଲା । ମନେ ମନେ ଜୁଆଇଁ ହେବି, ଆରତକ ନେଇ ବୁଲୁ ପାଖରେ ଭେଟେଇବି—ଏ ସବୁ ନାନା ଅଶୋଭନୀୟ ଚିନ୍ତାର ମନୋଭାବ ନେଇ ମୁଁ ଆସିଥିଲି ଏ ଘରକୁ ।

ଆଜିର ଏଇ କେତୋଟି ଧାର ଲୁହ, ମୋର ମନ ଭିତରର ସେଇ ପାପକୁ ଏକା ବେଳକେ ପୋଛି ପାଛି ନିଃଶେଷ କରି ପକେଇଲା । ମୁଁ ନିଜକୁ ହଜେଇ ଦେଲି ଆରକ୍ତି ନାନୀର ସ୍ନେହ ମମତା ଭିତରେ ।

ଶିବୁକୁ ତା ଆରଦିନ ସବୁକଥା କହିଥିଲି—ତାର ହୃଦୟ ତରଳି ଯାଇଥିଲା । ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ମନରେ କି ବେଦନା ଦିଏ, ସେ ଜାଣେ । ତା ଜୀବନରେ ସେ ଦୁଇଭଉଣୀକି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ହରେଇଚି—ଶେଷରେ ବାପା ମାଙ୍କୁ ହିଁରେଇ ସେ ହୋଇଚି ଜୀବନରେ ଅନାତ୍ମୀୟ, ଏକାକୀ ।

ଆରକ୍ତି ନାନୀର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଶିବୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦି ଦେଇ ମୁଁ ପୁଣିରୁ ଚାଲି ଆସିଲି ମୋ କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରକୁ । ଆରକ୍ତିନାନୀ ସ୍ୱା ଭିତରେ ହେଲ୍‌ଥ ଭିଜିଟର ଟ୍ରେନିଂ ପାସକରି ଚାକିରି କରୁଛି ।

ଆରକ୍ତିନାନୀ ସହିତ ମୋର ଯେତେବେଳେ ଦେଖାହୁଏ, ପଦୁରେ ଶିବୁ କଥା ।

ଶିବୁକୁ ସେ କଉଁଥି ଭଲ ପାଇଥିଲା ଜାଣେନା, କିନ୍ତୁ ଶିବୁ କଥା ମନେପଡ଼ିଲେ ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଖସି ଆସେ । ସେ ପାଖ ଗଛ ପତ୍ରକୁ ଜଳ ଜଳ କରି ଅନାଏ ।

ଏତିକିମାତ୍ର ଶୁଣିଚି ଯେ ଶିବୁକୁ ମୁଁ ଯେଉଁଦିନଠୁ ଆରକ୍ତି ନାନୀର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇ ଯାଇଥିଲି, ସେଇ ଦିନଠୁ ଶିବୁ ବେଡ଼ିଂ ପତ୍ର ବାନ୍ଧି ତାରି ଘରେ ଆସି ରହିଥିଲା । ଆରକ୍ତି ନାନୀ ଓ ଶିବୁ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇ ଉଠିଲେ—ସେ ଘନିଷ୍ଠତା କେତେ ଗଭୀର, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣିନି କି କାହାଠୁ କେବେ ଶୁଣିନି ।

କନ୍ତୁ ଏକଥା ଶୁଣିଛି ଯେ ଶିବୁ ଧବଳ ବାଡ଼ ଆମ୍ବ ପିଜୁଳି ଗଛରୁ ଲଥ କନା ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇ ବେହୋସ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା— ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଏ ମୃତ୍ୟୁର ରହସ୍ୟ କ'ଣ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆରଣ୍ଣାନାନୀକୁ ଯେତେବେଳେ ସିଏ ଶିବୁ କଥା ପଚ୍ଛରେ ସେ ଖାଲି ଗଛ ପଟକୁ ଚାହେଁ—ସେଇଥିରୁ ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବା ଲାଗି ମୁଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି—କନ୍ତୁ ଚେଷ୍ଟା କରି କରି ଯେତେବେଳେ ମୁକ ପାଲଟି ଯାଏ, ସେ ମୋ ଗାଲରେ ସନ୍ତୁଚୁମାଟିଏ ଦେଇ କହେ "ଶୋଇପଡ଼ ରାତି ବେଶୀ ହୋଇଗଲାଣି ।"

ମୁଁ ଆରଣ୍ଣ ନାନୀର କୋଡ଼ରେ ଛୁଆଡ଼ ପିଲାଟି ଭଳି ଶୋଇ-ପଡ଼େ—ମୋତେ ସେ ଜାକନିଏ······

(ମୋବୟସ ଠାରୁ ଆରଣ୍ଣ ନାନୀର ବୟସ ମାସ ବର୍ଷେ ଅଧିକ—ଆଗରୁ କହିଲିଛି ।)

—o—

ଫଳଂ

ଫଳେ

ଫଳାନି

ଜଗାପଣ୍ଡିତେ ମରିଗଲେଣି ।

ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାସନ । ଶହେ ଖଣ୍ଡେ ଘର । ପୂର୍ବ ମୁଣ୍ଡରେ ବେଶ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶସ୍ତ ମଣ୍ଡପ । ପଶ୍ଚିମ ମୁଣ୍ଡରେ ବୁଢ଼ିଠାକୁରାଣୀ ମନ୍ଦିର ଜଗା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଘର ଠିକ୍ ବୁଢ଼ିଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପାଖରେ । ପୂର୍ବମୁଣ୍ଡରୁ ଜଗା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଶ୍ଳୋକ ବୋଲି ଶୁଭିଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ରାତି ସାତ ବାଜିଲା, ପଶ୍ଚିମ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେଇଭଳି ଧ୍ୱନି ଶୁଭିଲେ ଆମେ ଭାବୁ ସକାଳ ହେଲା ।

ବଡ଼ ମଧୁର ସ୍ୱର । ବଡ଼ ପାଟି, ସ୍ୱରଲମ୍ବି ଯାଏ ଠିକ୍ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ସଙ୍ଗୀତ ଭଳି । ପଣ୍ଡିତଙ୍କ କାନରେ କୁଣ୍ଡଳ । କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ସ୍ୱରରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସୁରଂଗ ରାଜାସାହେବ ଏଇ କୁଣ୍ଡଳ ହଳକ ଉପହାର ଦେଇ ଥିଲେ ।

ଜଗା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଗାଁ ବୋଲି ପାଲାବାଲାଏ ଏ ଗାଁକୁ ଆସିବାକୁ ଭାରି ଡରନ୍ତି । ଥରେ କୁଆଡ଼େ ଜଣେ ମହାପଣ୍ଡିତ ଗାୟକ-ରତ୍ନ ଉପାଧି ଧାରୀ ପାଲାବାଲା ସଦଳବଳ ଏ ଗାଁକୁ ଆସି ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଜଗା ପଣ୍ଡିତେ ଝିଅ ଘରକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଗାଡ଼ି ଫେଲ ହୋଇ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ବାର । ମୃଦଙ୍ଗ, ଝାଞ୍ଜ ଧ୍ୱନିରେ ଗାଁ ଗୋଟାକ କଂପି ଉଠୁ-

ଥାଏ । ମଝି ଦାଣ୍ଡରେ ପାଲା । ଜଗାପଣ୍ଡିତେ ଘରକୁ ନ ଯାଇ ବସି ପଡ଼ନ୍ତେ ସେଇଠି । ଗାୟକ-ରତ୍ନଙ୍କ ଶ୍ଳୋକ ବୋଲା ଚାଲିଥାଏ ।

ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ ଦଳେ ଲୋକ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଲେଇ ଗାୟକରତ୍ନଙ୍କ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଆନ୍ତି । ଜଗା ପଣ୍ଡିତେ ପାଟି କରି ଉଠନ୍ତେ 'ଅଶୁଦ୍ଧ' 'ଅଶୁଦ୍ଧ' । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପଦ ବି ଶୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ । ଶେଷରେ ସେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଲେ ଇଏ ଗାୟକ ରତ୍ନଭୂଷଣ ଗୋବର ଗଣେଶଟିଏ । ପାଲା ସେଇଠି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଯାହା ବନ୍ଦନା ନେଇଥିଲେ ସେତିକି । ଗାୟକରତ୍ନ ଓ ତାଙ୍କର ଦଳରଲୋକେ ଗଣ୍ଠିଲି ବାନ୍ଧିଲେ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ।

ପ୍ରକୃତରେ ଜଗା ପଣ୍ଡିତେ ଜଣେ ପଣ୍ଡିତ ନ ଥିଲେ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପଣ୍ଡିତ । ଗାଅ ବୋଇଲେ ଗାଆନ୍ତି, କୁଦ ବୋଇଲେ କୁଦନ୍ତି । ବୁଝାଅ ବୋଇଲେ ବୁଝାଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଆଜି ଅଠର ବର୍ଷ ପରେ କଲ୍ୟାଣୀକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବରେ ମୁଁ ଏହାକୁ ଦେଖିଥିଲି । କଳା ଗାଉନ ପିନ୍ଧି ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲା । ମଞ୍ଚଉପରୁ ଫେରିଲା ବେଳେ କରତାଳି ଧ୍ୱନିରେ କମ୍ପି ଉଠିଥିଲା ସଭା ମଣ୍ଡପ । କଲ୍ୟାଣୀ ଫେରୁଥିଲା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପଦକ ନେଇ । ଏମ୍. ଏ. ସଂସ୍କୃତରେ ସେ ପାଇଥିଲା ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ।

ଜଗା ପଣ୍ଡିତେ ମଲା ବେଳକୁ କଲ୍ୟାଣୀକୁ ହୋଇଥିଲା ଅଠ ନଅ ବର୍ଷ । ମା ଛେଉଣ୍ଡ ସେ । ପିଇସିମାଙ୍କର ଲାଳନ ପାଳନରେ ସେ ବଢ଼ିଥିଲା ପିଲାଟି ଦିନରୁ । ଘର ଅପନା ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ସେତେବେଳେ । ଦେହର ଚାରିଆଡ଼େ କୁଣ୍ଡିଆ କାଛୁ ।

ବାଳ ନୁଖୁରା । ଆମେ ଡାକୁଥିଲୁ ବାଘୁଣୀ ବୋଲି । ବଡ଼ ଘେରରୁ ନନାଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ବାଘୁଣୀ ଉଠି ପଡ଼େ । ନନାଙ୍କ ସାଥିରେ ପାଳି ଧରେ । ବାଘୁଣୀ ଗୀତଟିଏ ଗା ବୋଇଲେ ସେ ଖେନେଇ ଖେନେଇ ଧକେଇ ଧକେଇ ଗାଏ, ତାର ଦବେଟି ଭାଷାରେ 'ବେଶ୍ ଭଲ ଶୁଭେ ଏଇଶ୍ଳୋକଟି ।

ନବ ପଲ୍ଲଶ ପଲ୍ଲଶ ବନଃପୁର
ସ୍ଫୁଟ ପରାଗ ପରାଗତଃ ପଙ୍କଜଂ
ମୃଦୁ ଲତାନ୍ତ ଲତାନ୍ତ ମଲୋକୟଃ
ସ ସୁରଭି ସୁରଭି ସମନୌଭିରୟୈଃ

ଏଇ ଅଠର ବର୍ଷ ଭିତରେ କଲ୍ୟାଣୀକଥା ମୁଁ ସେପରି କେବେ ଭାବି ନଥିଲି । ଆମଗାଁର ପରଂପରା ଅନୁଯାୟୀ, ମୋର ଧାରଣାଥିଲା, ସେ ହୁଏତ କନକ, କାଞ୍ଚନ, କୁମାରୀ ଭଳି ଚଉଦ, ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବୟସରେ ବାହାହୋଇ ସାରିଥିବ । ଏତେବେଳକୁ ତିନ ଚାରିଟି ଛୁଆର ମା ହୋଇ ସାରିଥିବ ।

କିନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣୀର ଜୀବନଟା ଯେ ଏଭଳି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏତେଦୂର ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଇଛି ତା କଳ୍ପନା କରି ହୁଏନା ।

ସେଦିନ ଆମର ଏକ ଘରୋଇ ବୈଠକରେ ଅଧ୍ୟାପକ କୃଷ୍ଣମୋହନ ଯେ ଏଡ଼ି କଲ୍ୟାଣୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏତେକଥା କହିଥିଲେ, ଆଜି ଜାଣି ପାରିଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲି, ଆଚ୍ଛା ଆଜି କାଲି ଝିଅମାନେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ସଂସ୍କୃତ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ କାହିଁକି ?

ସେ ମୋତେ କହିଥିଲେ, ବେଶି ନମ୍ବର ମିଳେ ବୋଲି ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ କିନ୍ତୁ ଏକମତ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲି ।

ସେ ମତେ କଲ୍ୟାଣୀର ଉଦାହରଣ ଦେଇଥିଲା । ଖାଲିତ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ନ ଥିଲା ବଡ଼ ଉଦାର ଭାବରେ ଭାବବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଅନେକ କଥା କହିଥିଲା ।

ଅଧ୍ୟାପକ କୃଷ୍ଣମୋହନ କୁଆଡ଼େ ଥିଲା କଲ୍ୟାଣୀର କଲେଜ ପଢ଼ା ସାଙ୍ଗ । କୃଷ୍ଣମୋହନ ଏଇ ଦି ବର୍ଷ ତଳେ ଇଂରେଜୀରେ ଏମ୍. ଏ ପାସ କରି ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଛନ୍ତି । କଲ୍ୟାଣୀ ଦି ତିନି ବର୍ଷ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଚି ।

ମୁଁ ଠିକ୍ ମାର୍କ କରିଥିଲି, କୃଷ୍ଣମୋହନ ଯେତେବେଳେ କଲ୍ୟାଣୀ କଥା କହୁଥିଲା ତା ଦେହର ଭିତରେ କଉଲ ତରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବ ଜାଣେନା, କିନ୍ତୁ ବାହାରେ ଖୁବ ତରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା—ସେ ତରଙ୍ଗ ନଦୀର ଛୋଟ ଛୋଟ ତରଙ୍ଗଭଳି ନୁହେଁ, ପ୍ରୁରାପୁରି ସମୁଦ୍ରର ତରଙ୍ଗ । ସେ ହାତଦିଟାକୁ ପ୍ରସାରି ଦେଉଥିଲା, ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ଉଥିଲା । ତୁମ ଟାକ୍ସି ଉଠିଥିଲା—ସେ ଯେତେବେଳେ କହିଥିଲେ···"ଦିନେ ବଡ଼ ଲୋକହସା ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଧରିପଡ଼ିଗଲୁ···ଠିକ ଯେଉଁକବେଳେ କଲ୍ୟାଣୀର ଅଧର ଦିଓଟି ମୋର ଅଧର ଭିତରେ ଲେଖି ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଦୁଇ—ଚାରିଆଡ଼େ ଶୁନଶାନ । ଖାଲି ଝାଉଁ-ଗଛ ଗୁଡ଼ାକ ପବନ ସାଥିରେ କ'ଣ କେଜାଣି ଆଳାପ କରୁଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଶିକାରୀହାତରେ ଲମ୍ବା ଟର୍ଚ୍ଚ ଲାଇଟର ଫୋକସ୍ ଶିକାର ଉପରେ ପଡ଼ିଲାଭଳି ଗୋଟାଏ ଲାଇଟର ଫୋକସ ପଡ଼ିଲା ଆମ ଉପରେ । ଦୁହିଁଙ୍କର ଚମକି ଉଠିଲୁ ଦକଣପୋକ । ଉପାୟ ନଥିଲା କୁଆଡ଼କୁ ବୁଲିଯିବା ପାଇଁ । ଆମେ ଗଲୁ ପୁଲିସ ହାତୁଡ଼ରେ

ପଡ଼ିଗଲୁ ବୋଲି; କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷଣରେ ଶୁଭିଲା କଳରବ । ଗୁଡ଼ାଏ ପିଲା ମାଡ଼ି ଆସିଲେ ଆମ ଆଡ଼କୁ ।

"ସବୁଟାଯାକ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଲୁ ଦୁଜଣ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୀନ୍-ମେସ୍ ଭିତରେ । ତା ଆରଦିନ ସକାଳ । ବଜାଖି ପିଲାଗୁଡ଼ାକ... ମୋ ମୁହଁରେ ହାଣ୍ଡି କଳା ବୋଳି ଦେଲେ, କଲ୍ୟାଣୀ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଲେ ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା—ପିନ୍ଧେଇ ଦେଲେ ଫୁଲର ମାଳା । ଆସିଲା ଡ୍ରମ ବାଜା । ଦବାଦର ବରଯାତ୍ରୀ ପ୍ରସେସନ ବାହାରିଲା ଦାଣ୍ଡରେ ।

ମୋ ମୁହଁରେ ହାଣ୍ଡିକଳା ବୋଳା ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଲୋକେ ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ ନଥିଲେ--ଏପରିକି ସିନେମା ଘର ଆମ ପାନ ଦୋକାନୀ ଯିଏ ମୋର ଅତି ପରିଚିତ, ତାକୁ ପିଲାଏ ଯେତେ କହିଲେ 'ମୁଁ' ବୋଲି, ଆଦୌ ପରତେ ଗଲାନି ସେ । ଯାହାହେଉ ବୁଦ୍ଧୁ ବଜାଖିମାନଙ୍କ ହାଣ୍ଡିକଳା ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଲୋକହସାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଲି । କିନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣୀ ? ପ୍ରସେସନରେ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ପୋତି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ତାକୁ । ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା ଟାଣିବାକୁ ମନା ।

ଇମିତି କେତେଥର କେତେ ଅପମାନ ସହିଚୁ ଆମେ ଦୁଜଣ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଘନିଷ୍ଠତା ଦିନେ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହୋଇନି । ତାର ଘନିଷ୍ଠତା ମତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା— କବିତା ହେଉ, ଗଳ୍ପ ହେଉ ଯାହା କିଛି ଲେଖିବାପାଇଁ । ଶେଷରେ ଅପମାନଟା ଏଭଳି ଦେହସହା ହୋଇଗଲା ଯେ ବଜାଖି ପିଲାଏ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ଆମେ ଦୁଜଣ ସହଜେ ତାକୁ ଉପଭୋଗ କରି ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିନେଉଚୁ ବୋଲି ସବୁ ନୀରବ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

କଲ୍ୟାଣୀର ପିଉସୀନାମାଙ୍କୁ କଲ୍ୟାଣୀ ଡାକୁଥିଲା, ଖାଲି ନାମା, ମୁଁ ଡାକୁଥିଲି ମାଉସୀ । ନାମା ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ଘରେ ପାଣି ଦିଏ—ବୋଲହାକ କରେ—ଯାହା ରୋଜଗାର କରେ କଲ୍ୟାଣୀ ସେଇଥିରେ ପାଠ ପଢ଼େ । କିନ୍ତୁ ତା ବୋଲି ସେମାନଙ୍କ ଘରେ କୌଣସି ଅଭାବ ନଥାଏ । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାର ଭଳି ଘରଟି ବେଶ୍ ସୁସଜ୍ଜିତ । ସେ ଘରର ସାଜସଜ୍ଜା ଦେଖି ଅନେକ ଲୋକ ଅନେକ କଥା କହୁଥାଆନ୍ତି । ଝିଅକୁ ଦେଖାଇ ପଇସା ରୋଜଗାର କରେ ବୋଲି ପିଉସିନାମା ନାଁରେ ସାହିପଡ଼ିଶା ଲୋକେ ଦୁର୍ନାମ ପିଟନ୍ତି । ନାମା କିନ୍ତୁ କାହାରିକୁ ଖାତିର କରନ୍ତି ନ ।

ମୁଁ ଅବାଧରେ ସେ ଘରକୁ ଯାଏ ଆସେ ।

ହଠାତ୍ ମୋର ଅବାଧ ଗତି ପ୍ରତିହତ ହେଲା—କକେଇଙ୍କ ଆଗମନରେ । ମୁଁ ବାହାରି ଆସୁଥାଏ କଲ୍ୟାଣୀ ଘର ଭିତରୁ ହଠାତ ଦୁଆର ମୁହଁଟି ଦେଖିଲେ କକେଇ । ତାଙ୍କର ନାକଫୁଲା, ଆଖିର ଘୂର୍ଣ୍ଣାଣୀକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଆଗକୁ ଯିବି କି ପଛକୁ ଯିବି, କିଛି ଠିକ କରି ପାରିଲିନି ।

କକେଇ କିଛି କହିଲେନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଯାହା ଦେଖେଇ ଦେଇ ଗଲେ, ସେତକ ଯାହା କହିଥାଆନ୍ତେ, ତାଠୁ ବଳି କଠୋର, ନିର୍ମମ । ପିଲାଟିଦିନୁ ବାପଛେଉଣ୍ଡ ହେବାରୁ, କକେଇଙ୍କ ଡାନାପାଣିରେ ମୁଁ ଚଳି ଆସିଛି ଏଯାଏଁ ! ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ମୋର ଡର ଥାଏ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ସେ ଯାହା କହିବେ ତାହାହିଁ ହେବ । ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଅବମାନନା କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକାବେଳକେ ଅସମ୍ଭବ । ମୋର ଯେତେକ ସଙ୍କଳ୍ପ, ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ମତ କଥା, ଆଦର୍ଶ ସବୁ ଓଲଟ ପାଲଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଏହି ଛୋଟିକ ଭ୍ରୂକୁଟୀରେ ।

କିନ୍ତୁ ଶୁଣିଛନ୍ତି, ଘରେ ଖୁଡ଼ୀ, କକେଇଙ୍କୁ କହନ୍ତି—କ'ଣ ହେଲା, କଲ୍ୟାଣୀଟା କ'ଣ ମନ୍ଦ ପିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘର ଝିଅ—ଉଚ୍ଚଜାତିର । ପାଠ ପଢ଼ିଛି······କୃଷ୍ଣ ସୁଖରେ ରହିବ । ଘରକୁ ପାଠପଢ଼ୁଆ ଝିଅଟିଏ ଆଣିଲେ, ଘର ଚହଟିବ ।

କକେଇ ସମ୍ମତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସର୍ତ୍ତ ବି. ଏ ପାସ ପରେ ଘରେ କୃଷ୍ଣର ବିବାହ କରେଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଖୁଡ଼ୀ କହିଲେ, କରନ୍ତୁ । ପୁଅଘରେ ତ ବାହାଘର । ମହାପ୍ରସାଦ ବିହାଣି ଆଣିଲେ, ଭୋଜି ସରିଲା । ଖର୍ଚ୍ଚ ବା କ'ଣ ଅଛି ଯେ । କଲ୍ୟାଣୀକୁ ସେ ଘରୁ ଏ ଘରକୁ ଚଲେଇ ଚଲେଇ ନ ଆଣି, ରିକ୍ସାରେ, ଶବାଘରେ ନଇଲେ ମୋଟରରେ ନେଇ ଆସିଲେ ହେଲା ।

ମନେ ମନେ କଥାକୁ ପକ୍କା କରିନେଲେ କକେଇ ।

ମୁଁ ସବୁକଥା ଶୁଣି ତା ଆରଦିନ ଆସି କଲ୍ୟାଣୀକୁ କହିଥିଲି । କଲ୍ୟାଣୀ ସେ ଦିନ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ମତେ ନିଜ ହାତରେ ରାନ୍ଧି ବହୁତ ଖୁଆଇଥିଲା । ସିନେମା ଦେଖେଇ ନେଇଥିଲା ନିଜ ହାତରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେ ମତେ କହିଥିଲା, ଆଜି ଆମ ଆଉ ଆମ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ନିର୍ବନ୍ଧ ଦିନ । ନାନୀ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବାଦରେ ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ମୋ ଖୁଡ଼ୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେ ସେଦିନ ଗୋଟିକ ଯାକ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ କଟେଇ ଥିଲେ । କଲ୍ୟାଣୀ ଆସିଲେ, କୋଉ ଘରେ ରହିବ, ତା ପାଇଁ କୋଉ ଖଟଟା ଦିଆଯିବ—ସବୁଘର ବୁଲେଇ ଦେଖେଇଥିଲେ ନାନୀଙ୍କି ।

"ଆମ ବିବାହ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପକ୍କା ହେଲା ଜାଣି ସେଇ ବଜାରୀ ପିଲାଦଳଙ୍କ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ଓ ଅନୁତପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲେ, କଥାଟାକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା ହେତୁ, ସେମାନେ ବଳଡାଇଗଲେ । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇପ୍‌ସିତ ବସ୍ତୁକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଅପମାନ ଲାଭ ବାଞ୍ଛନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ଆମର ଅପମାନ ଯେ ପଥକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ କରି ପାରିଛି ତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯ କରି, ସେମାନେ ଅନୁତପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

"ମୁଁ ବି. ଏ ପାସ କଲି, କଲ୍ୟାଣୀ ମଧ୍ୟ । ଦୁହେଁ ଏକା କ୍ଲାସରେ —ଅର୍ଥାତ ସେକଣ୍ଡକ୍ଲାସ (ଅନର୍ସ) ରେ । ମୋର ଇଂରେଜୀ ଅନର୍ସ, ତାର ସଂସ୍କୃତ ।"

"ଆଜ ପରୀକ୍ଷାଫଳ ବାହାରିଛି । କାଆଲିକ କକେଇ ବିବାହ ପ୍ରସଙ୍ଗ କଲ୍ୟାଣୀର ନାନା ପାଖରେ ପକେଇବା ପାଇଁ ଯିବା କଥା । ମୁଁ ତାଆରଦିନ ବଡ଼ ଭୋରୁ କଲ୍ୟାଣୀଙ୍କ ବଧେଇ ଜଣେଇବାଲାଗି ତାଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିବାମାତ୍ରେ ଦେଖିଲି କଲ୍ୟାଣୀ ଡାଇନ ଘର ଟେବୁଲ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି କାନ୍ଦୁଛି । ଆଗରେ ପରୀକ୍ଷାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିବା ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର । ଠିକ ତାରି ଉପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ।"

ଏଇ କାନ୍ଦକାର କାରଣ ଏଇ ଚିଠି ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅଛି ଭାବି, ପଢ଼େ ତ... ... ...
ଚିଠିଟି ଲେଖିଛନ୍ତି କଲ୍ୟାଣୀର ଶ୍ୱଶୁର ।

"ନଲାମ୍ବର" ବନ୍ଧୁବରଙ୍କ ନାଇଁ କଷ୍ଟ ହେବନି । ସାକ୍ଷାତକ ହେବ ।"

ମାଳାମ୍ବର ? ଇଏ କିଏ ?

ଏଇ ସେଇ ମଳାମ୍ବର—ଯାହା ସହିତ ବାସ୍ମାଣୀର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା, କଲ୍ୟାଣୀର ନୁହଁ ।

ମଳାମ୍ବର ଥିଲା "ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଟୋଲ ପଣ୍ଡିତ ।"

ସେ ଦିନ କୃଷ୍ଣ ମୋହନ ଏତିକି କହି ଦେଇ କାହିଁକି କେଜାଣି ବିବ୍ରତ ଭାବରେ ଉଠି ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଆମେ ଯେତେ ପଛରୁ ଡ଼ାକିଥିଲୁ ଆସି ନଥିଲା ସେ ।

ଏମ. ଏ ପାଶ୍ କରିଛି କଲ୍ୟାଣୀ—ସମାବର୍ତ୍ତନ ମଣ୍ଡପରୁ ଫେରୁଛି, କେତେଥର ଆଖିକି ମଳି ତାକୁ ଦେଖିଛି । ଏଇ ସେଇ ବିସ୍ମାଣୀ ଟିକି ? ଠିକ ସେ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିଲାମାତ୍ରେ ଆଉ ନିଜକୁ ରୋକି ପାରି ନଥିଲି ।

କିଲେ ଭୁ ବାସ୍ମାଣୀ ଟିକି ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲି । କଲ୍ୟାଣୀ ମୁହଁକୁ ବୁଲେଇ ମତେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ "ଦିନା ଭାଇନା" ବୋଲି ପାଟି କରି ଉଠିଥିଲା ।

ସଞ୍ଜ ସନ୍ଧ୍ୟାପରେ ଦୁହେଁ ଆସିଥିଲୁ ତା ଘରକୁ । ବାଟରେ ପଚାରିଥିଲି, ଘରେ ଭୁ ଏକା ନା ଆଉ କେହି । କିଛି କହି ନଥିଲା ସେ ।

ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାକୁ ଉଠୁ ଉଠୁ—ବୋଉ ବୋଉ ବୋଲି ପାଟି କରି ଉଠିଥିଲେ ତିନୋଟି ପିଲା ବର୍ଷେ ବର୍ଷେ ସାନବଡ଼ । ଦୁଇଟି ପୁଅ ଗୋଟିଏ ଝିଅ—ଫଲଂ, ଫଲେ, ଫଲାନ ।

ମାଳମ୍ବରର ସ୍ତ୍ରୀ ବିସ୍ମାଣୀ—ଆଜି ଏମ.ଏ. ପରେ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପ୍ରଥମ । ଯାହାହେଉ ଜଗା ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ନା ରଖିଛି ସେ । ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଝିଅ ପଣ୍ଡିତା ।

କିନ୍ତୁ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯାଇ ଯାହା ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଆନନ୍ଦ ସେପରି କିଏ ଛିଂକି ନେଇଗଲା ଭଳି ମନେ ହେଲା । ନୀଳାମ୍ବର ବସିଛି ଏକ ଆରାମ ଚେୟାରରେ ; ବୃଦ୍ଧକାୟ—ହାତ ଗୋଡ଼ ଥରୁଛି । ପାରାଲିସିସ୍ । ନୀଳାମ୍ବର ସମ୍ଭବତ ମୋର ବନ୍ଧୁ-ଦିନର ପରିଚୟ । ସେ ସ୍କୁଲରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଥିଲା ।

କଲ୍ୟାଣୀ କହିଲା—ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ ହୋଇଯାଇଥିଲେ—ପୁଣି ଏଇ ତିନିମାସ ହେଲା ବାହାରିଛି ଏ ରୋଗଟା ।

କଲ୍ୟାଣୀ ରୋଜଗାର କରି ପିଲାଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଏ, ପତିଙ୍କ ସେବା କରେ ।

କୃଷ୍ଣ ମୋହନ କେବେ କେବେ ଆସେକି ବୋଲି ପଚାରିଥିଲି କଲ୍ୟାଣୀ କୁ ।

କଲ୍ୟାଣୀ ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଥିଲା, ହଁ ଆସନ୍ତି ! ଖାଲି ଆସନ୍ତି—ଯାଆନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣ ମୋହନ ପ୍ରକୃତରେ କଳା ପାଲଟି ଯାଇଛି । ମୁହଁରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଦାଢ଼ୀ । ଅବିବାହିତ ସେ ଏଯାଏଁ ।

—o—